

ВИЛЕНСКІЙ ВѢСТНИКЪ

ОФИЦІАЛЬНАЯ ГАЗЕТА.

„ВИЛЕНСКІЙ ВѢСТНИКЪ“ выходитъ по ВТОРНИКАМЪ и ПЯТНИЦАМЪ.

УСЛОВІЯ ПОДПИСКИ:

Цена за годъ	10 р.
„ съ пересылкою	12 „
„ за полъ года	5 „
„ съ пересылкою	6 „
„ на четверть года	2 „ 50 к.
„ съ пересылкою	3 „
„ за 1 мѣсяць	1 „

За объявленія платится за строку 17 к. ер.

Контора редакціи въ Вильнѣ, на Двонцовой улицѣ, въ Гимназіальномъ домѣ.

KURYER WILEŃSKI

GAZETA URZĘDOWA.

„KURYER WILEŃSKI“ wychodzi co WTOREK i PIĄTEK.

WARUNKI PRZEDPŁATY.

Cena roczna	rs. 10
„ z przesyłką	12
„ półroczna	5
„ z przesyłką	6
„ kwartalna	2 k. 50.
„ z przesyłką	3
„ miesięczna	1

За ogłoszenia płaci się za każdy wiersz druku po kop. 17.

Biuro redakcji w Wilnie, przy ulicy Biskupiej (Dworcowej), w biurach po-unwersyteckich.

СОДЕРЖАНІЕ:

Часть оффиціальная: Внутр. известія: Вильно: объявленіе отъ г. Виленскаго военнаго, Гродненскаго и Ковенскаго генералъ-губернатора.—Путешествіе ГОСУДАРЯ ИМПЕРАТОРА.—Приказы.—О дѣйствіяхъ Виленс. губер. по крестьянскимъ дѣламъ присутствія.

Часть неофиціальная: Внѣшнннхъ новостіи: Общее обозрѣніе.—Италія.—Франція.—Англія.—Австрія.—Пруссія.—Германскій союзъ.—Китай.—Телеграфныя депеши.

Литерат. оудѣль: Поѣздка на сосѣднія воды.—Земледѣльческое обозрѣніе.—Выдержки изъ газетъ и журналовъ.—Критика: Юрій Любомирскій, драма Одынца, статья В. Короневича.—Жизнь и труды Игнатія Ходзько.—Письма изъ Лондона, изъ Парижа, изъ Либавы, изъ Кенигсберга и изъ Риги.—Смѣсь.—Текуч. изв.—Виленскій дневникъ.—Объявленія.

TREŚĆ.

Dział urzędowy: Wiadomości krajowe.—Wilno: Ogłoszenie jw. Wileńskiego wojennego gubernatora, generała gubernatora Grodzieńskiego i Kowieńskiego.—Podróż CESARZA JERZY MOŚCI.—Rozkazy.—O czynnościach komitetu gubernajnego Waleńskiego do spraw włościańskich.

Dział niourzędowy: Wiadomości zagraniczne: Pogąd ogólny.—Włochy.—Francja.—Anglja.—Austria.—Prusy.—Związek niemiecki.—Chiny.—Depesze telegraficzne.

Dział literacki: Wycieczka do wód sąsiednich.—Przegląd rolniczy, i pism czasowych.—Krytyka: Jerzy Lubomirski dramat A. E. Odyńca.—W. Koronowicza.—Życie i prace Ignacego Chodźki.—Władysława Syrokomli.—Listy z Londynu, z Paryża, z Libawy, z Królewca, i z Rygi.—Roz-maitości.—Wiad. bieżące.—Dziennik Wileński.—Ogłoszenia.

Часть оффиціальная.

ВИЛНО.

ОБЪЯВЛЕНІЕ

ОТЪ ВИЛЕНСКАГО ВОЕННАГО, ГРОДНЕНСКАГО И КОВЕНСКАГО ГЕНЕРАЛЪ-ГУБЕРНАТОРА.

Послѣ происшедшихъ въ г. Вильно, 6-го минувшаго августа, безпорядковъ, разосланы были отъ имени Виленскаго Римско-католическаго епископа и городского духовенства воззванія, коими внушасмо было совершеніе молитвъ и пѣній за упокой будто-бы убитыхъ въ Вильнѣ 6 августа и лишенныхъ должнаго погребенія.

Нашлись легковѣрные, кои повѣрили этимъ воззваніямъ, и потому заупокойныя пѣнія о убитыхъ въ Вильнѣ повторяются до нынѣ во многихъ костелахъ.

Вполнѣ удостовѣренный, по имѣвшимся положительнымъ даннымъ, что 6 августа никто не былъ убитъ, а равно что такого рода воззванія должны быть подложныя, я однако, для убѣжденія тѣхъ же жителей, кои такъ легко поддались просямъ людей знаменитѣйшихъ, стремившихся къ постоянному возбужденію страстей и не стыдящихся подъ личиною патриотизма, посредствомъ лжи и обмана вовлекать невинныхъ въ свои сѣти, счелъ необходимымъ раскрыть это обстоятельство болѣе положительнымъ образомъ.

Вслѣдствіе сего я прошилъ преосвященнаго епископа Красинскаго сообщить мнѣ ближайшія свѣдѣнія на счетъ сказаннаго воззванія, а равно запрашивалъ губернскаго предводителя дворянства и городского голову, кто именно, по дошедшимъ до нихъ

свѣдѣніямъ, изъ числа мѣстныхъ или прѣзжихъ дворянъ, а также и изъ городскихъ жителей считается убитымъ, или пропавшимъ безъ вѣсти, или же наконецъ утопленнымъ въ рѣкѣ, какъ о томъ повторяется, до сего дня распространяемою тайными подстрекателями, молвою.

На это преосвященный епископъ Красинскій увѣдомилъ: «что подобнаго воззванія никогда не издавалъ, никогда онаго не подписывалъ, и что такое воззваніе есть подложное.»

Губернскій предводитель дворянства, въ званіи камергера, дѣйствительный статскій совѣтникъ Домейко отвѣчалъ: «что ему нигдѣ не было указано, дабы погубилъ кто либо изъ дворянъ во время происшествія 6-го августа.»

Городскій голова Страуцъ доноситъ: «что онъ до нынѣ не имѣлъ никакого свѣдѣнія, никто ему не жаловался, и по произведеніи имъ самаго тщательнаго розыска не оказалось, чтобы во время происшедшихъ 6 августа безпорядковъ, былъ кто либо изъ городскихъ жителей убитъ, или пропалъ безъ вѣсти, или былъ-бы утопленъ въ рѣкѣ.»

Послѣ сего, повтореніе моленій, въ угожденіе знаменитѣйшимъ людямъ, за упокой небывалыхъ убитыхъ, будетъ лишь насмѣшкою надъ священнымъ обрядомъ.

О вышенъизложенномъ нахожу нужнымъ объявить во всеобщее свѣдѣніе жителей Высочайше вѣреннаго мнѣ крал.

Генералъ-Адъютантъ *Назимовъ.*

Дział urzędowy.

WILNO.

ОГЛОШЕНІЕ

WILEŃSKIEGO WOJENNEGO, GRODZIENSKIEGO I KOWIEŃSKIEGO JENERAL-GUBERNATORA.

Po zaszytychъ w m. Wilnie 6 upłynionego sierpnia nieporządkach, rozosłane zostały w imieniu Wileńskiego Rzymsko katolickiego biskupa i miejskiego duchowieństwa wezwania, zalecające odprawianie nabożeństwa i śpiewu za spoczynek dusz zabitychъ jakoby w Wilnie 6-go sierpnia i pozabawionychъ należytego pogrzebu.

Znaleźli się łatwowierni, którzy dali wiarę tymъ wezwaniomъ i dla tego śpiewy za zabitychъ w Wilnie powtarzają się do dziś dnia w wielu kościołachъ.

Będąc najzupełniej przekonany о wiarygodnychъ faktachъ, że 6 sierpnia nikt nie był zabity, jakъ również że wezwania tego rodzaju muszą być zmyślone, jednak dla przekonania tychъ mieszkańców, którzy takъ łatwo ulegli podszeptomъ ludzi mającychъ złe zamiary, usiłującychъ stale podbudzać namiętności i nie wstydzącychъ się pod maską patryotyzmu, za pomocą zmyślenia i podstępemъ wciągać niewinnychъ w swoje sidła, uznałemъ za konieczne wysłowić tę okoliczność, sposobemъ bardziej jeszcze przekonywującymъ.

W skutek tego prosimъ jego excellencję biskupa Krasiniego, ażeby mnie przesłałъ szczegółowsze wiadomości względemъ wspomnianego wezwania, jakъ również zapytywałemъ gubernajnego marszałka szlachty i głowę miasta, kto mianowicie, wedle zasiągniętychъ przez

nichъ wiadomości z liczby miejscowej albo przyjezdnej szlachty a także z liczby mieszkańcówъ miasta rzeczywiście uważa się za zabitego lub zaginionego bezъ wiadomości, albo nakoniecъ utopionego w rzece, jakъ o tѣmъ gloszą do dziś dnia szerzone przez tajnychъ podlegaczy pogłoski.

Na to jego excellencja biskup Krasinski zawiadomil: „że podobnego wezwania nigdy nie wydawał, nie podpisywał, i że to wezwanie jestъ fałszywe.“

Wileński marszałekъ gubernajny, szambelan, rzeczywisty radca stanu Domejko, odpowiedział: „że nikt mu nie wskazał, ażeby zginąłъ ktokolwiekъ ze szlachty w wypadku 6-go sierpnia.“

Głowa m. Wilna Straus doniósł mi: „że dotychczasъ nie miałъ onъ żadnejъ wiadomości, niktъ doń nie zaniósłъ skargi i z uczynionychъ przezeńъ najstaranniejszychъ poszukiwańъ nie okazało się, ażeby w czasie zaszytychъ w Wilnie 6-go zeszłego sierpnia nieporządków, ktokolwiekъ z mieszkańcówъ miasta zostałъ zabity, zginąłъ lub byłъ utopiony w rzece.“

Po tѣm, co powiedziano, odprawianie nabożeństwa, w celu dogodzenia ludziomъ mającymъ złe zamiary, za spokój duszъ zabitychъ, którychъ nie było, będzie tylko nagrawaniemъ się nadъ świętymъ obrządkiemъ.

O tѣmъ poczytuję za rzeczъ potrzebnąъ podać do powszechnej wiadomości mieszkańcówъ Najwyższej powierzonego głównemu mojemu zarządowi kraju.

General-Adjutantъ *Na zimow.*

ПОѢЗДКА НА СОСѢДНІЯ ВОДЫ.

(Продолженіе).

Покаместъ паромъ передвигался на другую сторону нѣсколько человекъ, бывшихъ на палубѣ, разговорились. Ко мнѣ подошелъ какой то шляхтичъ, въ сѣромъ суконномъ сюртукѣ, этой форменной одеждѣ каждаго застѣнковаго шляхтича, и разговорился:

— Можеть быть, панъ въ Бирштаны ѣдетъ.

— Въ Бирштаны.

— Панъ имѣеть тамъ квартиру?

— Гдѣ же квартира?—Разумѣется нѣтъ. Вѣроятно скоро найду по прѣздѣ.

— Можеть быть панъ захочеть помѣститься у меня.

— О, съ большимъ удовольствіемъ. Гдѣ же вашъ домъ?

— Почти при самомъ вѣздѣ въ мѣстечко.

— Далеко отъ вань?

— Нѣтъ, ни далеко, ни близко, какъ вездѣ въ Бирштанахъ. Впрочемъ вы ходите, ноги вѣроятно здоровы и крѣпки у васъ. Въ Бирштанахъ нужно много ходить. Мой домъ хорошъ; прислуга вамъ найдется.

— Такъ ѣдетъ.

Мы съговорились въ цѣнь, и дѣло было слажено.

Въ цѣль своей жизни въ мелкыхъ ея нуждахъ я всегда болѣе полагался на слѣпый случай. Въ этомъ отношеніи у меня была кака то вѣра въ свое счастье, и она почти никогда меня не обманывала.

Когда мы выбрались на другую берегъ, началась немедленно та сцена, которая, по всей вѣроятности повторяется здѣсь при каждомъ подобномъ случаѣ. Евреи заломили за перевозъ чисто жидовскія цѣны. За фуру, въ которой я ѣхалъ пришлось заплатить имъ едва-ли не рубль серебромъ. Не помогли ни жалобы извозчика, ни настоянія, ни угрозы. Противъ монополию нѣтъ спасенія; остается только безропотно склонять голову. Мнѣ впоследствии передавали, что напролетъ самыхъ Бирштанъ, въ мѣстѣ, къ которому шла болѣе короткая отъ Ковно дорога мимо Пренъ, однимъ спекулянтномъ предположалось устроить переправу. Это было законно: большая часть ѣхавшихъ лѣтомъ черезъ Пренъ направлялась въ Бирштаны и обратно. Завѣдывающіе Бирштанскими водами конечно бы смогли устранить произволъ со стороны содержателя переправы,

которая отбывалась бы у нихъ передъ глазами. Но Пренскіе евреи съумали постановить дѣло иначе, и право монополической переправы у Пренъ осталось за ними, и прилагалось со всею суровостію къ несчастнымъ больнымъ, ждущимъ спасать свое тѣло на Бирштанскихъ водахъ.

Дорога потянулась промежъ хлѣбовъ. Густые зеленѣющіе посылы обдавали прѣзжающихъ своею свѣжею прохладою; весенній воздухъ, колебался чуть замѣтно, обдавалъ лицо прѣзжающаго своими чудными волнами, которые жадно захватывались устами отъ городской пыльной жизни грудью. Жидовскія кланья, благодаря своей несчастной долѣ, вошли въ народную поговорку. Казалось въ нихъ должно было заглухнуть всякое эстетическое чувство. Но чудная весенняя природа, кажется, и тутъ вступила въ свои права. Фурманъ ѣхалъ шагомъ, это не извозчикъ-русакъ, который мчитъ къ мѣсту переправы во всю мочь поджарой и запаленой тройки. Лошади, пользуясь такимъ противоположнымъ характеромъ своего повелителя, шлепая нога за ногу, втягивая свѣжій воздухъ широко раскрытыми ноздрями, и задумчиво осматриваясь на зеленѣющія нивы.

III.

Мы въѣхали въ Бирштаны. Чистенькій домъ шляхтича съ садикомъ около чистенькаго крылечка понравился мнѣ какъ нельзя болѣе. Одну половину заняли уже два монаха-августинца, два старика съ добрыми, мяткими чертами лица. Типъ одного изъ нихъ представлялъ столько покоя, что можно было положительно сказать, что онъ не ждалъ уже отъ жизни ничего; онъ только ждалъ успокоенія отъ пройденнаго пути. Другой живой, простодушный острякъ напоминалъ какъ нельзя болѣе „Костера“, этого гениальнаго созданія Ходзько. Конечно, первымъ дѣломъ было пройтись по мѣстечку. Еще больныхъ съѣхалось мало. Два-три человека хромали подъ вліаніемъ артрита. Еврейские, составляющіе здѣсь особый кружокъ, самыя оживленныя и говорившія, расхаживали около своихъ квартиръ. Вообще я не знаю человека, который бы умѣлъ такъ отдыхать гастрономически, какъ еврей. Суевѣстная бѣготня въ теченіи шести дней вдругъ умолкаетъ въ пятницу вечеромъ, и умолкаетъ самымъ рѣзкимъ, неожиданнымъ образомъ. Того еврея, котораго вы привыкли видѣть вѣчно запыхавшимся, вѣчно бѣ-

гающимъ по своимъ интересамъ, въ пятницу вы встрѣтите степеннымъ джентльменомъ со шляпой, надвинутой на затылокъ, созерцающимъ спокойно вѣчно спокойную природу, встрѣтите его именно въ лучшихъ обстоятельствахъ. Въ субботу каждый еврей—въ обыкновенное время болѣе или менѣе факторъ, этотъ прототипъ, къ которому онъ приближается болѣе или менѣе—дѣлается похожимъ скорѣе на бирмингемскаго кожевника, нажившаго капиталъ и прекратившаго торговлю, чѣмъ на еврея. Здѣсь въ Бирштанахъ болные евреи шабашовали въ полномъ смыслѣ. Злотушки, рубли и гроши уже не слышались въ ихъ разговорахъ.....

Отправляясь въ Бирштаны, я готовился лечиться у доктора Р., знакомаго мнѣ только по наслышкѣ. Его я не засталъ дома. Я спросилъ объ другомъ докторѣ. Мнѣ указали на Соболевскаго, почтеннаго старика, страшнаго юмориста, но добраго, внимательнаго доктора, который первый открылъ Бирштанскія воды, и постоянно прѣзжаетъ на водную сезонъ въ это мѣстечко, кажется чуть-ли не въ теченіи девяти или осьми лѣтъ. Со вѣтъ его были очень коротки. Брать телмыя, скорѣе холодовать, чѣмъ горячія ванны въ 10 часовъ утра; пить въ шесть часовъ утра по одному, потомъ по два, по три стакана соленой воды. Обудать раннее, не спать послѣ обѣда; не заниматься, а гулять, гулять... однимъ словомъ точно также искренно шабашовать, какъ любой еврейскій пациентъ.

Ванны устроены за мѣстечкомъ на прекрасной мѣстности, подожженной на берегу Нѣмана; лугъ назначенный для прогулокъ, идетъ по берегу; съ другой стороны высится горный кряжъ съ своей закатной горой, высокимъ курганомъ, бывшимъ когда-то вѣроятно укряпленнымъ пунктомъ. Около этого кургана, стоящаго по срединѣ, высятся причудливыми зигзагами дорожки между горами, и ведутъ на плоскую возвышенность, которая тянется вдаль и исчезаетъ подъ лѣсомъ. По другую сторону ванны идутъ домики, выстроенные двумя лицами, распоряжающимися Бирштанами: Виленскимъ докторомъ Блянскимъ и сосѣднимъ помѣщикомъ г. Бартошевичемъ.

Мы искренно желаемъ добра и развитія Бирштанскимъ водамъ, и потому вѣроятно ни читатели, ни распорядители не постыгутъ на насъ за нѣсколько бльшихъ, вводимыхъ въ разговоръ, замѣчаній. Да не покажутся они намъ колкими.

Комнаты, въ которыхъ помѣщаются ванны, довольно не чисты, небрежность видна и въ цѣляхъ оконъ, сквозь которыя пробивается вѣтеръ, и съ отсутствіемъ порядочныхъ ставней для раздѣванія и гвоздей для платья. Въ двухъ большихъ комнатахъ, назначенныхъ для ждущихъ своей очереди мужчинъ и дамъ, нѣтъ даже простаго дивана, на которомъ было бы можно отдохнуть. Голыя стѣны кругомъ, на одной изъ которыхъ виситъ черная доска для записыванія часовъ, въ которыхъ ванны заняты, и съ писаремъ у другой стѣны, который отбираетъ и записываетъ билеты. Домикъ, построенные г. Бартошевичемъ еще сносны, но цѣны на нихъ ужасно дороги. Приходитъ платитъ 60, 50 р. въ мѣсяць за три-четыре комнаты. Такъ называемые между больными казармы—длинный рядъ номеровъ, за которые платится 12 р. въ мѣсяць. Вы скажете недорого: мы съ этимъ согласны, но дѣло въ томъ, что каждый номеръ—полторы квадратныхъ сажени; въ немъ одно окно; стѣны обсыены разнокалиберными обоями (sic!); передней нѣтъ; вѣтеръ свободно врывается въ широкія щели въ дверяхъ и въ стѣнахъ. Между тѣмъ сквозной вѣтеръ, особенно ночью, по самымъ обыкновеннымъ условіямъ леченія теплыми минеральными водами—зло, отъ котораго да избавить Богъ. Въ одно прекрасное утро можно проснуться и не двинуть ни ногой, ни рукой, не смотря на все ваши усилія. Параличъ являлся къ вамъ нежданнмъ и не желаннымъ гостемъ.

(Продолженіе впереди).

23 м. августа скончался въ Вильнѣ много лѣтъ извѣстный жителямъ нищій, собиравшій подаяніе *Николай Урбановичъ*. Передъ смертю онъ составилъ духовное завѣщаніе, и представилъ къ явкѣ, которымъ распредѣлилъ свое нищенское состояніе слѣдующимъ образомъ: на богослуженіе и въ пользу разныхъ костеловъ 2700 р., родственникамъ и разнымъ частнымъ лицамъ 4850 р., въ распоряженіе доктора Ю. Тицуса для 10 бѣдныхъ вдовъ 500 р., за тѣмъ остальной капиталъ 15000 завѣщала въ пользу Виленскаго конвента на воспитаніе отъ процентовъ сиротъ и дѣтей бѣдныхъ родителей преимущественно изъ фамиліи Урбановичей. Такимъ образомъ нашъ нищій успѣлъ накопить слишкомъ 23000 р!!

eje były równie częste jak krótkotrwałe, spełniały się zwykle w stolicy, w kilka godzin i bardzo mało wpływały na położenie cudzoziemców. Były one pięknym ideałem gminowładztwa wojskowego; wszystko działało się w imię ludu i wojska. To wojsko składało się w r. 1855 z 12,000 żołnierzy; liczyło w nim 17 generałów dywizji, 52 generałów brygady, 189 pułkowników, o żadnym więc wojsku z równą słusnością nie można było powiedzieć, jak o meksykańskim, że każdy jego żołnierz nosił w swych sakwach hetmańską buławę.

„Ale z czasem rewolucje meksykańskie zmieniły barwę i na miejsce kolejnych zamachów stanu, wystąpiły nieskończone wojny domowe. Zachodzi tylko wątpliwość, azali godzi się nazywać wojną domową owe szalone zbójckie wyścigi? Bo byłoby niesłusznie brać na dobre nazwy zachowawców, rewolucjonistów, klerykałnych i wyzwolonych, które stronnieta sobie nadają. Świadczenia również liczne, jak poważne uczą, że polityczny słownik meksykański, wpadł w nierównie większy odmet, niż podobny słownik francuski, i że mimo mniemane odcienia zasad, wszystkie stronnieta pałają jedyną, a wszystkim wspólną namietnością: poażdliwości cudzego dobra. Klerykałni i wyzwoleni odzierają więc na wyścigi, tylko że zdaje się niekiedy, iż wyzwoleni odzierają zapędniej niż klerykałni; osoby zaś będące w stosunkach z obu stronnieta, zapewniają, że jeśli istnieje w tym względzie jakiś odcień, jest on tak słabym, iż nie zasługuje nawet na wspomnienie. W kraju atoli, gdzie wszyscy odzierają, wkrótce zabraknąć musi ofiar i to właśnie stanowi wybitność i trudność obecnego położenia. Dżisiejszy naczelnik rzeszypospolitj Juez, który ma wielu spózwadników, stojących na czele zbroychch drużyn, jak np. Marquez, Ortega, Doblado i kilku innych, rozrwoniwszy wszystko, nawet dobra kościelne, i nie zdolawszy przyjść do skarbowej równowagi, ujrzał się zmuszonym ogłosić na dniu 17 lipca b. r. prawo zawieszające wszystkie wyplaty państwa, nie wylączając nawet wyplat długów, zaręczych przez uroczyste międzynarodowe umowy. Europa znalazła się skrzywdzoną i na prawie i na majątku, przedstawiciele więc Francji i Anglii natychmiast zawiesili wszelkie dyplomatyczne stosunki z rządem meksykańskim.

„Gdyby państwa europejskie nie liczyły na tysiące mieszkańców swoich, zamieszkałych w Meksyku, nie prostszego, jak zestawienie ten nieszęśliwy kraj na lup wewnętrznych zatargów, aż dopóki Stany Zjednoczone po uspokojeniu domowych kłótni, nie przysłyby przywrócić tam porządku na własną korzyść. Ale Hiszpanja, Anglja i Francja są silnie przedstawiane w Meksyku, wielu zaś nie wie o tём: że po Hiszpanji, Francja liczy najwięcej, swych krajowców, wciągniętych w ten wir bezładny. W r. 1855, liczba cudzoziemców, którzy w ministerstwie spraw zagranicznych opatrzyli się tak zwanym „kartami bezpieczeństwa“, następnie była rozdzielona: 5141 Hiszpanów; 2048 Francuzów; 615 Anglików; 581 Niemców; 413 Amerykanów 404 rozmaitych. Wszakże największa część cudzoziemców tych kart nie brała i wówczas już liczo ludność obca na 25,000 osób; dziś przynajmniej pieniężny nasz dopomek u rządu meksykańskiego wynosi 40 milionów fr., angielski zaś 115 milionów; końcem więc stopniowego odzyskania tych wierztyelności, dochody celne meksykańskie oddane były w zastawę. W takim stanie rzeczy, czyż podobna ciępcie, aby rząd meksykański przez proste oświadczenie, że placić nie będzie, wyznawał wierzycieli swoich ze wszelkiej rękoi? „

Państwa europejskie tём mniej mogą być powolne, że pieniądże które Meksyk jest dłużnym, nie tylko stanowią wynagrodzenie majątkowe za poniesione straty, za zdrzierstwa dokonane przez różnych jego rządzców, ale często są ceną krwi, zadość uczynieniem za zabójstwa, za pozabawienie rodzin ich ojedów, co im rzady europejskie uroczyscie zapewniły. Nie chcemy za smućąc czytelników przypomniemieniom tych krwawych wspomniem, poprzejstaniemy na przytoczeniu, że p. Bodmer wice-konsul angielski, zastrzelony był na własnym balkonie; że p. Burnard stojący między żoną i córką odniosł 16 ran; że p. Newall skazany na śmierć i już wprowadzony do pokutnej kaplicy, winien był życie tylko usiłowaniom przyjaciół, którzy go pieniędzmi od ręki kata oswobodzili.

Nakoniec, i ten wzgląd jest stanowczy, położenie cudzoziemców stało się nieznośnem w Meksyku. Chodzi więc nietylko o wynagrodzenie za przeszłość, ale i o terażniejszość. Protestacja członków ciała dyplomatycznego, których powinności wiąże do pobytu w tym nieszęśliwym kraju, świadczy, że dnia 14 sierpnia strzelano do konsula francuskiego a tymczasem tłumy zgromadzone pod oknami domu konsularnego wrzeszczały ciągle: śmierć cudzoziemcom! Te wrzaski stały się codziennym hasłem rozbukanego gminu i są przestroga, że rzady europejskie wdania się zwlekać nie powinny!

Sprawiedliwość, ludzkość tego wymagają. Nastęrczone rozmaite środki załatwienia tėj trudności, lecz wszystkie byłyby zawodne, jeden tylko doprowadzi do celu. Oto, niech państwa wyprawia choćby nie wielki oddział wojska dla utrzymania wewnętrznej spokojności; niech pod jego zasłoną ludzie uczeiwi i rozsądni ustala rząd sprężysty a sprawiedliwy; znajdują się niezawodnie między krajowcami ludzie co to uczynić potrafią!

Włochy.

Rzym. Czytamy w dzienniku *Osservatore Romano*, „Przebiegliśmy dokumenta odnoszące do sprawy Locatelli i zamierzamy opowiedzieć ją tak, jak się przedstawia, że świadcze i poszukują sądowych.

„Dnia 29 czerwca bieżącego roku, w chwili kiedy się kończył fajerwerk, który corocznie odbywa się na placu ludowym z powodu świętego Piotra, postrzeżono nagle zapalony ogień bengalski u podstawy kolumny kościół ś. Karola na Corso. W tymże czasie dwa przezrocza, otoczone

godłami i napisami rewolucyjnymi, ukazały się w dwóch oknach budującego się domu na trzeciém piętrze, prawie naprzeciw należącemu do pana Józefa Toppi.

„Zandarm papięski Velluti dowodził oddziałem czaty składającej się z trzech innych zandarmów, której zadaniem było przebiegac ulicę od rogu św. Karola na Corso, aż do palacu św. Wawrzyńca w *Lucina*. Postrzeżliśmy ów ogień bengalski, rzucił się tam, aby uśmierzyć ten objaw. Przybiegłszy na miejsce, zandarmi przyjęci zostali okrzykiem: Niech żyją Włochy! Wiktor-Emmanuel! Francja! a nawet przez okrzyk: śmierć zandarmowi! Zmuszeni więc byli ustąpić przed tłumem nieznanym wicherzycieli, którzy szli za nimi świstając i urągając. Ustępując ciągle środkiem ulicy *Corso*, przybyli pod pałac *Ruspolti* i widząc się w niebezpieczeństwie życia od wicherzycieli, którzy ich otaczali coraz bliżej, podwajając urągania, starali się znaleźć stanowisko, opierając się na zewnętrznym murze tego palacu. W chwili gdy Velluti wstępowal na chodnik, jakiś człowiek trzymający w ręku długi noż nieślakadany rzucił się nań wsieckie i zadał mu cios przebijając na wylot lewe udo; w chwili zaś gdy zandarm wyciągał szablę i w obronie strzelił prawę przyłożywszy pistolet do piersi napastnika, ten mu zadał drugi cios w brzuch przebijając go na wylot. Aorta brzuchowa była przetrnięta i Velluti upadł wołając głośno: Mój Boże! na pomoc! a potem głosem umierającym dodał: „Przywołajcie księdzka, umieram!“ Te szczegóły stwierdzono są zeznaniami wielu świadków.

„Towarzysze Velluti starali się natychmiast zatrzymać zabójcę, lecz on zawsze uzbrojony nożem niepozwalał zbliżyć się do siebie. Nareszcie zatrzymali go; ale natychmiast musieli puścić, aby nie uleż losowi Velluti. Wówczas morderca starał się otworzyć sobie drogę, uciekając w kierunku, gdzie się znajdowało kilku żołnierzy francuskich; jeden z nich lekając się być raniony nożem, który zbieg trzymał w ręku, użył na obronę bagnetu, jedyną broń którą miał wówczas przy sobie. Zbójca w zapędzie rzucił się na bagnet i był lekko raniony w brzuch.

„Obowiązek było zandarmów papięskich bądź co bądź schwycić winnego; musieli więc użyć palasza, aby go zmusić do upuszczenia noża. Wówczas go pochwytili i oddali natychmiast w ręce żołnierzy francuskich, którzy w skutek przysłanego rozkazu zaprowadzili więźnia do plac-komendanta.

„Tymczasem zandarmi papięscy i francuzcy zebraли się przy umierającym Velluti i zaprowadzili go do szpitalu św. Jakuba. Tam podczas gdy chirurg przygotowywał się do opatrzenia ran, w parę minut po złożeniu go na łózkę, skonał wśród największych boleści opatrzone śś. Sakramentami.

„Tęgoż wieczora, około g. 11-12 morderca, przez rozkaz władzy francuskiej przeniesiony był do arcy-szpitala Najświętszej Panny Marii pocieszenia, ażeby tam był opatrzone. Dzięki otrzymanym staraniom, w pięć dni potem można go było przenieść bez narażenia do Nowego Więzienia. A w 9 dni lekarz oświadczył, że można przystąpić do pierwszych badań.

„Aby nie opuścić żadnego szczegółu mającego związek z głównym przewienieniem powinniśmy powieścić, że z rana 2 lipca, przyszła go odwiedzić pewna pani, która się nazywała ciotką, w towarzystwie jakiegoś nieznanego. Władza zawiadomiona o tём urządziła ścisły dozór. Wiedziano również, że jakiś mężczyzna słusznego wzrostu, w mundurze o trzech gwiazdkach na kołnierzu i potrojnym galonie na rękawach (co mu nadawało pozor urzędnika przy kolei żelaznej) był widziany w szpitalu i że postrzeżano go ciągle snującego się w pobliżu. Także doszedł do wiadomości władzy zamiar spiskowych, uprowadzenia winnego z rak sprawiedliwości. Qto był powód, dla którego przeniesiono go z rana 5 lipca z arcy-szpitalu do Nowego-Więzienia.

„Na mocy czego Cesar Locatelli został obwiniony o rożnymśle morderstwo polityczne, na osobie zandarma papięskiego Franciszka Velluti.

„Przesłość obwinionego i jego przekonania rewolucyjne, wyjaśniają powody, które go skłoniły do popelnienia tėj zbrodni. Oto są fakta z jego życia: w 1845 pociągnięty był do odpowiedzialności za obelgi. W 1849 znalazł w strzelach rewolucyjnych. 1851 obwiniony został o posiadanie i używanie zakazanej broni, o zadanie ran żołnierzom francuzkim, i osadzony za to przez sąd wojenny na cztery miesiące więzienia. W 1853, był obwiniony o udział w towarzystwie tajemnem rewolucyjnem; uznany za winnego, osadzony był dekretem najwyższego trybunału z 19 grudnia 1854 roku na pięć lat galery, kara, którą mordercze Ojca św. zmniejszyło do lat trzech. W 1860 obwiniony o zadanie lekkich ran był osadzony na miesiąc więzienia. Nareszcie był pod ścisłym dozorem policji od 22 listopada 1856 roku, to jest od chwili wyjścia z więzienia przez łaskę monarszą.

„Locatelli wzywany do zdania sprawy, gdzie był wieczorem dnia 29 czerwca, starał się, lecz napróżno, dowieść, że był na innym miejscu, niż tam gdzie występki był dokonany; liczne i dokładne świadczenia niszczyły co chwila ten wybieg. Niemowem rozbierać tu nawet po krótko tych świadczeń przedstawionych nam w wyciągu, w drukowanym dokumencie, który mamy przed oczyma.

„Na posiedzeniu trybunału najwyższego z 6 września Cesar Locatelli, uznany został jedno-głośnie za winnego rożnymślego zabójstwa, z powodów politycznych na osobie zandarma papięskiego Franciszka Velluti; zastosowano do niego §. 275 i 103 prawa karnego i osadzono na śmierć również na wynagrodzenie spadkobierców zabitego i kosza prawne.

„Locatelli poniósł karę 21 tegoż miesiąca. Smutno nam powieścić, że pomimo najszerszego upomnienia, pomimo modły przed wystawionym przenajświętszym Sakramentem, zanoszone w tymże celu przez podobne bractwa rzymskie, ta dusza zasęplona i opętana przez szataną sektę rewolucyjnych, odmawiała do ostatniej chwili pogodzenia się z Bogiem. Morderca nieszęśliwego zandarma, umarł z bliźnierstwem na ustach, okrucieństwem i przegraszczeniem gruby cynizym i zuchwały upor, będący cechą dusz przewrotnych i potępionych.

„Neapol 2 października. Ludność neapolitańska dała dowód największego rozsądku. Okazała się ona dojrzałą do używania wolności, nad wszelkie spodziewanie najgorętszych jej przyjaciół. Gwardja narodowa postępuje tak wzorowo, że jeneral Ciardini oświadczył, iż pocztyłby za zaszczyt nosić jej mundur. Namiestnik posiada bardzo ważne papiery znalezione w Kalabrii przy poruczniku hiszpańskim Antonio Limos, adjutancie jen. Borgesa, rostrzelanym d. 26 września w Garignano, wiośce powiatu Gerasa, tudzież inne papiery zdobyte w Natila, w tłumoku Borgesa, który tuła się jeszcze w okolicach Pila.

Pojedynek między pp. Petruccelli i Nicotera zdaje się nie przyjdzie do skutku. Świadcowie stron obiedwóch przybrawszy barona Gallotti i księcia San-Donato, złożyli pewien rodzaj sądu przysięgłych, mają zawyrokoać polubownie w tėj sprawie.

Skarb neapolitański ogłosił wykaz przychodów i wydatków aż pod koniec sierpnia. Powszechność ucieszyła się widząc, że przychody tego miesiąca przewyższyły o pół miliona przychody lipcowe, które już były zadawalające. Jest to skutek niezmordowanych usiłowań namiestnika i przywrócenia spokojności. Świadczy o tём i ta okolicz-

ność, że nietylko ruch handlowy wielce się ożywił, ale, że znouw ludność neapolitańska poczyna kapitały swoje składać w banku. W przeszłym miesiącu wniesiono więcej miliona dukatów.

Florencia 5-go października. W liście pisanym do dziennika paryżkiego *Temps* czytamy co następuje:

„Otrzymałno tu z d. 2-go października poniszę wiadomości: 1-e) od czasu ustąpienia z widowni Merendy, głównym kierownikiem reakcji jest stary jeneral Vial, który z odludnie stojącego domu swego na ulicy *Via-Gregoriana* rządzi wychodztwem. Znosi się on z heisztem Chivone pod pseudonimem *Nota Manus*. Powiernikiem jego jest Szalzełli znany z okrucieństw popelnionych przezeń w reakcji miasta Isernia. Co wieczór wchodzą do domu Viala szeregi werbowników i zakonwobowych. 2-gie) W tych dniach wrócił do Rzymu minister hiszpański, umocowany przy Franciszku II-m. Odpłynął on był do Hiszpanji w *sprawach politycznych*. Niepodobna było nie zauważyć, że wyładowanie Borgesa zbiegłszy z tą podróżą, która przestała, być tajemnicą dla powszechności, nigdy zaś nią nie była dla tych, którzy mają jakikolwiek doświadczenie spraw burbońskich w Rzymie. Wnet po powrocie swoim minister hiszpański miał długą rozmowę z brabią Trapani, a potem z kardynałem Antonellim. 3-e) Dnia 27 rzeźnia było w Kwirynalu w obecności króla, wielkie zebranie oficetów wychodztwa. Król przemówił do nich w wyrazach tchnących nadzieja. Między innymi rzekł: „mam zupełną pewność, że królestwo moje nie zostanie przy Piemoncie; nie miejsce pod tym względem najmniejszej wątpliwości.“ 4-e) Oslawiony baron Lagrange, były dowódzca band w Abruzzach, wyjechał stąd dnia 23 września. Zapewniają, że udał się do Marsylii; stamtąd pojedzie do Lucerny, gdzie reakcja ma mieć *straszliwe gniazdo*. 5) Wiadomo, że Merenda już oddawna jest wolnym; Francuzi wypuścili go z więzienia, na prośbę kardynała Antonellego, Franciszka II, a nawet samego Papieża. Jen. de Goyon zgodził się na jego uwolnienie pod warunkiem, że Rzym opuści; wczoraj jeszcze widziano go w jednej z pokątnych kawiarni. 6) Franciszek II-i obrzuty fałszywą protestacją, którą *Przyjaciel Religij* ogłosił w Paryżu, polecil księciu Spinoza-Rufo, aby postaral się o ogłoszenie innej *prawdziwej, zupełnej i autentycznej*.

Turyń, 7 października. Wczoraj prezes rady zwiędził obóz św. Maurycego w towarzystwie p. Ratazzi prezesa izby poselskiej i wielu innych osób.

Wiadomo, że ten obóz przeznaczony jest na miejsce zebrania dla byłych żołnierzy neapolitańskich w miarę powrotu ich pod chorągiew. Po kilku tygodniowym pobycie największa ich część osydlana jest do półków; opornych karności wojskowej odbyłają do Fenestrelli, gdzie muszą pracować w twierdzy pod ścisłym dozorem. Minister i towarzysze tėj wyieczki, wywiezieni z obozu najlepszą wrażeń. Neapolitanie w niezmierniej większości okazują uległość, są dobrymi żołnierzami i zdają się zadowoleni ze swego stanu. Z rozmów ich widać, że Piemon i Piemontczyków wystawiono im w najczarniejszych obrazach; wnaowano, że dla tego włoką ich na północ Włoch, aby ich tam wyrzucić. Kiedy więc ci biedacy przybywali do obozu, byli lekliwymi, drżeli ze strachu i sami nie wiedzieli co poczają. Wkrótce atoli postrzeżli, jak głęboko byli oszukani, tём radosniej więc przywykają do nowego położenia, im okropniej to im wystawiono. Nie należy dziwić się, że tak korzystano z ciemnoty i latwoiwości, gdyż i w innych krajach nawet od Neopalu oświecenijszych nie widziano ludu uwodzonego podobnie grubemi kłamstwami?

Około 3,000 ludzi przysłano do obozu św. Maurycego; 7,000 już wyprawiono do półków, liczba tych co znajdują się w Fenestrelli nie przechodzi kilkuset. Karność wojska włoskiego wcale nie jest surowszą od karności bylego wojska neapolitańskiego; tylko żołnierze są obowiązani do większej schludności, ale bardzo przedko przywykają do niej, widząc rzeczywistą stąd korzyść.

Dzienniki francuzkie mówią o podróży p. Ratazzi do Paryża, i przypisywano jej powody polityczne. Prezes izby poselskiej chce być przejazdem w Paryżu, w drodze nad brzegi Renu, dokąd p. Ratazzi oddał się na krótki czas dla zdrowia i rozrywki. Jedną z podobek skłaniających go do tėj wyieczki jest, iż chce polozyć koniec nieustającemu pogłoskom o zmianie gabinetu, w którejś ciągle występuje jego imię.

Król oczekiwany jest dnia 10 z rana. Królewicze podróżują do Umbrji, wśród ciągłych okrzyków; z kolei odwiedzą wystawę Florencką.

Zwołanie parlamentu na dzień 15 listopada jest już postanowione. Posiedzenia będą długie i pracowite, idzie bowiem o urządzenie Włoch pod względem administracyjnym i skarbowym, co nie jest rzeczą tak łatwą. O rozwiązaniu izby, o której mówili pewne dzienniki, nikt tu nie myśli, nie istnieje do tak ważnego kroku najmniejszy powód.

Dziennik paryżki *Ojczyzna* donosi: „Nadzieje polubownego załatwienia zajścia między pp. Petruccelli i Nicotera nie zięsily się; pojedynke odbył się dziś o trzy kwadrans na 12-4.

Miano bić się na Corso Vittorio-Emmanuele w wybranym na to domu przez świadków p. Nicotera; ale od rana przystęp do domu był zabroniony przez pacholków policyjnych i kamorystów.

Skoro świadkowie postrzeżli, wnet kazali pojazdom zakręcić, udano się do groty Paulillipo. O 500 niemal kroków zatrzymano się przy zaścianku, zdającym się być dogodnym do tego rodzaju rozprawy. W obszernem gminie, oświeconem tylko przez wrota, położono na ziemi 4 szable i dwie szpady, Aleksander Dumas oświadczył, że nie jest dobrze oznajomionym ze zwyczajami pojedynkowania się w Neapolu, zostawuje więc zupełnie panu Cassola, pierwszemu świadkowi pana Petruccelli, staranie urzędzenia walki; sam bowiem nie chce dotknąć się broni, mającej zranic Włocha. Wyciągnięto szablę losem. Świadcowie pana Nicotera wygrałi; losowano też korzyść pod względem światła i tu szczęście dopisało p. Nicotera.

Walczący obnażyli piersi dla pokazania, że nie mają na sobie żadnej ochrony.

P. d'Avino oddał w ręce walczących szablę, ustawił ich w przypołożonej odległości i tak sam jak p. Cassola każdy z szablą w ręku stanęli po obu stronach.

P. Nicotera pierwszy naprzód postąpił i pierwszy cios zadał, który lekko zadrasnął pana Petruccelli na prawej skroni. Wnet przeciwnik rzucił się na p. Nicotera, który przyparto został do ściany, a szablę ścięły się, rękę ścięł z rękęjęcią. Natychmiast 4 świadkowie zawołali *stój!* Lecz w zapale obu przeciwników, z których jeden bronił się, drugi nacierał, p. Nicotera zrany został dość ciężko w ramię i rękę, tak, że pojedynek natychmiast ustał. Pan d'Avino ustajając przeciwników oświadczył w imieniu p. Nicotera, że ten bije się w sprawie osobistej, nie zaś w sprawie stronnieta ruchu.

PAŃSTWO KOŚCIELNE.

Ojciec święty, otrzymawszy adres, podpisany d. 1 lipca w Innspruku, przez kilku ludzi maniących siebie że miami zaufania wielkiej liczby gmin tyrolskich, wyuurzając niezłomną wytrwałość w jednoci wiary, odpisał nań 5-go września. Rzeczona odpowiedź przybyła teraz do Innspruku; dziennik wiedeński *Prassa* umieścił z niej wyjątek d.

7-go października. Papież oświadczywszy, że usiłowania Tyrolczyków na rzecz jednoci wiary sprawiły mu wielką pociechę w tych czasach niedogodności dodaje: „z listu waszego coraz więcej poznajemy, że najmłsi synowie tak sami jako i gminy wasze głównie troszczye się o to, aby w kraju waszym wiara, religja i nauka katolicka utrzymywane były nietykalne i aby wszelki przystęp innej jalszwyć i obędnej czci Boskiej, na zawsze między wami był zamknięty.

„Dowiedzieliśmy się także, jak usilnie prosiłście jędo ces. kr. apostołski majestat, iżby, zgodnie z naszymi zadaniami wyrażniami a najspowiedliwszymi, tudzież z prośbami wszystkich Tyrolczyków, kościoł katolicki i jego nauka kwitnęły i panowały niepodzielne, iżby ni dy niedoznaly żadnego uszczerbku. Łatwo pojąć możecie, jaką pociechą w tych czasach tak złośliwych i wśród tėj strasznej wojny przeciw Panu naszemu Jezusowi i jego kościolowi, sprawiła nam wasza żarliwość wspaniała i zasługująca na wszelką pochwałę za wyznanie i opiekowanie się naszą najświętszą religją.

„Ponieważ z apostołskiego naszego urzędzi powinniśmy być wszystkich sił naszych, nieoszczędzając żadnych trudów bronić sprawy kościoła katolickiego od Boga nam powierzono, nie zaniedbaliśmy więc najwytrwalszych starań w utrzymaniu skutku waszych najspowiedliwszych żądań. Daj Boże, w ręku którego znajdują się serca królów, aby nasze usiłowania zięsily tak nasze jak i wasze pragnienia.“

Czytelnicy przypomną sobie, że Tyrol protestował przeciw konstytucji d. 26 lutego, mocą której wszyscy mieszkancy austryjacki, we wszystkich krajach cesarstwa bez różnicy wyznań i urodzenia, dopuszczeni są do używania jednakowych praw obywatelskich. Tyrol, skutkiem dawniejszych uchwał i patentów austryjackich, niecierpił w swym kraju protestantów, którym niewolno było ani odbywać publicznego nabożeństwa, ani posiadać żadnej nieruchomości własności. Podana przez tyrolskich katolików prośba odrzuconą została przez cesarza Franciszka Józefa.

Rzym, 8-go października. Cesarz Francuzów rozkazał zająć się urządzeniem kupionych przez siebie w Rzymie ogrodów Farnese. Niwiadomo, komu będzie powierzony kierunek robót, mówią że znajomemu Campana, którego muzeum niedawno kupione zostało przez rząd francuzki.

Margr. Campana byłby zapewne stosownym do zajęcia się tą pracą z powodu rozległych wiadomości i wyboronego smaku, w tem wszystkim co się śięga do pomników starożytnych, ale zachodzi pewna trudność. Kilka lat temu, Campana został skazany przez sądy rzymskie na dożywotnią karę galery, którą zamieniono potem na wieczyste wygnanie, za przywłaszczenie znacznych summ w kassie *Górry pobożności* której był dyrektorem.

W skutek sprzedaży muzeum, które rząd wziął na zabezpieczenie summ przywłaszczonych przez margrabiego, własność góry pobożności została oplaconą; przewyżka zaś około 150 tysięcy skudów zwrócona panu Campana. Wszakże jedno słowo cesarza Napoleona może mu ułatwić powrót do Rzymu.

Zasługa margrabiego w zebraniu takiego ogromu starożytności jest wielka. Bez niego rozpierchłyby się one może bez śladu.

Rzym niepodobal się posłom syamskim, kręte i brudne ulice wiecznego miasta, Tyber, który nie jest opatrzony kamiennymi wybrzeżami, nie mógł uczynić na nich wrażenia, zwłaszcza potem co widzieli w Paryżu. Skarby sztuki i urok wspomniem, zająć ich wcale nie mogły. Podarunki złożone papieżowi, zamknięte w ozdobnej skrzynce, okrytej zlotogłowem, obudziły ciekawość ojca świętego. Po wyjściu ambasadorów rozkazał ją otworzyć i wielce się zdziwił, nie wewnątrz nie znajdując, prócz prostej fotografii króla i królówej syamskiej. Według innych doniesien, przeciwnie, ambasadorowie mieli złoczę czapę zlotą, parę nożyceek także zlotych i puszkę nadzwyczaj pięknie rzeźbioną.

Francja.

Paryż 9 września. Odwiedziny króla pruskiego w Compiegne poruszyły dziennikarstwo francuzkie, angielskie, pruskie i austryjackie. Przypatrzmy się bliżej z jakiego stanowiska różne czasopisma zapatrują się na to tak z siebie proste zdarzenie.

Gazeta narodowa berlińska, organ większości narodu pruskiego i dazeń stronnieta ludowego w Niemczech, której bynajmniej oskarżać nie można o zbytęcną miłość dla Francji, okazawszy, że usiłowania zawarcia koalicji nie mogły znaleźć silnej podstawy, przebiega państwa pragnące przymierza z Prusami i ważąc na szali korzyści jakie Prusom przynieśćby mogły, tudzież ofiary jakich po nich wymagały, oświadcza się za zbliżeniem między Prusami i Francją i przemawia w następnny sposób:

„Nasza dyplomacja długo czekała na żywcie usposobienie mocarstw, o których sądziła, że powinny być przyjaznemi Prusom. Ale ponieważ te państwa nie chciały być względem nas sprawiedliwimi, nie chciały jawnie powieścić, że są naszymi przyjaciółmi, my więc z naszej strony nie chcemy żadnego mocarstwa uczynić naszym wrogiem. Cokolwiekbyd, po wszyskiem co między Francją i Prusami doskonałe wiadzę, czego wzajemnie od siebie oczekiwac mogą; inne państwa podobnie to wiedzą, nie potrzebując wdawac się we wszelkiego rodzaju dwuznaczne domysły z powodu odwiedzin w Compiegne.

Jeśliby cesarz Francuzów kiedykolwiek mógł powziąć nadzieję, że przymierze z Prusami doprowadzi go choćby do najdrobniejszego uszczuplenia ziemi niemieckiej, miał aż nadto czasu do nabycia najmocniejszego przekonania, że to jest zupełnie niemożliwem. Co do nas nie przypisywaliśmy mu nigdy podobnego zaśęplenia. Nietylko z tėj przyczyny, że radziłsiśmy się rzeczywistości, ale z powodów nierównie głębszych. Cae postępowanie cesarza dowodzi, że utworzył sobie prawdziwą ideę znaczenia *zasady narodowości* w naszym czasie. Widzimy, że wszędzie umie ocaeniać obecną dążność ludów do urzędzenia się narodowego i udzielnego i że umie korzystać ze słabej strony rządów których ta dążność niepokoi. Czyż byłoby rzeczą m zliwą, aby myślił się co do siły tych dążeń takiego narodu, jakim jest lud niemiecki? Czyż mógłby wierzyć, że Prusy podniosą rękę na zasadę narodowości będącej dla nich i skarbem i nadzieją? Nigdy nie wierzymy, aby był zdolnym do podobnego błędu; wolimy raczej przypomnieć, że chcąc pomócć się upadku pierwszego cesarstwa nie zwrócił oreżę swojego przeciw Prusom, ale przeciw Rossji i Austriji, lubo w oczach bonapartystów, Prusy poskytywane były za najwytrwalej przeciwnego pierwszemu Napoleonowi. Synowiec rozerwał dawną koalicję, pokonywając z kolei dwóch przeciwników, musiał więc osadzić, że łatwiej mu było dojsć do tego, niż pokonać Niemcy i Prusy.

Nie, Francja nie oczekuje od nas dobrowolnego uszczuplenia, my nie oczekujemy od niej żadnej łaski. Jesteśmy sąsiadami i będziemy pilnować się wzajemnie uważnie, ale to jeszcze nie nakazuje być zawsze i wszędzie w nieprzyjazni. Czujemy obustronnie nad tём, czego się lekać należy, w oznaczonych razach, ale są wypadki w których wzajemnie działac możemy.“

Zapewne, że Wiedien innego jest zdania. Dziennikarstwo austryjackie obawia się skutków odwiedzin w Compiegne, widąc to, że usiłowan zmniejszenia ich doniosłości. Spółczesnie znajdując zreczność wyłania swojej niechęci i

żałów na Prusy, ucząc których *Prassa* jest, jeśli nie wyznaczony, to przynajmniej wiernym tłumaczem. Jakoż czytamy w ostatnim jej artykule:

„Dziennikarstwo pruskie zwrotło w ostatnich czasach oczą z widocznym współzuciem ku Francji. Tak przemawiało jak gdyby nowa era pokoju miała zacząć się od odwiedzin w Compiègne. Marzyło o przymierzu między Francją a Rosją, którego Prusy miały być ogniewem i środkiem ciężkości. Z litością rzucało wzrok na Austrję zbankrutowaną i na kraj Macdonalda; przesadzało ich sily spodziewając się, że Prusy pochłonią Niemcy. Temi to dumnymi myśleniami dziennikarstwo pruskie przeprowadza króla Wilhelma do Francji. Ale zaledwie stanął w Compiègne, król Wilhelm począł oddychać powietrzem nasycyconem wziwami przyłączeń ze szkoda własnego państwa.

Dziennikarstwo pruskie codziennie wymaga od Austrji zrzeczenia się tej lub owej części swych krajów, na korzyść pokoju świata i narzuca jej powinność zdrady Niemiec. Moglibyśmy odpowiedzieć mu na prawem odwetu. Ale ani w Niemczech ani w Austrji niema ani jednego czasopisma, które by doradzało Prusom ustępstwo Landau lub Sarrelouis.

My, mieszkańcy naddunajscy zapatrujemy się na rzeczy polityczne z wyższego stanowiska, niż na nie zapatrują się nad Spreą; i jeżeli na Prusy przyjdzie jakie Solferino, Austrja nie stanie na ustroniu, lecz bić się będzie dopóty, dopokil czasu jeszcze do boju starczy, aby na Niemcy nie spadła hańba, jaka okryła je przed dwoma laty nad Mincio. Broszura paryska nie jest wypadkiem, jest to objaw którego dziennikarstwo pruskie dobrze uczyniło nie tracić z uwagi. Dla nas, jest to raczej potwierdzeniem naszego zdania, że od odwiedzin w Compiègne zacznie się przedź zowanie niż przymierze między Prusami i Francją.

Jeżeli w dziennikarstwie niemieckim każdy organ, przedstawiający swój kraj lub jego polityczny systemat, nie schodzi ze swego toru, inaczć rzecz się ma z dziennikarstwem angielskim.

Uczyniliśmy źle, tak jak i nasi współbracia francuzcy, zapatrując się poważnie na pismo dziennika *Times*, o przymierzu prusko-francuzkiem. Był to tylko żart, udane dasy, jeden z tysięcy susów, które wywija z takim powodem dziennik angielski. Jesliby kto o tem wątpił, niech odczyta to pismo. *Times* obala jedno po drugim wszystkie swoje wczorajsze dowodzenia. W jego oczach przymierze prusko-francuzkie jest niemożliwym. Król Wilhelm nigdy o niem nie myślał, a odwiedzin w Compiègne są tylko krokiem grzeźności, a może ciekawości.

Mejmy się więc za ostrzeżonych. Cokolwiek pisac lub mówić będzie *Times*, poczekamy jeszcze trzy dni, a wtenczas dopiero słowa jego weźmiemy pod rozbiór; bo ta przerwana jest najdłuższą, jakiej ten dziennik potrzebuje do odmiany zdania.

Ostatni artykuł dziennika *Times*, brzmi następnie: „Może to być błędem przypisywać wielką wagę odwiedzinom panujących, które od kilku lat stały się tak częstemi. Panujący są ludźmi, rzecz więc prosta, że kiedy wszyscy podróżują i oni mają ochotę widzenia stolic i królstw swoich współbraci koronnych. A przymię ciekawa grzeźność, wdźięność za małe uslugi, wysłuchanie lub otrzymane pędzą ich do odwiedzin; mniej lub więcej wistawnych, obudzających mniej lub więcej domysłów.

Owiedzin króla Wilhelma pruskiego w Compiègne, mogly podać sposobność do ważnych roztrząsań i pelnych tajemnicy, ale podobniejszm jest do prawdy, że miały tylko znaczenie, że dwa panujące wielkich mocarstw wojennych ościennych, wzajemnie siebie podejrzewających, myśleli, iż dobrze jest aby jeden drugiemu dał dowód uczęźności grzeźności i aby rozproszyli dotkliwie obawy rozniezione w Europie w skutek przypuszczenia, że wzajemna nieprzyjaźń między nimi istnieje.

Cesarz Francuzów, lubo jest panującym uznanym i potężnym, który stoczył już dwie wojny zwycięzkie, nie wszedł jeszcze tak zupełnie w koło prawowitych władców, aby miał być obojętnym na pufalność króla niemieckiego pierwszego stopnia. Sprawdzić króla pruskiego do swego pałaca, przyjąć go wspaniale, ośpać jego orszak orderami, nastuchać się poważnych pochlebstw dworaków berlińskich, jest to zadowolenie nawet dla zwycięzcy pod Sewastopolem i Solferino. Z drugiej strony, jest to przyjemnym dla nowego króla, jakim jest król pruski, być zaproszonym przez tak potężnego cesarza, tak wielkiego polityka. Dwór pruski chybaby bardzo odmienił się, jest zany między dworami niemieckimi z zaboczykach zachęen. Rozszerzać więc posiadłości korony pruskiej, było przedmiotem jego dumy; dziś idea wpływu i pierwszeństwa w Niemczech, zastąpiły miejsce marzeń powiększenia granic. Prusy odąd przywiązują wagę tylko do korony niemieckiej, co zaś najponętniej usmiechaby się im potem, to żeby być głową i opiekunem Związku i jego jedynym organem stosunków z państwami obcimi.

A chociaż, zapewne, mówiono o polityce w Compiègne, i chociaż pod cieniem pozólkich liści jesiennych musiano przebiegać wszystkie pytania zajmujące dziennikarstwo lądowe, wątpimy, aby pokój europejski mógł co zyskać lub stracić na tych rozmowach między panującymi.

Na zjazdach tego rodzaju urządzają się tylko szczegóły polityki. Kiedy Napoleon zjechał się z Aleksandrem w Tylży, albo gdy terażniejszy cesarz Francuzów roztrząsał z Franciszkiem-Józefem warunki pokoju w Villafrańca, mieli do załatwienia sprawy niemiecznie zwiklane, które rozmowa osobista snadniejszemi uczyniła. Ale stosunki między Francją i Prusami obejmują bardzo szcuple liczbę wielkich zadań, niemogących znacznie rozjaśnić się w pouniej rozmowie między panującymi tych krajów. Wzduzenie się tego rodzaju może tylko rozproszyć wzajemne uprzedzenia i wynurzyć na jaw grzeźności i zdolność prowadzących ją osób. Dziennikarstwo więc francuzkie niesprawiedliwym jest względem nas, utrzymując, że z zadrzeźnością poglądamy na przygotowanie drogi do przymierza między Francją i Prusami.

Król Wilhelm nie jest monarchą bardzo doświadczoneym, ale trudno wierzyć, aby dał się omamić zabawami w Compiègne, aż do zawarcia przymierza przeciwnego jego dobru, albo aby dał się przekonać rozumowaniami, które jesliby miały jaką wagę, musiały już wczesń niż sto razy przedstawic się jego myśli. Wie on wszystko, czego powieścić można na korzyść przymierza z ludem francuzkim, albo innemi słowy, na rzecz powrotu jego kraju na stanowisko, jakie tenże kraj zajmował przez największą część czasu wojen rewolucyjnych.

Bez wątpienia Francja może powiększyć albo dozwolicić powiększyć się Prusom.

Przy pomocy Francji, dwór Berliński mógłby opanać Hannover i Oldenburg, albo ze 20 małych księstw w środku Niemiec. Mogliby jako głowa związku, i zawsze przy pomocy Francji, nabyć wielkiego znaczenia na całej północnej Europy. Ale te nabycia byłyby drogą okupione. Straciłby całe poparcie moralne Niemiec i w kilka lat położenie Prus nie byłoby lepsze od tego, w jakim znajdowały się, przed porwanieniem się do broni przez Napoleona I. Jakiegokolwiek więc być mogą dążności króla pruskiego do przymierza z Francją, zdaje nam się, że okoliczności powinny go powstrzymać od jego zawarcia; a widzenie się Compiègne nie wiele przyczyni się do powodzenia na tej drodze.

Dziennikarstwo więc paryzkie niesłusznie nas oskarża o widzenie z niechęcią tej wymiany grzeźności między dwoma dworami. Nie zadrzeźnimy bynajmniej Francji, choćby jednala sobie takiego sprzymierzenia i nie zartowaliśmy się o bespieczeństwo Anglijesliby Prusy zespoliły się z naszym sąsiadem. Jedyne pragniemy, aby nowy król zachował niezaleźność swego stanowiska i nie wdał się w przywzwole w zobowiązania bezowocne a niebezpieczne.

W sprawie pokoju europejskiego, rzeczą jest zaiste požadana, aby Prusy były zgodne z Francją. Jeśli na przykład, w przyszłym rozwoju spraw włoskich wielkie mocarstwa europejskie urzają się zmuszonemi stanąć za lub przeciw zasadzie jednoci włoskiej, i radzić Austrji wyzreczenie się lub zachowanie ostatniej swojej prowincji na półwyspie, byłoby niebezpiecznym, gdyby Prusy dawaly otuchę oporu Austrji jedynie przez zadrzeźność ku Francji. We wszystkich tych pytaniach, w których Francja i Anglja idą ręką w rękę, nikt więcęć od nas nie pragnie, aby Prusy szukały rady u Francji i aby za nią poszły.

Wszakże nie można i tego zapominać, że ogromna większość Francuzów, a mianowicie wszyscy zdolni do noszenia broni w tym kraju, pragną rozszerzenia granic z krzywdą korony pruskiej. Ten zamiar może być zaprzeczony, okryty śmiesznością, lub odrzucony jako nie przedstawiający żadnej korzyści dla Francji ale długie jeszcze lata będzie on stanował jedno z najgłówniejszych zadań polityki francuzkiej.

Najlubiejszy społeczeńsz dziejopis zapowiedział: że Ren jest przyrodzoną granicą Francji i mimo najmocniejszego naszego przekonania, że ten projekt nie ośoił się w obec czuźności Niemiec, wszystko na tem zależy, aby największa baczność panowała w stosunkach obudwu krajów. Niemierznie wiele na tem zależy dla Prus, aby nie czynili c. b. moglo od nich odwrócić Niemcy. Doprowadzenie do tego, byłoby arcydziełem grzeźności polityki francuzkiej. Powtarzamy, że mamy nadzieję, iż król zachowa stanowisko niezaleźne i nie zwiąże w niczym swobody działania, dla osiągnięcia przymierza tego rodzaju, o jakim mówią, że zostało zawarte w Compiègne.

Co do nas, każdy zrozumieć to powinien, że nie mamy w tym przedmiocie najmniejszego osobistego widoku. Dużo mówiono o przymierzu pruskiem jako potrzebnem dla slawy i bezpieźństwa Anglii, ale ci co tak przemawiali, są to powiększeję części cudzoziemcy przejęci wiarą, że ich wsparcie jest jedyną tarczą ich sąsiadów, i że Anglja istnieje inaczć nie może tylko pod warunkiem, że będzie ich miała za obrońców. Wszakże wspominaliśmy już niejednokrotnie, jak o rzeczy najprawdziwszej, że choćby przymierze angielskie jest wielkiej wagi dla Niemiec, choćby, w razie wybuchenia wojny Ren oceanym być nie może jeśli Anglja na szalę przeciw Francji nie dorzuci swego miecza; w wojnie, która by wprost tyczała się Anglii, pomoc Prus nie ma żadnego dla niej znaczenia. Oddzielenie morzem od Europy, nie mając ani piędzi ziemi na stałym lądzie, wyjąwszy twierdząc na ostatnich jego granicach, my Anglijcy możemy być zupełnie obcymi europejskim kłótniom, w tych zaś, w które siła rzeczy wciągają nas mogła, bądź w Europie, bądź w Ameryce, jest rzecz jasna, że Prusy nie zdołają przynieść nam żadnej korzyści. Nawet gdybyśmy wdałi się w wojnę z Francją, najpewniej, że ani jeden półk niemiecki na miłe nawet, nie poszedłby naprzód, dla przyniesienia nam pomocy. Ze Prusy i małe państwa niemieckie byłyby tylko widzami walk naszych, i widzami, jeżeli nie zupełnie obojętnymi to przynajmniej bardzo spokojnymi. Niech więc dziennikarstwo francuzkie nie ludzi się tą myślą, że czegokolwiek od korony pruskiej oczekujemy. Jeźli jej zalecamy politykę rozsądki i godności, ożywia nas tylko troskliwość, jaką ze wszystkimi narodami cywilizowanemi mieć powinniśmy, o utrzymanie niepodległości wszystkich państw europejskich.

Doktor Veron, właściciel niegdys *Konstytucjonisty*, gorący stronnik Napoleona III, który niezawodnie piórem swoim oswoił umysły we Francji z ideą powtórzonego cesarstwa, ma znowu wejść do redakcji dawniejszego swego czasopisma, umiescili w niem następną wizerunek hrabiego de Morny: „lubo on politykę, lubi wielkie sprawy państwa i przemysł; lubi konie, myślistwo, obrazy, posagi, teatr, muzykę; lubi wszystko co jest rozumne i zajmujące, lubi nadto i wiele innych rzeczy.“ Niwiadomo czy hr. de Morny będzie bardzo rad z tego wizerunku.

Trudno zgadnąć, czy święto-pietrze przynosi jeszcze jakie dochoć, ale to pewna, że w ostatnich czasach, zupełnie o święto-pietrze głucho. Tém więcęć wątpić należy, żeby było bardzo obfite, że rząd papieski usilnie stara się o pieniądze i przadaje wszystkie swoje zbiory. Po wybyciu muzeum Campana, przedał teraz panu Salamanca, za 40,000 franków, nadzwyczaj rzadki i szacowny zbiór rromansów hiszpańskich XV wieku, składający się z 60-ciu tomów.

U księgarza Dentu wyszły znowu dwie broszury: *dwór Tujerjiski i Watykan* i *Budżet 1862 roku*. Autorem ostatniej, nadzwyczaj zajmującej, jest jeden ze współpracowników *Konstytucjonisty* August Yitu.

Dzieło p. Guizot: *Kościół i społeczeństwo chrześcijanska w 1861 r.*, pocznie przedawać się około 18-go października. Autor przybędzie do Paryża około 8-go lub 10-go tegoż miesiąca; książka składa się ze 300 stronie, prócz dokumentów na poparcie zdania autora przywiezionych. Oczekiwanie powszeźności jest ogromne; wydawca Michał Levy zewsząd już otrzymał zamówienia, o nadesłanie tego dzieła.

Compiègne 7-go października. Podług *Monitora powszeźnego*, dziś rano cesarz i król pruski polowali w osobnym zamkowym zwierzyńcu. W ciągu dnia naj panowie w towarzystwie swych dworów i gości wozwanych, odbyli długą przejażdżkę w lesie i zwiedzili rewaliny zamku Pierrefonds. P. Viollet-Le-Duc objaśniał wszystkie prace, któreimi kieruje przy naprawie tego zabytku.

Wieczorem aktorowie zyczynajni cesarscy przedstawili dwa małe widowiska.

Dnia 8-go z rana król znajdował się na przegądzie wojska, składającego zaszczytną straż zamkową, t. j. batalionu Zuawów, gwardji i pułku przewodników (Des gardes). O pół do pierwszej król poegzał naj. gospodarzy i wyjechał do Düsseldorf, gdzie ma nocować. Cesarz odprawiał gości aż do kolei żelaznej.

Zdaje się być rzeczą pewną, że król Niderlandzki powinien przybyć dnia 12 tego miesiąca do Compiègne. Zapewnijają, że n. pan zabawi tam dni kilka, a następnie uda się do Paryża. Cesarz wyznaczył już urzędników swego domu, mających być przy osobie królewskiej, przez cały ciąg pobytu w Francji.

Anglja.

Londyn 6 października. Hrabia Clarendon mianowany przez królową przedstawicielem Anglii na koronacji królewskiej, odpłynię z Londynu we środę 4-go. Orszak jego składa się z następnich osób: p. Villiers Lesler, redaktor ministerstwa spraw zagranicznych, sekretarz przybywczy, p. Cornell Stepney urzędnik tegoż ministerstwa, lord Schomberg Kew, znajdujący się przy poselstwie we Frankfurcie i lordowie Dangan i Kimbriook, oficerowie gwardji.

Dnia 8 października. Za dni 10, wszyscy radcy królowej powrócą w okolice Londynu, d. 20 bieżącego miesiąca, odbędzie się pierwsza tygodniowa rada dostojników koronnych. Hrabia Granville, prezes rady, już przybył do stolicy.

Prawdziwego mniemania Anglii nie na eży szukać w artykułach dziennikarskich, ale w mowach znakomych mówców stanu, które miewają na zgromadzeniach narodowych. Takim to sposobem w przeszłym tygodniu p. Lindsay w obec swoich mocodawców, mówił o potrzebie położenia granic niesłychanym wydatkom rządowym, za które odpowiedzialność spaścby powinna na pewne dzienniki, nieprzejające roznosci trwogi po kraju.

Bardzo świeżo p. James Clay, jeden z ludzi najznakomitszych stronnictwa wyzwolonego, przypomniał przed wyborcami swoimi w Hull, ku wielkiemu ich zadowoleniu długi szereg dowodów przyjaźni, danych przez cesarza Francuzów ludowi angielskiemu, i utrzymywał, że Anglja w polityce swojej powinna z godnością odpowiedzieć na to postępowanie. Mowa p. James Clay sluchana była z wielkim upodobaniem, można z pewnością twierdzić, że wyrażała prawdziwe uczucia narodu. Bo choćby to pewna, że Anglja pragnie być w zgodzie z innymi państwami, najmocniej jednak pragnie pozostać w serdecznem porozumieniu z Francją.

Prawo na ostatnim parlamencie zagłosowano zapasnej sily zbrojnej morskiej, poczyna wchodzić w wykonanie. Wiadomo, że dotąd flota rządowa opatrzyła się w majtków w drodze przymusowego poboru; lecz pewność, że flota zapasna, tylko w razie wojny użytą będzie, obudziła w Anglikach chęć dobrowolnych zaciągów. Jakoż więc majtków z okręgow kupieckich zapisuje się do sily królewskiej, tak dalece, że liczba 40,000 majtków, z których flota zapasna składać się powinna, z łatwością będzie przez dobrowolne zaciągi uzupełniona.

Lord Palmerston zwiedził pancerną fregatę *the Warrior*, stojącą teraz na kotwicy w Portsmouth, gdzie ściera codziennie tłumy ciekawych. Dowodzi nią kapitan Cochrane, syn lorda Dundonald.

Austrja.

Wiedeń, 5-go października. Czytamy we *Wschodni-niemieckiej poczcie*: Mimo nagłego potrzeby kraju, przerwa posiedzeń izb rady cesarstwa była konieczna. Należało pozwolić posłom po pięćmiesięcznej nieobecności odziedzić domowe progi. Obawy objawione z tego powodu zdają się nam być przesadzone. Jeźli konstytucja nie jest dość silna, aby oprzeć się mogła kilko-tygodniowemu odrozczeniu, musi więc być zbudowana na lodzie a w takim razie rada cesarstwa, choćby się ogłosiła nieustająca, nie zdołałaby jej ocalić. Przewidujemy, że w tej przerwie niezbednie na kownaniach, mniej może przeciw konstytucji jak przeciw panu Schmerling, bo rzecz niezawodna, że stronnictwo reakcyjne i feodalne, na którego czelę hr. Thun stoi, pragnie wdrzeć się do władzy. Nie jest nam podobnie tajemne, że niekörtory naczelnicy stronnictwa wojennego, zapalen przed polemikę przeciw księżciu Windischgratcz, chcieli by wystąpić na drodze, którą wskazywał autor broszury: *Wyznanie Żołnierza*, która przed 10 laty dała początek zniesieniu konstytucji; nie spodziewamy się wszelako, aby po naukach rzeczonych lat 10-ciu, ośmielono się powstać na konstytucję. Ludzie co przyczynili się do tej zbrodni, drogo to przypłacili. Powtórny zamach tego rodzaju ściągnął na Austrję bankructwo moralne i polityczne, z którego już by się nigdy nie podwignęła, bo rewolucja zapaliła by się w najpotężniejszym znaczeniu tego słowa.

Powiniśmy wymienić powód, który nas uspakaja w obawie zamachów reakcyjnych: jest nim podróż króla pruskiego do Compiègne.

Czy by to była chwila, w której by Austrja ośmieliła się igrać z konstytucją? wcale nie! Jeźli te odwiedzinny mają podstawę polityczną, Austrja tem bardziej powinna być oględna. Musi pracować na zarzucenie kotwicy we współzuciu Europy, a szczególnie Niemiec przez rozwój wyzwolony swej konstytucji. Jeźli odwiedzinny w Compiègne są tylko częścią grzeźności, bez głębszej podstawy, Prusy będą miały połowiny powod silniejszego jeszce przywiązania do siebie Niemiec, a wówczas biada Austrji, jeśli popuści cugle reakcji, bo to odoobnili by ją zupełnie od Niemiec.

Niejednokrotnie powtarzaliśmy, że porozumienie szczerze między dwoma wielkimi państwami niemieckimi, powinno być jedyną podstawą polityki austrijskiej. Pierwszym warunkiem podobnego przymierza i utrwalenia zbiorowej potęgi niemieckiej, jest szczerzy i postępowy rozwój konstytucyjnego życia Austrji.

Wiedeń, 4-go października. Podróż hr. Rechberg do Tryestu spowodowana została przez otrzymane tu wiadomości, nie dozwalające już wątpić o wyprawie do Albnijsi lud Hercogowiny band ochotniczych, przygotowującej się we Włoszech. Minister pojutrze wroci; naradzał się wczoraj z baronem Hubner, który natychmiast odjechał do Syra.

Peszt, 2-go października. Zjemy tu w dziwniej anarchji, niewiadomo kto rządzi, kto rozkazuje. Zdałoby się że p. Schmerling, albo hr. Forgach, lub nakoniec namiestnictwo budzyskie, ale tak nie jest. Wice-prezes namiestnictwa otrzymał z Wiednia polecenie niedopuszczę zgromadzać się komitatowi d. 30 września; posłyszawszy, że d. 29 miała odbyć się konferencja, wysłał jednego z urzędników namiestnictwa na zwłady. Jakież było jego zdziwienie, gdy za powrotem urzędnika dowiedział się, że konferencji nie było i że pałac komitatoowy osadzony jest wojskiem. Oczywiście rządził nami niewidoma władza wojskowa.

Zołnierze, którzy zajęli byli pałac, przyciągnęli przy oglosie bębnow w niedzielę, lecz o północy odeszli w ciuchoci, jakby nie chcąc zwracać na siebie oczu.

Niech centraliści rady cesarstwa dowiedzą się co wart ich konstytucjonalizm. Książę Windischgratcz nie chciał aby się długo luzdono. W przepelnieniu serca i wylewie uczuē wnierności dynastycznej, powiedział na posiedzeniu izby panom Muhlfeld, Giskra i Kuranda, że rada cesarstwa tak umrze jak umarł sejm w Kromierzu i to jest najlepszy sposób pozbycia się ideologów, dziennikarzy i centralistów. Powiedział im że znana swoją dumą, że żaluje wypadków 1848 r. ale gdyby coś podobnego znowu się zdarzyło, nie wahał by się spełnić tego, co by owożiak nań włożył! Innemi słowami książę Windischgratcz powiedział: że w danym razie znowu by zbomarał w Pragę obległ Wiedeń i rozpedził posłów, tak jak to uczynił w 1848 r.

Zdaje się, że lord Derby chciał przekonać się, czy prawdziwe utrzymywał w Szefield, że konstytucja austrijska przewyższa w zasadach wyzwolonych angielską i przybył do Węgier. Trafil w samą porę, widział w jaki sposób rząd pocyna sobie z instytucją komitatoów, jak miejsce obywateli z wyboru, zajmują dowódcy wojskowi. Potem zrobił wycieczkę w głąb kraju i przypatrzył się spozobowi poboru podatków przez żołnierzy; przeświadczył się naczonnie o nieodolności konstytucji angielskiej, podług której potrzeba uchwały parlamentu, tu zaś urządzenie jest nierownie prostsze: minister nakazuje podatki, a żołnierz nie wybiora. Torsywise zawsze mieli słabość dla Austrji,

byłoby dziwnem, gdyby dzisiejszy ich przewodnik, nie uleczyl się z niej na zawsze.

Według wyobrażeń, z jakimi występuje gazeta *Dunajska*, rząd konstytucyjny nie mógłby być w Austrji. Stronnictwo feodalne zgodziłoby się nakoniec na rząd parlamentarny, ale bez parlamentu, na administrację samoistną ale bez udzielenia i samorządu. W głowie ich pomieszci się nie może, co to jest municypium i zarząd niezaleźny. Systemat samorządów komitatoowych trwa 10 wieków; sąsiedzi nasi mieli dość czasu do jego wyczenia się. Komitaty są wprost przeciwnie biokracji i centralizacji; jest to rząd komitatoów przez siebie same.

Urzędnicy są tylko umocowanymi komitatoów, które nie zmieniają się, urzędnicy zaś odmieniani być mogą. Komitaty są zgromadzenia publiczne, a więc z natury swojej nierozwiązalne. Rozwiązac je, jest wstrzymać bieg administracji, jest to sam rząd obalać. Jakoż dzieje nie przedstawiają przykładu rozwiązania komitato. Rządowi zawsze służyło prawo wyznaczania komisarzy królewskich, dla sprawdzenia czuźności naderpsanów, podejrzanych o stronność lub nadużycie władzy. Ale nawet w takim razie nie miał mocy rozwiązywać lub zawieszać zgromadzenia. Przeciwnie wówczas komisarz królewski przewodniczył mu tylko dla objawienia uchwał zgromadzenia, choćby te nawet były sprzeczne z widokami rządu.

Podług konstytucji żadna władza, ani cywilna ani wojskowa, ani polityczna, ani sądowa, nie może wprowadzić w wykonanie żadnego rozkazu lub wyroku, bez pośrednictwa komitatoów, którym służy prawo przedstawiania rządowi i wymienienia praw gwałconych przez też rozkazy. Jeźli chodzi o wykład prawa, rzecz musi być odesłana do sejmku, jako jedynego tłumacza ustaw. Coż dziś widzimy? Wszystko dzieje się bezprawnie i bez wpływu komitatoów. Władza wojenna zajmuje się sprawami politycznymi i administracyjnymi, bez zawiadomienia nawet o tem władzy cywilnej.

Niedawno dzienniki odkryły, że prawo obowiązku mieszkania nie wskazanej przez rząd miejscowości, o zawieszeniu od użycia prawa prerogaty obywatelskiej i wszystkie inne wymysły absolutyzmu, istnieją w całej mocy. Policia przywlasza sobie władzę prawodawczą i sądową, bo jest nieodpowiedzialną. Jak przykłady przytaczane są rozkazy Lambergi i polcji krakowskiej; dzienniki i o tem nie przepomniały, że p. Franciszek Smolka, były prezes sejmku państwa, dzisiejszy poseł galicyjski na radzie cesarstwa, przez towarzystwa rolniczego w Galicji, jeden z najznakomitszych mężów społeczeńsz, dotąd znajduje się na liście osób, którym wyjeżdżać z preznaczonego im na mieszkanie miejsca niewolno i jeźli zasiała w radzie cesarstwa, to tylko przez pobłaźliwość polcji.

Gazeta Dunajska skwapliwa w zadawaniu kłamstwa wszystkiemu co się jej nie podoba, sądziła, że mogła i te wiadomości pomócić. Redaktor dziennika *Patnik* uiał się do samego p. Smolki i dowiedział się z ust jego, że rozkaz niewyjeżdżania ze wskazanęj miejscowości dotąd nie został cofnięty i że osobista wolność pana Smolki jest ciągle zagrożoną. Powszeźność oburzona tą wiadomością była do tego stopnia, że minister polcji p. Meczery sam uiał się z usprawiedliwieniem do pana Smolki i oświadczył, że natychmiast przez telegraf rozkaże cofnąć tyczące się jego osoby rozporządzenia. Minister zapytany pana Smolki czy poprzestaje na jego słowie, lub woli mieć zaręczenie na piśmie? Pan Smolka, nie ufając ani słowu ani piśmu żądał, aby policja lwowska przysłała mu kartkę legitymacyjną. Taki to jest konstytucjonalizm w Austrji.

Gazeta Wiedeńska umieszcila sprawozdanie komisji sejmowej o wniesionych przez p. Mulberg projektach do praw wolności osobistej i nietykalności domowego ogniska.

Wiedeń 5-go października. Wiadomości o zdrowiu cesarskiej wdzy nadsylane z Korfu są pocieszające.

W zamku Schoenbrun oczekiwane jest przybycie królowej wdoy pruskiej i jej siostry arcy-księżnej Zofji, matki cesarskiej.

Książę Petrulla poseł Franciszka przybędzie tu niebawem z Rzymu, ale pobyt jego ma być bardzo krótki.

Podług nowych przepisów o małżeństwach wojskowych, kaucja, która dla oficerów aż do półkownika wyłącznie i dla urzędników aż do odpowiedniego stopnia wynosiła 6,000 zlr. podniesiona została do 12,000 zlr. Oficerowie jeneralnego sztabu nie mogą pod żadnym względem żenić się przed skończeniem 30 lat życia. Oficerowie innej broni, jesliby chcieli żenić się przed upływem tego czasu, powinni złożyć kaucję 24,000 zlr. W tem zaś co się ściąga do liczb oficerów żonatyh, nowe przepisy nie różnią się od dawnych t. j. że tylko 6-ą część oficerów w korpusie może się żenić.

Gazeta rządowa pesztaska zaprzecza wiadomości, że komisarz królewski p. Hofbauer został zrugowany ze swęj posady i oświadcza za niedorzeczniejszą jeszce wieść, jakoby audytorowie półkowi mieli sądzić sprawy cywilne, sądy są wojenne sprawy karne.

Deputacja, której poruczone złożyć cesarzowi adres sejmku zagrzebskiego, będzie przyjeźta przez cesarza d. 7 października, obadwaj deputowani widzieli się wczoraj z biskupem Strossmayer.

Donoszą ze Lwowa z dnia 4 października, że podczas mszy w kościele dominikańskim, gdy organy przegrywały narodowy hymn austrijski, uczniowie gimnazjalni i szkoły rzemieślniczej poczęli śpiewać pieśń: *Boże coś Polsko*. Komisarz polcyjny, który napominał uczniów, został przez nich znieważony; wielu uczniów uwieszono, tłumy towarzyszące im, gdy ich do więzienia prowadzono, domagały się ich uwolnienia, co rzeczywicie nastąpiło.

Kofozar 2 października. Dziś baron Keményi, kanclerz siedmiogrodzki otrzymał urzędowe odwiedzinny ciał politycznych, radę rządową, na czele której znajdowali się gubernator hr. Miko i biskup Haynald, sędziowie, biskup unitariuszów ze swem duchowieństwem, profesorowie i t. d. Baron oświadczył, że złożył pieczęć, ponieważ jego zasady konstytucyjne, jego najgłębsze przekonania i uczucie własnej godności nie pozwałały mu dłużej być pustostaw, i że nie sądził mógz dłużej pozostać na stanowisku, z którego byłoby mu wolno składać ojczyźnie tylko uslugi ujemne.

Umysły są wzburzone, ale lud pokłada ufność w rozsądnym patriotyzmie miejscowego rządu.

Peszt 4 października. Nagle zniknięcie hr. Forgah z Wiednia nadzwyczaj wszystkich zdziwilo. Jedni twierdzili, że pojechał polować do Czech; drudzy, że udał się skrycie do Węgier, a kiedy dowiedziano się, że jest w Berlinie, wynaleziono mu zaraz krownych, których znalazł potrzebe odwiedzić w owej stolicy. Ale zasłona spadła; dwór wiedeński, stworzony odwiedzinami króla pruskiego w Compiègne, chciał zapobiedz możliwym stąd dla siebie następstwom. W roku przeszłym Austrja, chciała mówić królówi pruskiemu, że sprawa włoska jest dla Niemiec jedną z najniebezpieczniejszych; gdy jednak król Wilhelm temu nie uwierzył, wytoczono teraz na stół sprawę Węgierską. Nie chciano użyć do tego posłannictwa żadnego ze znanych austrijskich dyplomatów, wyprawiono więc hr. Forgach, aby jako najlepší świadoomy położenia Węgier, oświecił króla o całej doniosłości tej sprawy i o niebezpieczeństwach mogących wyniknąć z przedsięwzięć band ochotniczych włoskich. Hr. Forgach, jesliby nie mógł nic innego w Berlinie otrzymać, powinien był przynaj-

mięć króla Wilhelma prosić o udzielenie cesarzowi Napoleonowi, w razie zwrócenia się rozmowy na ten przedmiot, szczególnych o nim objaśnień.

W chwili kiedy na radę cesarstwa wniesiono projekta do praw o wolności osobistej i nietykalności domowego ogniska, generał Coronini posłał w nocy żołnierzy do domu rodziców ucznia Arpada Hindy, kazał go pochwycić z takim pośpiechem, że nawet 19-letniemu młodzieńcowi odziesiąt się nie pozwolono, i natychmiast odstąpił go do twierdzy komornickiej. Tak to wykonywała się konstytucja w Austrii; przyczyna uwięzienia ani rodzicom ani powieszchnicom niewiadoma.

Wspomnieliśmy, że generał konsul austriacki Borowiska w Belgardzie, nieprzychylnym postępowaniem swoim ubliżył księdzu Michałowi serbskiemu, a to w następnym sposobie: Przybył na bal, wiedząc, że znajdować się na nim będzie panujący książę, ubrany po myśliwsku; kiedy książę nie zważając na to przemawiał doń uprzejmie, zakładał albo ręce za siebie, albo trzymał je w kieszeniach swojej myśliwskiej kurtki. Wypadło z losu, że oficer inżynier Efrém Radockicz wywołał go na pojedynek; półkownik Borowiska sądzi, że się wywinie od wyjścia przez zażądanie sędztwa.

Peszt 5 października. Kanclerstwo węgierskie na posiedzeniu 2-go października, wyznaczyło komisyję dla ułożenia memorandum do cesarza, w którym przedstawia niepodobniejszego urzędowania, jeżeli komitatu nie będą zachowane przy swych prawach, i jeżeli tym, które dotąd rozwiązano, nie zostanie przywrócona czynność.

Prusy.

Berlin 7 października. Król wróciwszy z Compiègne, zjedzie się z królową w Koblene, przybędzie do Berlina dnia 10-go.

Baron Schleinitz zajął już pokoje w pałacu ministerstwa domu królewskiego.

Stany prowincjonalne uchwały naznaczyć dla deputowanych swoich na koronację, wynagrodzenie stosowne do obecnych wygórowanych cen podróży i pobytu w Królewcu. Te uchwały czekają na sankcję królewską.

Okolo 160 członków izby panów, zapowiedziało bytność swoją w Królewcu; tak więc rzeczona izba, przedstawiana będzie przez dwie trzecie ogółu zgromadzenia. Izba poselska wysłała na obrząd koronacji 233 posłów; wszystkie odcienia będą tam przedstawiane, wyjąwszy odcienia polskiego, które postanowiło wstrzymać się od bytności w Królewcu.

Związek niemiecki.

Baden, 4 października. Dziennik *Rozpraw* umieścił list bardzo ciekawy, lecz niezadający się zapowiadać, aby umysł w Niemczech był tak przygotowany do zlania w jednolitą całość tego plemienia, jakby to chcieli mówić członkowie i zwolennicy stowarzyszenia narodowego; lecz posłuchajmy słów samego listu:

„We Frankfurcie zdarzył się wypadek, który wywołał głębokie wrażenie w Niemczech. Jego przyczyna i stanowisko społeczne działających w nim osób nadają mu szczególną wagę. Wielkie są usiłowania przymiliwego rozgłosu, dzienniki starają się mówić o nim z największą oględnością. Baron von der Than, który będąc dawniej w służbie austriackiej, przeszedł w stopniu majora do wojska bawarskiego, a potem opuściwszy zawód wojenny, zachował tylko urząd dworski; wracając z Kolonii, gdzie znajdował się na wielkich ćwiczeniach pruskich, zatrzymał się w Moguncji; a będąc w zgromadzeniu generałów austriackich, pruskich i bawarskich, z powodu sprzeczki politycznej, pokłócił się z generałem austriackim baronem Feschenbachem, wychył został na pojedynek, który odbył się w okolicach frankfurckich. Świadkami pojedynku było sześciu generałów. Generał Baumgarten dowódca twierdzy mogunczkiej służył za jednego z sekundantów generałowi Feschenbachowi; dwaj generałowie pruscy byli sekundantami barona von der Than. Kula przeciwnika, przeszły mu ramie, przetrzebiła na wylot całą osobę; przeniesiony tajemnie do Frankfurta umarł w ciągu nocy.

„Niechcąc narażać ani swoich przeciwników, ani sekundantów, na godzinę przed śmiercią wezwał do siebie pewnego podróżującego Polaka, pana R..., z którym zapoznał się w Baden, a którego nazwisko postrzegł na liście osób, mieszkających w tymże hotelu, odkrył mu wszystkie szczegóły swego nieszczęścia, powierzył list do żony, testament i inne ważne papiery, poezem wkrótce umarł. Policja natychmiast przybyła i uwięziła pana R..., ządając aby wydał papiery, czego ten odmówił. Wszakże po złożeniu pasportu i w skutek dostarczonych objaśnień, pan R... został uwolniony i urządził się w możności spełnienia pobożnego posłannictwa, danego mu na toż samierelnym.

„W kraju, w którym ciągle mówią o jedności, który dąży do zjednoczenia, różnica zdań, doprowadzająca do pojedynku, w którym mają udział generałowie wyższych stopni, jest zdarzeniem bardzo zastanawiającem. Jakkóż dużo mówiono o tym w towarzystwie króla i królowej pruskiej.”

Monachium, 2 października. Król bawarski Maksymilian ciągle cierpi; wróciwszy z kąpieli Scheveningen, stan zdrowia nie był zadawalający. W Hohen-Schwangau polepszyło się mu nieco; dziś w Bertensgaden, król czuje się znowu gorzej. Mówią o chorobie szpiku paciierzowego.

Chiny.

Wiadomości z Pekinu z d. 12 sierpnia donoszą o śmierci bohdychana.

Z rana tegoż dnia, dwa dekreta umieszczone w *dzienniku pekińskim*, oznajmiły jego ostatnią wolę. Pierwszym mianował starszego syna dziedzicem niebieskiego państwa, drugim dodał mu radę złożoną z 8-miu osób, a mianowicie: Zsaiyouan, Douan-houa, Sou-Shoun, Tsin-tou, Mou-in, Kouan-Youan, Dou-han i Tsiou-you-in. Książę Kong nie znajduje się na tej liście.

O godzinie 2-jej po południu ogłoszono, że bohdychan wydał ostatnie technienie.

Wszystkie sprawy przerwane na dni dwadzieścia, z powodu żałoby. Spokojność nie została zakłóconą w stolicy.

DEPESE TELEGRAFICZNE.

TURYŃ, 6 października. Pan Roicher przybył do Turynu z objaśnieniami, ściągającymi się do zamiaru Franciszka II, wysłania przedstawiciela do Królewca. W skutek tych objaśnień Franciszek II, nie będzie przedstawiany, poseł zaś włoski będzie tylko przyjęty, jako osobisty przedstawiciel Wiktora Emmanuela.

Rozesłał się wieść, że minister pruski, przy dworze turyńskim, zostanie posłem przy dworze frankfurckim. Ta wiadomość daje powód do rozmaitych domysłów.

MADRYT, 5 października. Infancka Concepcion znajduje się w chorobie, niezostawiającej najmniejszej nadziei. Z tego powodu odłożono zostało przyjęcie przez królową poselstwa marokańskiego. Wczoraj spuszczono bardzo szczęśliwie, na morze szrubową fregatę

Carmen. Gazeta oznajmuje, że Antyle liczą 47,000 wojska, z którego 25,000 żołnierzy liniowych. Nie sprawdza się załatwienie trudności o archiwa konsulatów neapolitańskich.

MADRYT, 6 października. Król wa przyjął książęcia Muleya el-Abbas. Rada ministrów roztrząsała projekt sprzedaży lasów skarbowych, ocenionych na 400 milionów. Jeszcze nie stanowczego nie uchwalono.

WIENIEN, 8 października. Wojsko powstańców w Hercegowinie ma wynosić 3,000 ludzi, ożywionych najlepszym duchem. Czarnogórze ma zachować zbrojną neutralność.

PESZT, 6 października. Postanowiono rozwiązanie komitatu sądowego; komissarz już został naznaczony. Komitat Zala odmówił uznania wszelkich nieprawych rozkazów rządowych, protestował przeciw naznaczeniu komissarzów, oraz przeciw nowej organizacji komitatu, tylko przemocy ustąpić postanowił.

MADRYT, 7 października. Przyjęcie ambasadora marokańskiego było wspaniałe. Mowa Muleya-el-Abbasa była długa i godna uwagi.

Dziennik Correspondencia mówi: że w skutek instrukcji nadesłanych przez Franciszka II, archiwa neapolitańskie będą wydane.

MARSYLJA, 7 października. W ciągu dwóch dni nadłynęło tu 140,000 hektolitrowo zboża; oczekują nowego dowozu; ceny spadają. Przybycie tej nocy syna byłego wielkiego księcia toskańskiego, parostatkim Italia jest oczekiwane.

MARSYLJA, 8 października. List pisany z Tullon oznajmuje, że admirał Jurien de la Graviere uda się natychmiast fregatą parową *la Guerriere* do zatoki meksykańskiej, dla objęcia dowództwa nad eskadrą obserwacyjną, zasiloną okrętami wysłanymi z Francji. Admirał Reynaud nie przestanie dowodzić stacją antylską.

Arcy-książę Karol toskański i jego małżonka wyjechała dziś z rana osobnym pociągiem do Genewy i Lindau.

Donoszą z Rzymu, dnia 5-go, że papież udał się do Tivoli. Jego świątobliwość zwiędzi Civita-Vecchia, gdzie jeden dzień zabawi.

Wiadomości z Neapolu zapewniają, że generał Cialdini pozostanie na swój namiestniczej posadzcie jeszcze przez trzy miesiące, t. j. do czasów przybycia króla Wiktora Emmanuela.

W niedzielę odplynęło 3,000 gwardji ruchomej dla przetrzaskania Sycylii.

TURYŃ, 8 października. Wejście pana Rattazzi do gabinetu jest bardzo prawdopodobne.

Listy z Genui oznajmują, że Garibaldi odplynął z Kaprery niewiadomo dokąd, lecz nie jeszcze nie potwierdziło tej wieści.

Donoszą z Bolonii, że król odbył dziś przegląd gwardji narodowej; przyjęty został z największym zapatem; wieczorem odjeżdża do Turynu.

Towarzystwo rzemieślnicze turyńskie uchwaliło wnieść na nowy kongres, mający zebrać się w Asti w listopadzie, że kongres florencki był nieprawny.

TURYŃ, 9 października. Wiadomości z Neapolu donoszą z dnia wczorajszego, że wydano rozkaz otciecznia bandy Cipriani na gorze Nola i wyprawienia tam licznego wojska.

WIENIEN, 9 października. Uskuteczniiono rozwiązanie przedstawicielstwa muncypalnego komitatów Arad i Bacz. P. Kapy mianowany został administratorem Pesztu, a p. Hofbauer Aradu.

MADRYT, 8 października. Santana mianowany został wielkorządzącą w San-Domingo. Dnia 15 powinny odplynąć do Hawany fregaty *Lealtad* i *Concepcion*.

TURYŃ, piątek 11 października. Generał Cialdini podał się ostatecznie do dymisji. Wyjędz z Neapolu w drugiej połowie października. Zarząd krajowy neapolitański ofiarowano generałowi de Lamarmora.

LONDYN, piątek 11 października. Zakład Reutera udziela następnę wiadomości z New-Yorku z dnia 28 września: Oderwańcy usypali działobitnie nad nizszym Potomakiem; zgromadzili znaczne siły między Ocooquan i Aquia. Sądzą, że zechcą przejść rzekę.

Dziś wieczorem generał Frémont ze swym sztabem pojechał do Jefferson-City.

Związkowci zajęli Romney w Wirginji zachodniej; oderwańcy cofnęli się w góry.

Prawodawstwo Kentucky powołało pod chorągwie 40,000 ochotników, zagrażając karami złym obywatelom.

Książę Napoleon opuścił Boston, dla udania się do St.-Johns. Książę de Joinville wrócił do New-Yorku.

LONDYN, sobota 12 października. Zakład Reutera udziela następnę wiadomości z New-Yorku 1 października: Oderwańcy opuścili Mansions-Hill, tudzież inne stanowiska przed Waszyngtonem, natychmiast zajęli je związkowci.

Banki new-yorkskie wzięły znowu sumę 50 milionów z pożyczki związkowej.

PRZEGLĄD ROLNICZY.

Fabryka maszyn i narzędzi rolniczych w Wilnie. — Nowy sposób zastosowania elektrycznych prądów do podwyższenia wegetacji. — Zdanie Liebiga wyjaśniające działalność w gruncie guano. — Sposób używany przez p. Lonne leczenia kulkawki czyli gnicia racie u owiec.

W tych dniach zwiędziałyśmy fabrykę maszyn i narzędzi rolniczych, założoną przez p. Berenta na Łukiszczach. Fabryka ta będąca w samem dopiero początku swych działań a zjawiająca się tak na dobre, kiedy wszystkie fabryki tak za granicą jak i w Królestwie nie mogą wydołać obstaralunkom, kiedy dotychczas w Wilnie nie mieliśmy żadnego zakładu, w którym nie już wystawić nową, ale nawet zreparować starą fabrykę nikt nie potrafił, dziś zasługuję na szczególną uwagę ziemian naszych, którzy mogą tę fabrykę na przywołitym stopniu utrzymać, oraz udzielając rad praktycznych i stosownych do miejscowości i potrzeb tutejszego gospodarstwa, nadać konstrukcji machin praktyczny i stosowny dla tutejszych gospodarstw kierunek.

oglądaliśmy wyrobę tej fabryki. Piąg amerykański, ruchadło bardzo dowcipnie urządzone, w którym na zawrocie, nie tak jak w ruchadle czeskiem cały nastroj się odwraca, ale tylko sama piętka, co daleko dla robotnika lżej i łatwiej; dalej pluzek do wyorywania kartofli, grabie konne Howarda, mnóstwo różnej konstrukcji sieczkarni, młynki do sdrótowania i gniecenia zboża, do cięcia i szarpania roślin okopowych i t. p., wszystko to dobrze, z dobrego materiału, a nadewszystko mocno zbudowane, co tēm lepiej mogliśmy ocenić, gdy wszystko to nie pociągnięte znaleźliśmy farbą, która zwykle uchylona jest w robocie i słabość materiału, mianowicie drzewa, pokrywa.

Jedną mielibyśmy prawo zrobić uwagę, że ceny machin stosunkowo do wartości użytego materiału i samej pracy są za wysokie, bo równają się zupełnie zagranicznym, — spodziewamy się, że zarząd fabryki, pragnąc zrobić sobie opiniją i zyskać współzuczenie ogółu, na ten przedmiot zwróci uwagę.

Działający w tej fabryce lokomobil o 16 siłach, porusza obecnie tartak, a właściciel ma zamiar urządzić na drugim piętze młynek do meicia słodów za pomocą tejże siły poruszanej. Tu znowu powtarzamy nasze zdanie, że gdyby ktokolwiek z kapitalistów zalażył młyn parowy w Wilnie na wielką skalę, zapewniłby sobie nieobliczone korzyści i zyskałby wdzięczność ogółu, bo przyczyniłby się do zniżenia ceny chleba, który z powodu braku młynów, nigdy u nas odpowiednim cenie zboża być nie może, bo miewo samo 1/4 wartości beczki kosztuje i to miewo ladajakie.

W tym roku robione były znowu doświadczenia zastosowania prądów elektrycznych i działalności ich na grunt i roślinność. Próby te robił p. Fichtner następnę: ustawił on na brzegu pola baterją elektryczną, od której dróty położył w ziemi w kilka rzędów równoległe. Tak więc nie tylko ziemia znajdująca się około i między konduktorami, ale i rośliny wystawione były na działanie galwanicznego prądu. Obok zaraz taką samą ilość ziemi i w jednostajnej uprawie zasiał temiż samymi roślinami, lecz bez działania elektryczności. Rezultat, który tu sprawozdawać podaje, w wadze i mierze ziarna i słomy okazał wielką przewagę na korzyść elektryczności.

Leź to jest dopiero fakt, skutek; chodzi o wyjaśnienie przyczyny t. j. jakim sposobem elektryczność działa na podwyższenie roślinności? Oto, że elektryczność przyczynia się do przędszego i w większej ilości rozpuszczania się ciał rozpuszczalnych w gruncie, służyących za pokarm roślinom. Oto jak przyszedł do tego odkrycia: wziął dwie równo i jednakiego gatunku ilości ziemi i jedną z nich wystawił na działanie galwanicznego prądu, drugą zawał w naturalnym stanie. Potem zaczął spławić te części ziemi wodą w temperaturze 14 Reaum. i pokazało się, że na 100 gramów ziemi, gdy się użyje 1000 centymetrów wody, to ta rozpuszcza: ziemi niepoddanej działaniu prądu galwanicznego 0,085 gram. Podając zaś tę samą ilość ziemi działaniu prądu galwanicznego, zaś sama ilość wody rozpuszcza 0,135 gram.

—Liebig w ostatniem swoim sprawozdaniu badań, poczynionych nad przędszemi czyli silniejszemi i przeciwnie działaniem Peruwijskiego guano, tak się wyraża: „Ze większe, silniejsze, czyli podług niego przędsze działanie tego nawozu zależy jedynie od obecności w nim kwasu szczawiowego. Różne rodzaje guano zawierają w sobie różną ilość tego kwasu, widoczna jednak, że im mniej guano posiada kwasu urynowego, tēm więcej znajduje się w niem kwasu szczawiowego i przeciwnie.

Obecność kwasu szczawiowego, według Liebiga, niezmiernie jest ważną, bo ten kwas dzielnie pomaga fosforanom przechodzić w stan rozpuszczalny, które stanowią główny warunek życia i wzrostu roślin.

Proces ten chemicznie odbywa się następnę: woda deszczowa i inne czynniki sprowadzają między szczawianem amonjaku i fosforanem wapna wzajemny rozkład; kwas szczawowy wydziela się od amonjaku i tworzy nierozpuszczalne ciało szczawian wapna, a kwas fosforowy łączy się z amonją i tworzy łatwo rozpuszczalny fosforan amonji skąd prędko i łatwo rośliny otrzymują kwas fosforowy. To nowe wyjaśnienie działania guano podajemy czytelnikom naszym, dla których postęp chemii nie obojętny, tēm bardziej, że imię Liebiga daje dostateczną rękojmie i powagę nauk.

P. Lonne podaje, lubo nie nowy, bo dobrze znany już dawniej w weterynarji środek leczenia kulkawki czyli gnicia racie u owiec za pomocą mleka wapiennego. Choroba ta bolesna, a zaniebdana śmiertelna nawet, oraz przez bezpośrednie zetknięcie się z zarazliwą, pojawiła się w wielu miejscach weszłym miesiącu na stadach owiec nietylko szlachetniejszych, ale i prostych krajowych. Otóż uważamy na dobre podać prosty sposób leczenia tej choroby.

Najprzód należy owce wszystkie zrewidować, kopyta oczyścić, i każdej sztuce, w której już części mięsne uszkodzone aż do zdrowego mięsa ostrem narzędziem wycinać; w chlewie dać grubą i suchą podściółkę z czystej słomy, i wtenczas w drzwiach owczarni umieścić naczynie tak długie jak drzwi, a szerokie, aby owce przeskoczyły go nie mogły, lecz musiały przechodzić. Do tego naczynia wspanać na parę cali grubo negaszonego wapna i zalać wodą, żeby sięgła po kolanka owcy, gdy się to ustoi przępdzać całe stado kilka razy na dzień, a choroba ustanie bez wielkiego zachodu i kosztu. Kiedy tylko ta zaraza pokaże się w owczarni, należy zdrowe owce odzielić, osobno ich pasć, i stawić w chlewie i także przed taką wodę wapienną przępdzać, a to uchroni od zarażenia się, a jeśli jest już zaród choroby, to go w samym zawiązku zniweczy. Sposób ten dziś podawany przez p. Lonne i w *dziennikach francuzkich* w tym roku z powodu grasującej tam tej zarazy ogłaszany, podawał nam jeszcze na kursach w instytucie nasz nieodżałowany Ostrowski i każdy z nas niejednokrotnie mógł go gospodarząc doświadczyć, dla tego też podaję go jako środek pewny, którego sam nieraz na liczących stadach z korzyścią doświadczyłem.

Zaraza gnicia racie prawie zawsze w słotne lata pojawiać się zwykła, szczególniej jeśli brak podściółki, czystego i suchego stanowiska owcom dać nie pozwala. Choroba ta uduleja się i innym zwierzętom, tak bydu jak i trzódzie chlewniej.

T. S.

PRZEGLĄD PISM CZASOWYCH.

Gazeta Warszawska (do 241):

Artykuł wstępny podaje następujący zarys żywota oplakiwanego z niewymownym załem *sp. Arcybiskupa Fijałkowskiego*:

„Zmarły Metropolita urodził się 3 stycznia 1778 r. we wsi Puszczewie, nieopodal od miasta Poznania, w ówczesnym Województwie Poznańskim; ojcu na imię było Stefan, matce Beata; trzech jeszcze synów dał im Bóg, przy uczeiwęj ale drobnej szlachackiej fortunie. Antoni, wyszedszy ze szkół w Poznaniu, obrał sobie stan duchowny i wstąpił do seminarjum w Gnieźnie i w tej najpierwszej polskiej katedrze odebrał kapłańskie święcenia w 1801 r. Ksiądz prałat Malszewski, ówczesny administrator diecezji Kujawsko-Kaliskiej, wziął go do swego boku, i ksiądz Antoni został w obowiązku audytora przy tym prałacie aż do 1819 r. Po śmierci księdza Malszewskiego, przeniósł się ksiądz

Fijałkowski do Wólborza i pełnił obowiązki kantora przy tamedznej kolegjiacie. Dotąd jeszcze mieszkańcy ze czcią pokazują celę w pałacu biskupim, którą wówczas zamieszkiwał. Wyższe dostojentwa duchowne nie spały się szybko na księdza Antoniego; zostawszy kanonikiem katedry Włocławskiej w 1811 r. przez lat trzydziście zachowywał tę godność; widocznie, mniej on myślał o fioletach jak o potrzebie bliźnich; świadectwo składu tu szpital, jego staraniem fundowany, pod wezwaniem *S-go Antoniego*. W roku dopiero 1841, podniesiony przez Ojca Świętego do godności biskupa Hermopolitańskiego *in partibus infidelium*, został mianowany sufraganem diecezji Plockiej, oraz prałatem proboszczem tamedznej katedry. Oczy współdo stojników duchownych już dawno nań były zwrócone. W roku 1844, po śmierci biskupa Chmielewskiego, kapituła metropolitalna wybrała księdza Fijałkowskiego administratorem Archidiecezji Warszawskiej, której rządzą objął 5 października 1844 r. W roku 1856, dnia 18 września, po dwunastu latach zarządu, ksiądz Fijałkowski przekonany został przez Stołeczną Apostołską Arcybiskupem Metropolita Warszawskim. W dniu 11 stycznia 1857 r., w kościele archikatedralnym przyjmował paljusz arcybiskupi, z rąk s. p. księdza Łubińskiego, biskupa Rodopolitańskiego i p. Siedmnastę lat więc zarządzał tą metropoliją, bo śmierć zabrała go właśnie w siedmnastą rocznicę objęcia tego zarządu; był to podobno najdłuższy zarząd jednego arcy-pasterza w naszej stolicy.

Nie naszą rzeczą kreślić historję tego długiego zarządu. Musiał jednak ten zarząd łączyć energię ze słodyczą, jeżeli sędzi nam wolno po ciężkiej bolesti tutejszej kapituły, z obawą szukającej tego, w które ręce złożyć go ma. Wierny syn Kościoła, odznaczał się niezmierznaną tolerancją dla wszystkich wyznań, której źródło widzieliśmy właśnie w jego silnej a niewzruszonej wierze. Ostatni raz, kiedyś przed nim stawali, było nas trzech, jeden katolik, jeden ewangelik, jeden żyd; wszyscy trzej przysięgliśmy po radę wspólną, w rzeczy doczesnej; nie naumyśleliśmy się zebrać, ale przypadkowo tak się rzeczy ułożyły; wszyscy trzej otrzymaliśmy jedną radę i jedno błogosławieństwo; wszyscy trzej ze czcią ucałowaliśmy błogosławiającą rękę; wszyscy trzej wyszliśmy równie zbudowani prostotą i głęboką prawdą słów do nas wyrzeczonych; każdy z nas jedno zdobył świadectwo: my za kapłanem i człowiekiem, dwaj drudzy wprowadziła za człowiekiem tylko, ale który w Bogu czerpał siłę i myśli swych a stał wiarą, i wiedział, że wypełnieniem zakonu miłość jest, a jeżeli przyjmował słabszych w wierze, to nie na sprzecznienie okolo sporów. „Bo choć żyjemy, Panu żyjemy; choć umieramy, Panu umieramy; przetoż choć i żyjemy, choć i umieramy, Pańscy jesteśmy.“ (do Rzymian) Z tą myślą żył, z tą myślą umarł nasz ksiądz Metropolita; osmdziesiąt cztery lat służył wierze Panu; dziś Pan go powołał, pracownika swego, nie do służyć a po nagrodę.

Z polecenia dyrektora głównego przedyjającego w komisyji rządowej wyznań religijnych i oświecenia publicznego, w dopełnieniu ogłoszenia z dnia 1 października r. b., o warunkach przyjęcia uczniów na kursa przygotowawcze i egzaminie wstępnym, oznajmia się: a) Młodzi ludzie, którzy się prywatnie w naukach spossibili, mogą do egzaminu wstępnego do kursów przygotowawczych być dopuszczeni, jeżeli wprzód złożą egzamen z całego kursu gimnazjalnego w ustanowionym na to komitecie, który w sali komitetu egzaminacyjnego od d. 10 b. m. posiadzenia swe rozpoczęcie i każdodziennie od godziny 9-jej do 2-jej bieżących podać się takiemu egzaminowi, egzaminować będzie. b) Wypis zdań na egzaminie tym otrzymanych, z dopisem przedyjającego w tym komitecie ma być przedstawionym przełożonemu kursów przygotowawczych wraz z innymi potrzebnymi świadectwami do ocenienia usposobienia ucznia, według instrukcji, jaka ma daną zostanie. c) Wolni słuchacze, czyli niezapisujący się na stałych uczniach kursów przygotowawczych, wstępu do audytorjów nie mają.

—Przedyjdu policji w Wrocławiu ogłasza pod d. 5 b. m. urzędowanie, że wiele tamtejszych mianowicie młodych osób dostało niebezpiecznego zapalenia oczu. Zwraca się równocześnie uwagę na zarazliwą właściwość tej bardzo niebezpiecznej choroby, która zwykle dotyka najprzód powieki, a później także oczy i kończy się często zupełnem oślepieniem. Obowiązkowo podaje najdokładniejsze symptomata tej choroby, jej przyczyny i niezbędne dla tych, co otaczają chorego, środki ostrożności; namipnca familje, ażeby zaraz za pierwszemu pojawieniem się tej choroby, wezwaly lekarskiej pomocy, i uprasza lekarzy, ażeby o zachodzących przypadkach tej choroby, zawiadamiali przedydum policji.

—W Chelmnie, w Prusach zachodnich, będzie wychodziło w księgarni i drukarni Józefa Gólkowskiego, pismo pedagogiczne polskie, w sześciotygodniowych poszytach z kilku arkuszy, pod nazwą „Kościół i Szkoła.“ Za odpowiedzialnego redaktora będzie podpisywał niekoniecznie człowiek fachowy i za powagę nankową uchodzący, ale raczej osoba całkiem niezależna. Prospekt ma być ogłoszony, skoro dostateczna liczba współpracowników będzie zapewniona.

— Dnia 9 października nowo urządzona służba policyjna, w granatowych mundurach, w austriackich kepi czyli kaszkieciach i z kawalerskimi pałaszami, rozstawiona została na ulicach Warszawy.

— W Poznaniu wkrótce wyjść mają dwie następnę publikacje: 1) drugi tom „Roczników Towarzystwa przyjaciel nauk polskiego;“ 2) jedenasty i ostatni tom „Teki Podolskiego,“ zawierający dokumenta rozświecające stosunki między Piotrem W. a Augustem II.

— Donosiliśmy czytelnikom o piękny postępku gminy ewangelickiej w Wrszawie, o równouprawieniu języka polskiego z niemieckim w nabożeństwie. „Neue Preussische Zeitung“ tak się tym postępkiem swych niedgryz radków zgorzyla, że prawie odeszła od przytomności, wygadując z tego powodu nierozważne bluźnierstwa. G. W. postąpiła ocenieciu tej gadaniny osobny artykuł wstępny. My dodac doń tylko możemy, że Ewangelicy warszawscy w szkoleniach „N. Pr. Ztg.“ powinni wiedzić dla siebie najmówniejszą pochwałę. Bywają przecież tacy nie-szczęśliwi krytycy, że pochwała ich jest pośpiepieniem dzieła równie jak nagana chlubnego dlań zaalecenia. Takim też sędzą w oczach każdego ucznia człowieka jest właśnie N. Pr. Ztg.

— W Krakowie wyszedł tom 28-my „Rozpraw Towarzystwa gospodarskiego krakowskiego. Umieszczone tu regulamin szkoły dublańskiej oznajmia dobrze z zajęciami uczniów i porządkiem zaprowadzonym w tej szkole.

— Wyszło niedawno dosyć obszerne dziełko nestora polskiego rolnictwa p. J. N. Kurowskiego p. t. „O urządzaniu gospodarstw bezpańszczyżnianych, szczególniej pod względem zaprowadzenia imnego systematu rolniczego i ręcznych robotników.“ Praca p. Kurowskiego wyswiece praktyczną stronę kwestji włoclańskiej, bada przyczynę pol naszych i całego gospodarstwa, z pominięciem, o ile to być może w takim dziele, kwestji socjalnej. G. W. powiada o tej pracy: „choć nie na wszystko się piszemy bezwarunkowo, co w tej mierze powiada autor, jednak pracę p. Kurowskiego każdemu gospodarzowi polecic możemy.“

KRYTYKA.

Jerzy Lubomirski, czyli Wojna Domowa w Polsce, DRAMAT HISTORYCZNY A. E. ODYŃCA (CZĘŚĆ PIERWSZA).

przez W. Koronowicza
(Autora „Słowa Dziejów Polskich.”)
(Dokończenie ob. N. 77).

W drugim akcie napad Briona na dwór Studziński, o którym w treści dramatu napomknęliśmy, i śmierć Liniewskiego; toż nabożeństwo w kościółku i przesliczny śpiew do N. Panny. Poznajemy w tych zdarzeniach Aniełę Liniewską, postać równie wdzięczną jak Klara Kalinowska, o której rozbiegając akt I-szy niesłusznie przepomnieli. Rabunek dworu Studzińskiego i zabójstwo ojca Anieli jest, jak wiemy, powodem zawiązania dwóch konfederacji, wojskowej i szlacheckiej, przyczém występuje Warszawski Kasztelan Krakowski w swoim znajomym a ściśle historycznym charakterze. Przybliża się też chwila ukazania się na scenie bohatera dramatu. W trakcie tych wypadków, Jerzy Lubomirski tuli się do Karpatach. Tylnym już w poprzedzającym naszym artykule i we wstępie do niniejszego mówili o sposobie (naszem) zdaniem jedynie prawdziwym), w jaki poeta pojął jego charakter, że tutaj mamy się tylko zastanowić nad samem jego wystąpieniem w scenie 3 tego II-go aktu. Poprzedziło je nieco pojawienie się Potockiej, córki Lubomirskiego, w czasie zawiązania konfederacji. Zacytujemy jej słowa, wyrzeczony w tej okolicy do szlachty i pancernych. Mowi ona o Ojcu:

„Przyjdzie się waszej powierz przyjacieli,
„Przyjdzie—i może jest już dalek w słońcu,
„Syn go tam spotka z chorągiewkami swemi,
„I mi się wrogom ognawczy w pobliżu,
„W imię wolności połączym się z niemi.

Jakoż zaraz potem widzimy w górach, na pustym i dzielnym miejscu, otoczonego niebezpieczeństwem wielkiego banite; a podczas kiedy przyjaciel jego i towarzyszy, Polanowski, szuka drogi, którą się bezpiecznież można było połączyć z wojskiem Starosty Spizkiego, słyszymy go przemawiającego w monologu, z którego cytujemy następująco wiersze:

„O! dżwone losu i ludzi igrzyska!
„Dawno to było, gdy w Polski granicę
„Wracał w tryumfie Lud z dala i zbliżka
„Zabiegał drogę; kwiat stary dziwiecie,
„Księża witali dziękczynnymi modły;
„Król, sejm, i naród, zwał ojcem ojezyński...
„A dziś—wynajecie, tulacz, jak zwierzę podły,
„Dziesiątka ludzi sroń gór tych dzierzyni...
„I za co? Za to, że zmęczył kobiety
„Stracił z nad prawa; iż sam larw Meduzy
„Zdradził w obliczu Rzeczypospolitej,
„Nim ją pospiała zmienić w złaz—iub w grzyzy?
„Możać w tém wino, że co Król powinien,
„To obywatel ujrzał się zmuszony
„Czynić za króla? i t. d. i t. d.

„Oni myśleli, że mię tron drowianym
„Nęci ku sobie;—tron, co go czerzy wieku
„Toczy na pruchno, lub tamie siekiera.
(z dumą)

„Gdym chciał być królem,—to w sobie, w człowieku,
„W sercach narodu, co królów oberał—
„Tak! jam chciał zmusić głos dziejowy świata
„By zcież wiekom powtarzał mo imię,
„By rzekł: że tylko w Polsce, tylko w Rzymie,
„Ludzkość widziała mnie, i Cyncynata!...
„Nikczemne dusze, im nawet tej wiary
„Pojąc niedano: że może być przecie,
„Co się dumniejszym czuć mógłby z ofiary,
„Niżli z największej zdobyczy na świecie!

Taka to przepyszna poezja, i taki zarys charakteru Lubomirskiego. Czyż nie wielki, czyż nie głęboko w historii zbadany, i czyż znowu niesłusznie mówi o nim poeta przez usta Potockiej?:

„Ty nie znasz ojca mego. Głos, co w tłumie
„Szerzy się o nim, jest jak wieś o górze,
„Na której szczycie nikt nie był.—Nie dumie,
„Nie wyniosłości—lecz wyższej naturze,
„Lecz wyższej duszy przypisać, jeżeli
„Jak przepaść jakaś od ludzi go dzieli,
„Gdy się poświęca lub staje do czynu.
„Duch jego w tenczas jak w mgłach Horebu,
„Tam czerpa światło niewiednie dla gmiu,
„A z dzieł swych sprawę zdaje tylko Niebu.”

Następuje scena z Góralami, w której Lubomirski omal że nie ginie. Ocala go Ojciec Gór. Jest to rokocznik Zebrzydowski, rzekłszy widmo pokutujące starego rokocznikowi, jawi się przed tym, który ma zapalić nową. Pomysł dramatyczny jak rzadko piękny. Starzec może załatwić swojego udziału w sprawie Zebrzydowskiego (która była sprawą narodu), tak jednak jak to jest, już jest przeszliczne. Nic też niepomniemy, co nas szczególnie uderza, a co daje poznać, każe znać wielkiego poeę. Zebrzydowszczyzna brodzi myślą po samem dnie serca Lubomirskiego, (on to umie, on się tego nauczył tak długo nurtując i kaleząc własne); rozwiiera mówię je serce, i swurmo mu ukazują tajną się tam dumę i osobistą urażę. Jest to, że tak powiem, spowiedź obywatelska: Lubomirski stoi tu już u konfessjonatu dziejów; jakoż odchodzi oczyszczony na duchu, z wiatyku tego, jakiego go nazwali, widma starego rokocznika:

„Jdź i bądź spokojny.
Ja z wami.
W imię Boga i ojezyński.
Jak zdrój, nie potok, schodź z gór
na płaszczynie.”

I Lubomirski święcie to wypełnia: bo jeżeli dobywa oręża, dobywa go nie już w obronie własnej, ale w obronie prawa i Rzeczypospolitej.

Sledźmy dalej za prawdą historyczną w charakterach występujących w III, i następnym aktach. Podobą się nam najpierw sposób, w jaki poeta wpatrzył się i odmalował Prążmowski. Takim on podobno był w istocie. Dumny prałat, dopadłszy kanclerstwa, a przyciemniany blaskiem, ugniatany hardością zasłużonych od swego rodów, kiedy je widział po większej części po stronie republikanckich swobód, zaczął je sobie mierzić, a dalej i zgubę ich porządził. Złość zaiste i zawiść więcej tu nierównie dokazywały niż przekonania monarchiczne, niż oparty na nich systemat, mający niby ratować chylące się do upadku rzeczy.

Ale powiedzmy jeszcze słówko o królu. Rola jego coraz się lepiej rozwija, już w scenie między nim a Trzebieckim, już w rozmowie z dostojnikami, tudzież z Grzymułtowskim i posłami od województwa. Gruntowniejsza rozważa dziejowego charakteru Jana Kazimierza, odkryła autorowi, że on władcowie nie był najmniejszym sługą żony w sprawach stanu, lecz że się z nią łączył w nich zgadzając, gdyż jednaki byli ich prawidła polityczne i jednaki zamiary. Było wprawdzie przekonanie i wyraziło się w historii: „że królowa powodziła królem jak murzynek słońciem“, ale ono zdaż niepodobną urosło, że wyrażający je w ten sposób Rudawski, najumyślniejszej spółki politycznej nie pot afil należycie odróżnić od niemieckiej uległości pnie. Z tego to głównie, a rzetelnie historyczny wybor- nie go nakreślił. Dobra także scena pohulanki między Francuzami. To szczególnie co mówi Bonambik o naszej szlachcie i polityce francuskiej, przewyborne. Widz coraz lepiej rozumie w tém roztaczającym się przed nim dziejowym widoku, i pojedynczej figury, i wielką zbiorową postać samą Rzeczypospolitą. Widzi jak ją dwór i regaliści źle pojmowali, jak nieślusznie chcieli ją obalić; a cały interes, ku czemu też skierowane misterstwo dramatu, skupia się dla niego na tój to Rzeczypospolitej i jej obrońcy Je-

rym Lubomirskim. Obok zaś prawdy historycznej w charakterach działających osób, umie autor wszędzie postawić prawdę miejscowego kolorytu w jego istotnych barwach, jakiego nie było o tém zdanie chwytających drobniejsze przeciw temu kolorytowi wykreślenia. Widną jest dla nas ta zaleta w scenie między Tetwinem, Paskiem i ks. Dąbrowskim, kapelanem półku Czarnieckiego, gdzie tyle prawdy w malowaniu obywatelskiego polskiego rycerstwa, tak różnego duchem i obyczajami od jakiegobądź obcego żołdactwa; widną niemniej w scenie między Litwinami w namiocie Pacy. Znajdujemy tu wiele szacowny a rzetelnie historyczny odcień, jaki był zawsze między charakterami dwóch narodów, a jaki się wyrażał nawet w ich zkad inąd jednakiem przywiązaniu do wolności. Poeta owszem ceniowanie to charakterów posuwa jeszcze dalej, wyrażając pewne różnice w samych Litwinach. Inaczej naluje Paców, inaczej Polubińskich i Judyckich. Ci w swojej szlacheckiej, chociaż zawsze odrębnej litewskiej barwie, bardziej już się przybliżają duchem i pojęciami do swoich koronnych braci. W scenach nawet czysto uczuciowych, jak w IV i V akcie między Aniełą Liniewską a Stefanem Piaszczynskim, czujemy świętą, polską woń obyczajów uchrześcijanionego społeczeństwa. Kończy się część pierwsza monologiem i modlitwą ks. Kordeckiego, która jest i iekako skupieniem w sercu i umyśle widza wszystkich bijących w tym dramacie uczuć i całej jego głębokiej polsko- chrześcijańskiej idei. I jest to bez wątpienia precyzyjny a rzetelny obraz uchrześcijanionego narodu, zdejnowany z tej sfery naszego dawnego społeczeństwa, której dotąd nie tknął żaden z naszych poetów i pisarzy. Mickiewicz i Rzewuski malowali życie domowe i cywilne, Odyńca, z niemiejszym od nich talentem, odmalował jak tamto zacne, jak tamto piękne, i jak tamto uchrześcijanione nasze życie polityczne. W dwóch jego dramatach, Barbarze i Lubomirskim, szczególnie w Lubomirskim, czujemy siebie i pojmujemy już zupełnie w dziejach własnych i w dziejach powszechnego postępu. Małaż to chluba, małaż szczęście ujrzyć się dobrze przed innymi na szlaku prawdy, na jaki przędź później Opatrzności wszystkie społeczeństwa ludzkie wprowadzić sobie zamierzyła. Ta jest główna idea tych dwóch dra taw, i ta główna zaleta mistrza, który je stworzył. Światło tój idei oprzemienia cały obraz i niejako przemienia (transfiguruje) jego osoby i społeczeństwo, poprawione w swoich sprawach i instytucjach przez religiję chrześcijańską. Takim widzimy Czarnieckiego, takim towarzystwo jego półku, takim Króla, takim Jerzego Lubomirskiego, takim szlachcikiem, taką też Rzeczpospolitą. A małośmy w tym rozbirozie powiedzieli o Kordeckim, o biskupach, chociaż wartoby o nich wiele mówić, gdyż to są apostołowie tak pojmowanej i stosowanej wiary Chrystusowej, jak jej nigdzie podobno żadne nie pojmowało i nie stosowało duchowieństwo. Było to zwłaszcza potężniejsze nad apostołostwo słowa, apostołostwo czynu, któremu zawdzięczamy, iż dziś, bez zbytecznego o sobie rozumienia, owszem ze wszelką słusnością możemy ukazać tym, którzy o tém pamiętań nie raczą, jako i nasza przeszłość, usilując na umoralnienie to władzy, to społeczeństwa, przekazując owszem potomności godne w tém nasławadownia wzory, z chwałą pracowała w sprawie powszechnego, lepiej zaiste niż filozoficzne, bo chrześcijańskiego postępu. To swojego czasu autor Kursów o literaturze słowiańskiej wydmownie opowiedział obem; to przeslicznie dziś wyspywał swoim autor to rozebranego i podziwianego przez nas dramatu. Z wielką też niecierpliwością wyglądamy jego drugiej i ostatniej części.

W. Koronowicz.

ŻYCIE I PISMA

Ignacego Chodźki,

PRZEZ WŁADYSŁAWA SYROKOMŁĘ.

(Dalszy ciąg ob. N. 77)

§ 3.

W drodze, Marcin opowiada kwestarzowi legendy o Karolu, dzwonię Mirskim, fundowanym jakoby przez księcia Karola *panie kochanku*, legendę fałszywą, bo ów dzwon ogromny, odłany został przez jego jeszcze dziada, Karola Radziwiła, kanclerza. Nie dziwi nas to omyłka, bo lud około Nieswieża, wszystkie podania o Radziwiłłach dawnych, skupia na księciu Karolu, który się tu najbardziej upamiętnił. Spotkany w drodze rotmistrz pińskiej brygady Chomiński, wzorem jest męznego, rubasznego i pobożnego żołnierza, starej daty. Od pana Bielewicza, podłowczego lasów Radziwiłłowskich, kwestarz się dowiaduje oplanakiej historii, rozstrzelania Michała Wołodkowicza w Mińsku, w 1760 roku. Oprócz samego opowiadania, autor w przypisie do dzieła, autentycznymi dokumentami, objaśnił ten głosny w naszej historii domowy wypadek. Na popisie, kwestarz dowcipnem rozdzieleniem jargabków, skarbi sobie sobie taskę podróznego magnata i jego rodziny, słucha potem opowiadania Marcina o księdzu Jacku swoim poprzedniku, załadzia następnie do dworku wdowy po trzech mężach, która swoją biedę ratafajką pociesza. Hogartowski ten obrazek, utkwil bez wątpienia w pamięci każdego, kto czytał kwestarza Chodźki. U pana starosty, kwestarz opisuje dom magnata staropolskiej cnoty i pocięzwości, gdzie są pobudowane oficyny dla gracjalistów, dla rezydentów godnej kondycy, dla podestylch niewiast i rodzaj szkółki dla dziewcząt. Piękny kościółek z przykładnym kapelanem, dwór z dzielnym marszałkiem, doktorem węgrem i gubernernem francuzem, który obok znajomości swojego języka, zarazem ateizmu w dzieci zaszczepia, jest obrazem stanu przejścia od starszeńskich obyczajów, do tak zwanej ich reformy za Stanisława Augusta. Rozrzućnia tu postępek księcia kapelana, który dla pobicia bezbożnika jego własną bronia, na starosć wyuca się po francuzku, a jowialna utarczka językowa kwestarza z panem budowniczym, prawnikiem, do szerszego śmiechu pobudza.— W dalszym ciągu podróży przytrafia się kwestarzowi *casus fatalis*: podchmielony jakiś szlachcic z przysłówiem *proszę umiennie*, zabiera barany, które przypadkiem weszły na jego łakę, ale zgromiony przez swoją groźną małżonkę, z przybytkiem je oddaje. Po małej przerwie w rękoisimie, kwestarz jest świadkiem, jak bogaty prałat karci ubożego plebana, za niedbałość o dobra doezesne, a ten mu cytacja ni z Pisma ś. odpowiada. Przypominamy sobie, że zaraz po wyjściu pamiętnika kwestarza, p. Michał Grabowski zdając z tego dzieła sprawę w Tygodniku Petersburskim, widział w tych cytatach pokornego plebana, rodzaj pychy. Nam się to niezadaje— usprawiedliwiają w oczach naszych plebana, wyborne słowa, które autor włożył mu w usta: „Myśl moja tak zwykła w każdym zastanowieniu zawracać się na te droge, że zawsze wrzód nim własne wynajdę zdanie, natrafiam na gotowe święte prawidło, za którym idę bez namyślu i nigdy nieabładziłem“. Na tem się kończy pierwsza kwestarska wyprawa. Ale nastaje pamiętnym gwardjanem „*o! co jest!*“ mieszkają w Wilnie.— Opisuje pobyt tu Cesarza Aleksandra, twózne wieści o wojnie, naradę Bernardynów, wyjazd Cesarza, ustanowienie munitypałości z mieszczan, nakoniec wejście do Wilna armji francuskiej i na jej czele wjazd Napoleona. Nasz

kwestarz nie próżnował; posyłany od ojców na zwłady do miasta, wszędzie się wscibił, o wszystkim dowiadując i wszystko zapisując wiernie w swoim pamiętniku. „Co za przewrócenie raptowne rzeczy— powiada— co za nieład, natłok, zamieszanie, zawrót... jakieś wytrącenie wszystkich z codziennych kole!“— Bo i jest na co patrzeć, jak woda płynie codziń wojsko, z rozmaitych narodów, z rozmaitego morderunku. Pancerni, sapery, ułani, piechota. Konie padają na ulicach, zaraza grassuje po mieście, żołnierze francuzcy bez względu na obecność najwyższej władzy, gotowi byle zręczność do rabowania, nieprzepuszczają świątyniom i z cynizmem oburzającym idą na karę śmierci. Złotemi literami wypisać by należało, poetycznie, wieszszsze słowa, któremi dawny gwardjan, dziś już defmitor odpowiada Ławrynowiczowi, kiedy ten go spytał, co o tém wszystkim myśli, i jak się to zakończy?

„Jak się zakończy?... rzeczy nadzwyczajne, nadzwyczajnie i kończy się smutem. Świat się oczyszcza przez ogień, jak żelazo w hucie... Ludzkość wre, kipi, topi się, musuje. Ot co jest... Żuże rewolucyjne niedowiarstwa, bezbożności i błądów spływają na wierzch w brudnych, czarnych, nieczystych fuzach... Szumują one, wyrzucają prez i do reszty wyrzucą... Tak przewarzona różnorodna massa myśli i wyobrażeń ludzkich, wykluje się, zleje się w jeden czysty metal... i splywać będzie w formę starego Chrystusowego krzyża. Ot co jest!“

Testament i śmierć księdza defmitora, należą do tych scen rzewnych, które Chodźko kreślił z takim pełnym miłości mistrzostwem.

Przerwa się pamiętnik Ławrynowicza, bo gdy po zgonie defmitora, posłano go na kwestarza do Bienicy, w drodze, w Międnikach rabusie francuzcy spalili część jego papierów. Tym wypadkiem tłómaczy autor, większe i mniejsze przerwy, jakie tu napotykaemy. Ale wnet rozpoczyna się szereg opowiadań, ów kalejdoskop kwestarski, co z zupełną uludą przesuwa przed nami widoki miejsc i postaci ludzi. Oto pan Szczepanowicz, pisarz osmiański opowiada kwestarzowi tradycję o założeniu kościoła i klasztoru w Bienicy i o skarbach tam przez któregoś z Kościelów zakopanych“). Oto zaraz komieczny obrazek złolnatego tameznego gwardjana, ex-pensarier infimy w Cytowianach, z pocieszeniem przysłówiem *bracie, brataniu, bratuniaczko*, a dalej wielki, smutny obraz owego niedyś staropolskiego dworu starosty, którym dziś władą syn jego, świeżo zaciągnięty do wojska, otoczony zgrają paszożytów, z którymi pije i gra w karty. Czas tu wszystko zmienić na gorsze; na młodym paniczku teraz półkownik,—bo wyszłofował półk—wykwitał zatruty owoc bezbożnych nauk francuza. Przyjęty dośwy impertynencko i ledwie poproszony na wieczere, kwestarz poszedł szukać noclegu u dawnego marszałka dworu, który tu wespół ze starym rezydentem dogorywał, na taskawym chlebie. Dostali młynka we łbach poczciwi staruszkowie; jeden z nich ciągle prokował z Apokalipsy, drugi z gwiazd i aspektów niebieskich; bo też to była epoka, zdolna zawrócić głowy młodzie i silniejsze. Wspomnieniami ojca rozrzewniony syn starosty, nazajutrz uprzejmie przyjął kwestarza i udarował go tak hojnie, że ten niemając potrzeby wędrować dalej, śpieszył już do klasztoru, zawadzwszy tylko o tatarską osadę Łostaję, gdzie go gwałtem wciągnął i sownie obdarzył zacy Tatar, syn znanego generała Bielaka. Na kilku kartkach autor skreśla życie domowe Tatarów, osiadłych na Litwie.

Już pod samą Bienicą, znajomi już rabusie armji francuskiej, znowu go odarli, porzneli barany, odebrali złoto starosty, ale niebo zesłało mu ratunek. Na czele silnego oddziału, nadbiegi oficer polski, wysłany do ściągania maruderów; ten kazal mu wrócić zabrane barany i złoto, a gdy w rozmowie wymienił nazwisko swojego pałasza *Harasim*, Ławrynowicz poznal w nim syna swojego serdecznego przyjaciela Swiebody, z którym niedyś będąc marszałkiem wojewodzianskiego dworu, tak hucznie sejmikował i któremu sekundował w pojedynku.

Na tem się kończą *Pamiętniki kwestarza*. Nieodwołany ich autor przygotował do druku ich *Suplement*, dotąd nieogłoszony.*)

Serya *czwarta Obrazów Litewskich* (Wilno nakładem i drukiem Józefa Zawadzkiego 1849) składa się z czterech pomniejszych powieści: *Jubileusz*, *Duch opiekuńczy*, *Autor swatem* i *Panna respektowa*. Wszystko to są ładne obrazki, ale *Jubileusz* przewyższa inne swoją serdeczną, chrześcijańską rzewnością. Upłynął smutnej pamięci wiek osnasty, następcą jego z odmiennem wcale obliczem, ubiegł już pierwsza część swęj drogi, zawiał rok 1825, rok Jubileuszu, rok oczyszczenia, przejednania, odkupienia i łaski. Złakana francuzkami wyobrażeniami, społeczność nasza, poczęła nakoniec, zwrócona na drogę wiary, co rok tłumniej kołałać do podwojów kościoła,—kiedy głos z Rzymu, zwiastował Miłosiwe lato, Jubileusz. Wezwani do pracy kapłani, gorliwie wzięli się do dzieła. Łiczne rozmaitych reguł duchowieństwo zakonne i świeckie z miasta Wilna, rozeseło się po całej Litwie, pomagać plebanom w konfessjonatach, na ambonach i przy ołtarzach; z łona cel klasztornych, wynurzyli się nieznani dotąd wyborni mówcy. Takim był przybyły z Wilna, do patafalnego kościoła autora, ks. Kuźmicki który i z ambony i z konfessjonatu wiele dusz Panu pozyskał.—Przyszedł ostatni dzień jubileuszu; pytano siebie w westchnieniu „kto też drugiego doczeka?“ W dzień zamknięcia Jubileuszu, lud tłumnie się zgromadził, czekając na rozpoczęcie niesporów. Tymczasem kopino dół na postawienie jubileuszowego krzyża, kiedy zbliżyli się do kopających starzec, wiekiem i cierpieniami znękny, i biorąc rydel do kopania wespół z innemi rzekł: „Kopałem przed pięćdziesięcią laty dół na ten krzyż, co obok widzicie; niechże i na te... raźniejsze pokopie, trzeci nademną samym wkrótce za... kopiecie... O Boże! wieleż to potem krzyżów w życiu... mojem zniostem. Niech będzie na chwałę Twoją Panie, „a na zmanianie ciężkich grzechów moich!“— Tu żył potokiem popłynęły po sędziwej twarzy; oddał rydel i ocierając oczy, odszedł z gromady. Tajemnicza i bolesna ta postać, pobudziła ciekawość obecnego tutaj autora, szczególniej obok stojący jego sąsiad, świadom smutnych dziejów starca, opowiedział je szczerzowicie: Pan Romuald (było to imię starca), człowiek rozumny i prawy, ożenił się w czterdziestym roku życia z ubogą panną, sam nieuczaję egzaltowanej miłości i niekochany. Zona mu wkrótce umarła... z rozpacy, bo ją uwiodł, prowadził do rozwodu a potem porzucił, jakiś niecy brabiec, wychowawiec zepsutego Paryża. Złamany podwojnym ciosem nieszczęśliwy Romuald, kupił całą troskliwość, na pozostałą mu córkę Marję, która była jedną dni jego osłodą. Pięściel 34- ksztafcil, strzeżł jej serca, jak własnego oka; wyrosła, wypikniała Marja, zjeżdzała wiewil wielbicielew, ale serce jej jeszcze się nieubodziało. W tém zjawia się w okolicy niejaki półkownik Napoleonski: a jak się później pokazało wloch nazwiskiem Caleboti, ex-jezuita, zbójca, który się tutaj dla uniknięcia sprawiedliwości... Człowiek ten

posiadał wszystko co go mogło uczynić zajmującym: młodość, piękna powierzchowność, wymowę, w wysokim stopniu wykształcony talenta muzyki i rysunku, nakoniec jakąś magnetyczną siłę w oczach, co koniecznie kazala go podziwiać. Pod pozorem lekcyj rysunków, widując często Marję, rozmarzył ję głowę, zajął serce i uwiodł ją potajemnie zagranicę. Zroszczonej ojciec, wyrzekł się córki, przeklął ją i z tych stron się oddalił. Tak upłynęło lat piętnaście, tymczasem nadeszła z Drezna wiadomość, że Caleboti ujęty przez policją, sam się zastrzelił, a Marja leży schorząła w hotelu, utrzymując się z malowania kraj-obrazów. Wzrusza to ojca, ale zaslepiiony nieszczęsnym gniewem, posyła wprawdzie córce pieniądze zapas, lecz nietyko widzieć się z sobą, ale na grób swój wstąpić zabrania. Marja była w szpitalu, kiedy ją doszła ta okropna wiadomość; czy żyje dotąd czy umarła wiadomo, bo już od dwóch lat nie było o niej wieści.

Kiedy tak sąsiad opowiada autorowi dzieje nieszczęśliwego, a zawsze w gniewie zaciętego Romualda, lud zebrały dziw się, że tak spóźniają niesporzy. Ks. Kuźmicki od dwóch godzin spowiada, przybyła jakąś chorą kobietę, którą z budki ladajakiej, ledwie wysadzili, Lecz oto, rozpaczę się nabożeństwo, wkopano krzyż jubileuszowy; poczem ks. Kuźmicki powieści o przebaczeniu oraz, jedno z tych apostołskich gorących kazana, jakie tylko głęboka wiara natchnąć może. Wrażenie sprawil ogromne. Lud się poruszył, izy potokami plynęły łkania rozległy się po kościele, przeciskano się w rozmaite strony. Każdy szukał i padał w objęcia niechętniej przed chwilą sobie ręki; słyszałes tylko zewsząd: *Daruj dla miłości Boga!*... *Prebaczam—niech mi tak Bóg przebaczy!*... I przebaczący cisnął się w drugą stronę, równoż błagać przebaczenia.

W tém z ławek wysunęła się na środek kościoła niewiasta, a rączek trup chodzący, wyblada z rozczulonym wlosem z wychudem rękami, naprzód wyciągniętymi i gorączkowym ogniem w oczach... „Do oja! do oja!“ wołała rozpaczliwym głosem. Tłum się rozstąpił. Starzec stojący blisko wielkiego ołtarza obrócił na nią wzrok swój... zadrżał... To Marja! córka moja—wykrzyknął.— *Ojeże! da-ruj! daruj! dla miłosierdzia Boga! Niech sko- nam przed ołtarzem Zba-woi-ciela u nog two-ich*. I posag ten chodzący runął u stop starca!... „Przebaczam! przebaczam córko moja jedyną!—rzekł starzec, zanosząc się od płaczu... W tém zabrzalał dzwonek, kaplan u ołtarza wznosił świętą hostję w górę... Oto Baranek Boży kłóy i gładzi grzechy świata!

Czyż mamy zimną pochwila oziębłać urok tego majestajicznego obrazu?

Druga powieść w tój serji p. t. *Duch opiekuńczy*, tchnie zwykłą Chodźkę prostotą i miłością, dowodzi wszakże, że sfera fantastyczna, do której wnieść się pragnął, niejest w rodzaju Chodźki, który w ziemskich obrazkach niebo na ziemię litewską sprowadzać umiał. Rzecz dzieje się w Międnikach, pamietnych ruinami zamku i pobytom tam niedyś s. Kazimierza.— Młody Litwin półkownik wojsk francuzkich, po roku 1812 wrócił do opustoszałego rodzicielskiego domu. Stan jego duszy był okropny, a jednak tak często w epoce naszej spotykamy. Półkownik przeżył sam siebie, zobojętniał na wszystko; zawiędzony w życiu przestał wierzyć, spodziewać się i kochać. Kiedy powrócił z wojny, włoscianiec powitali go z rozrzewniającą serdecznością; osiadł więc stale na wsi mając za cale wspomnienie wojen i sławy, starego wiarusa który z nim odbywał kampanje. Nudząc się w pracy i rozrywe, wśród gwaru ludzi i w samotności, zerwał z wiarą, a chociaż uczuwał w sobie niekiedy ję natchnienia, brał je poprostu za złudzenia wyobraźni, których wstydył się sam przed sobą. Szanował wprawdzie miejscowego starca plebana, zazdrościł mu może prostego spokoju ducha, zgodił się nawet prowadzić go pod rękę, niosącego Sanctissimum podczas uroczystości Bożego Ciała,— ale to było tylko dla przykłada, dla zachowania dawnego zwyczaju nie zaś z wewnętrznego poczucia. Bez wiary jednak słaby duch człowieka ostać się niemoże, w braku wiary objawionej, wyrabia w sobie sztuczna, poczyna wierzyć w jakiś fantastyczny świat nadmysłowy, nawet w najdziksz zabobony i przesady. Prawowiterny śmieje się z nich, bo w religji znajduje dosyć materiału do nakarmienia i duszy i wyobraźni, ale nieszczęśliwy, co zapoznał źródło niebiańskiej pociechy, byle do czego przyczepia swą wiarę, bo czuje instynktem, że świat materialny człowiekowi wystarczyć niemoże. Półkownik styszał kiedyś w Niemczach o pewnych sektach i pojedynczych ję członkach, posiadających tajemnicę przywołowania duchów i odbierania od nich odpowiedzi. Całą siłą woli zapragnął posiąść ten dar czarodziejki, a że to było w nocy i w ruinach starego Międnickiego zamku, czas i miejsce usposabiały do wywołania ducha. Czuł półkownik potrzebę jego obecności, pragnął, aby jakaś siła nadprzyrodzona odkryła mu tajemnie za którymi ścigal, aby go ożywił, przywiązał do życia i odpedził zabójczą nudę i rodmuchal popiół zimny i trupi co mógł mu ospałał. W tym rozpaczliwym stanie, z całym natężeniem woli zaklął najwyższą istotę i miał już zbłąnić... gdy stanęła przed nim jakaś postać człowiecza, z którą się półkownik wdał w rozmowę o ruinach zamków litewskich, a gdy półkownik wyraził swoją wątpliwość, czy istotnie Kiejstut był zamordowany w Krewie, niezajomy przyrzekł go *naocznie* o tém przekonać. Skinal ręką... błysnęło i byli już w Krewie. Przewodnik wskazał mu basztek, gdzie Kiejstut był więziony; w tém trzęj ludzie po drabinie przystawionej przez czwartego cicho do baszty wkradła się poczęli.— „Oto— rzekł przewodnik— zabójcy księcia wkradają się do zamku.— „Jako? spytał półkownik—czyliż cofnelimysy się o kilka wieków?“— „Nie—odpowie— widzisz tylko karę zloczyńców; co noc o tejże samej godzinie, w której oni zbrodnie tu spełnili, duchy ich przybywają do Krewa, przybierają własne ludzkie postacie, niewidome nikomu, bo kara ich dla nich sąmych tylko. Krewa przybera dla nich postać dawną; powtarzają czyn, za który wieczne pochłonęto ich potępienie.“ Tu widzi półkownik *naocznie*, Krzyżaka Rniprode, Litwinów, Proę, Bilgena i ich szlachców Ruczkusa i Zybintę, widzi uwiezionego Kiejstuta i wiernego jego dworzannina Omulicza i jest świadkiem ohydnej zbrodni zabójstwa. Półkownik uwierza w potęgę ducha, który rozwiązuje mu jego własne wątpliwości sumienia i wskazuje na przyszłość, której godłem będzie: *miłość powszechna chrześcijańska w duchu—prawda i prostota w czynie*. Półkownik został prawowiternym. Autor po raz pierwszy odstąpił od swęj pięknej prostoty i stanowczo się pomylil. Prawdę czysto rozumową chciał dowieść za pomocą fantazji, która dobra w balladzie, nie przypada do prozaicznego utworu. Zresztą te nadprzyrodzone postacie, zbyt są ciężko namalowane, braknie im tój sinęj mgły przesiąknię światłem, bez której obraz fantastyczny, ogładany ziamkiem okiem, nie ma potrzebnej uludy. Uniesieni do zachwytu wielu pięknościami dzieł Chodźki, riewahamy się wypowiedzieć naszego zdania tam, gdzie się mistrzowi *udało* niedopisać samemu sobie.

W powieści *Autor swatem*, w teje czwartej serji pomieszczony, Chodźko także odstępując od zwykłej sobie prostoty, zbyteczną, że tak powiemy, wykwnitłością pomysłu, ujął wiele uruku swojemu dziełu. Uszło by do nieprostowania inemu autorowi, ale od niego, który nas rozpleścić swoją niewymuszoną prostotą, jesteśmy bardziej wymagający.

* Kościół w Bienicy, fundowany w r. 1705 przez Michała Kościelca, polskiego litewskiego. Kronika kościelna, która mamy w rękę, nietyko o skarbach, ale nawet o existenyji kollectorskiego sklepu (gdzie miały być owe skarby) nie powiada. Włępan piazsz Szczepanowicz, musiał zmięsztyfikować kwestarza...

*) Mam to wiadomość, z listu do mnie Pani Julii z Żelieznowa Bobińskiej, serdeczną przyjaźnią z domem Chodźków złączonej.

Z rzeczony składki rzeczy i miernego urodzaju ziemniaków, utwierdzenie się w spekulacjach przekonanie, że obecna reakcja w handlu zbożowym nie na zbyt długi czas jest wymierzona.

Mimo ogromnego deficytu we Francji, który na dziesięć milionów hektolitrów obliczają, a który dotąd zaledwo w jedną piątą części pokryto, targi zbożowe powszechnie zubożały. Powód tych okoliczności tłómaczy się jedynie z podniesienia skali procentowej przez bank francuzki, co niemato ścisłego obrótu interesów, tudzież z jednoczesowego zebrania się wielkiej flotyli ze zbożem do portów francuzkich, która w większej części miała od dawna swe właściwe przeznaczenie.

W Holandji i Belgji okazywał handel zbożowy przez cały tydzień słabe usposobienie, przyczem transakcje były ograniczone, a ceny więcej ku zniżeniu się nagnaly.

Rynek nasz nie odróżniał się od ogólnego stanu handlowego zagranicy. Cały tydzień wyrażał słabe usposobienie; przy końcu przybrał przyjemniejszy charakter, który i na większym obrocie i na pewnym podniesieniu się cen dał się spozstrzegać. Zboże ozime znajduje przy małym ustępstwie łatwy obrot; jare zaś, z wyjątkiem grochu, daje się trudniej umieszczać. W zeszłym miesiącu importowano z Rossji i Polski: pszenicy Łasztów 1,353, żyta 483 E., jęczmienia 33 E., owsa 16 1/2 E., grochu 2 E., siemienia linaego 227 1/2 Łasztów. Exportowano z naszych szpichrów do rozmaitych zagranicznych portów:

Pszenicy 4,610 Łasztów, żyta 4,873 1/2 E., jęczmienia 607 E., owsa 206 E., grochu 138 E., bobu 13, wyki 4 E., siemienia linaego 469 E., rzepiku 349 Łasztów.

Placono na giełdzie naszej:

za szefel Pruski				korzec Warszawski.	
				z doliczeniem 17 1/2% — agio.	
pszenicy jasnej z wagą	128-132	97-100	52	18	54
" ciemnej "	128-129	93-94	50	13	46
" czerwon. "	129	97 1/2	52	26	—
ż y t a z wagą	112-118	49 1/2	26	9	28
o t t o	120-123	56-58	30	11	31
o t t o	112-113	54 1/2	26	9	28
" z regulowa niem wagi	120	55 1/2	30	3	—
jęczmienia wiel. z wagą	105-116	43	15	22	23
o w s a na odst. wiosenną	50	29	15	22	—
g r o c h u białego z wagą	63-68	34	5	36	26
" burgo "	89-90	48	8	48	24
siemienia linaego z wagą	114	89	48	8	—
" "	109	72	39	1	—
Spirytusu 8000% Trai. bez nacynia Tal. 20 1/2					(beczka o 30 garnek polsk.)

Kursa zamian: Londyn 3 m. 200 1/2; Amsterdam 71 dni 101; Hamburg 9 tyg. 44 1/2; Berlin 2 m. 99 1/2; 3 m. 99; Paryż 2 m. 78 1/2. Rubel zamienia się za 28 3/4 sbr.

Agencja Doma Nadnieńskiego J. GOŚCICKI.

Ryba, 29 września.

Pienki ostatnimi czasami sprzedano około 5,000 berkowców; za czystą i piękną placono od 100 do 115, — ostatnimi jednak dniami cena spadała na 108 rs.; gorsze gatunki sprzedawano po 105 1/2 rs.; czarna szła po 88 rs. Za niezajadającą się jeszcze na miejscu Anglicy dają, płacąc tylko 10% zadatku, za tak zwaną sieczkę po 105, 102 i 99 r.; sprzedający żądają 2 rub. wyżej. Siemie linae zdadne na zasiew kupują po rs. 10 kop. 50; gorszego sprzedano około 8,000 beczek po 41, 38 1/2, 32 1/2 r. Oleju konopnego i siemienia konopnego dopytywano się dosyć pilno; ale sprzedających niewiada na rynku. Owsa równie się dopytują; dają od 74 do 76 r.; sprzedający domagają się 1 rub. więcej. Jęczmienia znajduje się na sprzedaż około 200 łasztów; za 95-funtowy żądają po 95 r. Żyta na rynku prawie całkiem niema; za znajdujące się na miejscu 116 f. żądano rs. 115 dawano 112 r. mające być dostarczone w przyszłości kupowano po 107 rub. k.p. 50, płacąc z góry 25%, a 105 r. płacąc zaraz połowę. Za przędzę dają po rs. 29; żądają 29 1/2 do 30.

ROZMAITOŚCI.

— W pewnym miasteczku w Hiszpanji, stawiona była niedawno przed sądem kobieta, za to, iż wysmarowałszy miódem swoje dziecko, wystawiła je na słońce i na pastwę owadów. Owocem tego potwornego w dziejach macierzyństwa czynu, była śmierć dzieciska od much, komarów i innych żłżliwych owadów.

— W Hiszpanji znalazł się przecie jeden mer do tyła rozsądny, że pomieszał szyki w urzędzeniu auto-da-fa przed kościołem Sant-Jago-di-Compostella. Zabawka ta przygotowana była przez kazania Jezuitów. Mieszkańki miasta, chcąc uniknąć wiekiestego ognia w piekle, poprzetrzały biblioteki swych mężów a cichaczem i braci, powyciągały z nich wszystkie niegodziwe książki, i chciały zrobić z nich ofiarę całopalną rano przedemszą w niedzielę. Byłby to widok dość rzewny dla ulicznej pobożności; lecz dzięki energii mera nie przyszło do całopalenia nie wartych świeckich myśli o geologii, fizyce, władzy świeckiej. Za ten czyn rozsądku, wszystkie nowo katolickie dzienniki hiszpańskie na wysłali lżą i kamienują mera, który kto wie czy się utrzyma na swęj posadzie.

— Po powrocie z Włoch pułkownika Peerda, znanego pod imieniem Garibaldowskiego Anglika w Tywardrzydzie w Kornwalji dawano na czesę jego bankiet. Ciekawa mowa Peerda, miana z żołnierską prostotą w obec współbiedsiadników, zasięgając na przytoczenie tutaj, przynajmniej w części. „To samo co Włosi u siebie, wyrobiliście w Angli, i dla tego nie możecie na nich sarkac, uczynicie to co mówię w roku 1638, a co potem nastąpiło? (znaki zadowolenia). Macie rząd, macie królowę, któremi można się pochubić. Prawa wasze wykonywają się jak należy nie wykrytnie i bezstronnie. Prawo stoi u nas wyżej nad wszystko, i dla tegoście wolni (znaki zadowolenia). We Włoszech południowych, większej części Włoch, w całych Włoszech, z wyjątkiem Piemontu, niebyło prawności, niebyło swobody. Czy zgodnicie, jaką głą mieliście w Włoszech południowych? Sędziowie drugie instancji, niewiem jak ich tam zowią, otrzymują 36 f. st. roczni! (głosne śmiechy). Ta pensja wydaje się częściąmi trzy razy na rok; zresztą niewiem, może i co miesiąc. (śmiechy). Jestem sędzią. (oh!). Ow zaś odpowiadają: „Panie sędzio, bardzo jestem uszczęśliwiony, że go oglądam, — „Miewasz li pan z kinkolwiek jakie zajęcia? — „Sędzio! — „Tak,“ powiada rzeźnik, „to bardzo prawdziwe, panie sędzio! — „Bardzo dobrze,“ powiada sędzio; „ja będę rozsądział, (śmiech), a pan przysyłaj mi mięsa.“ (śmiech). Bardzo wiele zaszczytu, panie sędzio! — „odpowiada rzeźnik. Sędzia zaczyna powoli żyć i używać, processy rozstrzyga na korzyść rzeźnika, a za mięso nieplaci. W ten sam sposób sędzia zdobywa też inne

przedmioty, potrzebne albo jemu, albo żonie jego, albo dzieciom jego, albo rodzinie jego. „Następnie pułkownik dotyka w swęj mowie wiele innych przedmiotów; mówi o smutnym stanie dróg w Neapolu i Sycylii, naigrawa się z niedoty reakcji burbońskich, utrzymuje, że Austriacy w Wenecji są jak Filistyni względem Izraelitów w ziemi obiecanej, i t. d. Przynależy tu jeszcze co mówi o wychowaniu pod rządem uważanym za arcy ojowski. „Książę toskański, powiada, był bardzo dobrym człowiekiem. Robił wszystko, czego od niego żądali Austriacy, lecz sam nic niewymyślił. Rządy jego były uważane za najlepsze na całym półwyspie. (oh!). Przekładający w kolegijum piżarskim jednego razu złożył księciu memoriał, w którym szczegółowo wyluszczone była myśl publicznego wychowywania dzieci, stosownie do okazywanych przez każdego zarodków talentu. (stuchając). Ten memoriał przez ręce ministra dostał się do wielkiego księcia. Bardzo dobrze. Otoż książę stanowi taką nań odpowiedź: „Wielki „książę zdziwiony został, że urzędnik, zostający w jego „służbie, mógł zaproponować kształcenie ludu wyższe nad „jego położenie.“ Widzicie państwo, księciu się zdawało, że człowiek powinien zostać na całe życie w tém samym położeniu, w jakim go urodzenie postawiło, i dla tego powinien być pastuchem, choćby miał genjusz malarski Giotto.“ (oh!).

— W bliskości Kerczu w Krymie, w posiadłości pp. Tomazini, poczęto obecnie rozkopywać ogromny kurhan Kara-Oba. Pracę prowadzą razem ze stron czterech, i już się dokopano do ścian kamiennych sztucznej groty leżącej wewnątrz kurhanu. Ściany te układane są bez cementu, z kamieni nieociosanych, różnej wielkości i kształtu, niekiedy nader ogromnych. Teraz przebijają się do samego wnętrza.

WIADOMOŚCI BIEŻĄCE.

— W dniu 23 sierpnia b. r. umarł w Wilnie znany żebak, szlachcic, nazwiskiem Mikołaj Urbanowicz. Biedak ten zostawił fundusz w biletach bankowych niemięj ni więcej jak na 23,190 r.! Testamentem rozporządził następnie swój fundusz: na rozmaite kościoły i nabożeństwa 2700 r., krewnym i innym prywatnym osobom 4850 r., dla dziesięciu biednych wdów podług rozporządzenia i uwagi doktora Titusa 500 r., pozostały zaś kapitał wynoszący przeszło 15000 r. ma być doliczony do funduszu Wileńskiego Konwiktu i przeznaczony na utrzymanie i wychowanie z procentów dzieci z rodziny Urbanowiczów, a w braku ich, innych biednych sierot.

— Jeszcze raz wracamy do sprawy Scrobinięgo, lecz na szczęście nasze i czytelników naszych już po raz ostatni. W „Wiadomościach gubernjalnych mohylewskich“ wydrukowane zostało oświadczenie z podpisem osób używających znaczenia w swém mieście: że prawdziwym autorem, który pod fałszywie przybranym cudzym nazwiskiem Trębickiego, napisał artykuł o Scrobinię, teraz przyznał się do swego postępku i w obec podpisanych osób prosił p. Skrobeckiego o przebaczenie jego płochości. Nazwisko rzeczywiste sprawy tej niepięknej roboty niewyjawione zostało jedynie w skutek żądania samego p. Skrobeckiego, który przez dobroć serca na takie zasłużone upokorzenie tego pana zgodzić się nie chciał. Pozostaje więc tylko życzyć i w imię poczciwości domagać się od udzielających pismom publicznym wiadomostek z prowincji, ażeby podobnie niegodziwe postęпки nadal miejsca nie miały.

Mohilew nad Dnieprem, 1 września 1861.

— Co słycać u nas? — musimy przecie wam coś donieść — nie brak materiałów dla korespondenta z najodleglejszego zakątka kraju naszego. Co słycać? — to co i wszędzie. Jest to — jest i owo, a wszystko może się streścić w tém: napród w imię Boże! — Główna kwestja mieszcowa: zmiana stosunków właścicieli ziemni z osadnikami zaprzęta dotąd umysły — i widoczna chęć dobra przewodniczy we wszelkich czynnościach szlachty i urzędników z tegoż grona, na korzyść włóścian. Zjady walne, odbywane na nich narady wpływają znacznie na ostateczne rozwikłanie i załatwienie wszelkich zachodzących trudności; wszystko w tym przedmiocie napród się posuwa na drodze pokoju, wzajemnych ustępstw i zgody. Życie umysłowe mieszańców od lat kilku zwróciło się na inną drogę i daje objawy nader pocieszające — wszyscyśmy jakoś bardziej spowolniali, dojrzelśmy prawie i gotujemy się stać ludźmi. Gdzie niegdzie gałąz rakowata, latorośl dzieciki wszczępiona w pień uszlachetnionego drzewa psuje ową zgodę, ów kierunek społeczeństwa naszego, ale, za Bożą pomocą, wszystko to się nie przyjmie, nie zarażi soków, drzewo pięknie wybują i musi wydać owoce. Dopiero się ukladają u nas projekta i Towarzystwa Rolniczego (które już zaczęło czynności swoje) i Banków Ziemskich i Domów zleceń — wszystko to wprawdzie idzie powoli, ale wreszcie musi dojść do celu, do rzeczywistnienia się, — i wywołać czynniki, budzące społeczeństwo i wprawiające w ruch siły dobrobytu kraju. Później napiszemy do was o prowincji.

Dopiero kilka słów musimy złączyć o samém mieście. Od lat kilkunastu ledwo jak miasto nasze urosło w strone mury, w bogactwo i przemysł, lubo wprawdzie w ciągu lat kilku ostatnich handel, z rozmaitych powodów, ucierpiał nieco. Przed tém była to nędzna na pozór miejscina. Dziś może się liczyć jednem z ważniejszych pod każdym względem miast Rusi litewskiej. Przed kilką wprawdzie laty Mohilew wyleżył niezwykłą potęgą dla dźwignienia się z gruzów: na zgłiszczach drewnianych domków stanęły piękne kilka-piętrowe kamienice, sklepów kilkast nowych przybyło — zakładów rozmaitych publicznych massa się powstażyła, i ruch umysłowy znacznie się ożywił, zaskorupialość mieszańców miękla i przysła z łatwością na głos postępu. Dziś nawet, pomimo rozmaitych przeciwieństw i przeszkód ruch umysłowy jest znaczny i na dobrej drodze. Pomiędzy innymi zakładami przynoszącami korzyść umysłową nie możemy pominąć księgarni pp. Zacharewicza i Syrkina.

Słyszeliśmy, że urzędzenia klubu podał myśl pierwszy p. * * * aż towarzystwo samo spozstrzegło, że jest w tym projekcie nader praktyczna strona — i wzięło się do rzeczy; potrzeba była widoczna, skoro ze 300 członków klubu podpisał się z samego miasta. Wszelako cel, który właściciel musiał przewodniczyć p. * * * w jego zamiarze, nie będzie osiągniętym; tym głównym celem było: zespolenie rozzerwanych ogniw społeczeństwa, czyli kasty, w duchu czysta postępowym i ludzkim, wywoływanie i wzbudzanie życia umysłowego i dobrej dźwigni w braciach naszych śpiących, podając sobie wzajem dłoń zgody i przyjaźni; — tymczasem, na nieszczęście owe kółko towarzyskie zaczyna odbiegać od pierwotnego celu swego założenia. Co zaś do teatru w tegorocznym letnim sezonie — mieliśmy kompanij artystów dramatycznych pod dyrekcją p. Wólgina. Grono artystów wcale dobre. Z występujących w repertuarze polskim zastępująca szczególniejszą uwagę i uznanie pp. Szymański, artyści przedkująca calemu towarzystwu; p. Chęmiński, artysta stary, wytrawny z przyjemnością widywany w rolach ojców i kontu-

szowców wyższego stanu; p. Hanusewicz, p. Mondszejn, Czenienowie i panna Drozdowska.

Mówiąc o teatrze, z prawdziwą radością musimy dodać, że smak publiczności naszej znacznie się zmienił, spoważniał i dojrzał. Uważaliśmy to stąd, iż na początku sezonu stawiano sztuczki, albo farsy jakiejś z francuzkiego, i teatr był pustym; — lecz skoro zaczęto poważniejsze, rzeczy, i utwory naszych pisarzy — teatr przepełnił się zawsze. Z lepszych sztuk przedstawiono na scenie naszej, w ciągu kursu: Dla miłego Grosza, Słacheetwo Duszy, Karpaczy Górala, Podrózomanja, Plotkarz, Miód Kaszelański, Panie Kochanku, Po naszymu, Złote Kojdany, Ludzie Porządni, Ideali, Chłop, Dwór Pański, Handel i Sztuka, X-ka Słucka, List Żelazny, Wieniec Grochowy, Odrodzone, i Domy Polskie, które w przeciągu półtrzecia miesiąca grano pięć razy, i za każdym razem przyjmowano je serdecznie i łucznymi oklaskami. Kończąc to krótkie sprawozdanie o teatrze, żegnamy odjeżdżających stąd pp.

PRENUMERATOROWIE KURJERA WILEŃSKIEGO, przesyłając przedpłatę na kwartał czwarty, dla uniknienia kosztów przesyłki, mogą jednocześnie wypisywać wedle żądania następnę nakładowe dzieła:

Ramoty starego Detiuka o Wołyniu.

zebrał Antoni Andrzejewski. We 4 tomach. (Dwa tomy opuściły prasse; tom 3 i 4 wyjdzie z początkiem Października r. b.). Cena za 4 tomy rs. 2.

O kształceniu duszy.

Psychologia i filozofja dla Kobiet. Wyjątek z dzieł Aimé-Martin. Przekład Marji B. Cena kop. 60.

PROJEKT USTAWY

Towarzystwa Kredytowego Ziemięskiego

DLA GUBERNIJ LITEWSKICH. Cena exemp. kop. sr. 20.

Projekt do prawa

o Towarzystwach Kredytowych ziemskich i Bankach ziemskich. Cena Rs. 1.

Ustawy

o włóścianach wyzwolonych z poddańczęj zależności, po polsku i po rossyjsku. Cena rs. 1.

Rozbitek

Powieść Zygmunta Kaczkowskiego we 3 tomach. Cena rs. 4, z przesyłką rs. 4 kop. 60. — Dla prenumeratorów Kurjera rs. 2 z przesyłką.

Złote kajdany.

Tragikomedja w 5ciu aktach przez Józefa Korzeniowskiego. Cena kop. 75.

Pamiętniki Muchy

wydane przez Marję Brzezinę (Zbigniewa). Cena rs. 1.

Sztuka u Słowian

szczególnie w Polsce i Litwie przedchrześcijańskiej, przez I. J. Kraszewskiego. Cena rs. 2.

O Tryptyku

z wystawy archeologicznej Krakowskiej i kilka z tego powodu uwag nad architekturą i rzeźbą gotyckiego stylu. Napisał Józef Kremer. Cena kop. 50.

Siwy włos i Pustelnia

Dwie komedje Oktawa Feuilleta. Cena kop. 30.

ВИЛЕНСКИЙ ДНЕВНИКЪ.

Привѣщаніе въ Вильно, съ 2-го по 2-ое октябрь. ГОСТИНИЦА НИШКОВСКІЙ. Пом. Саломоновичъ, Орвидъ, Илчювничъ, Пюхтъ, Сесничъ, Балинскій, Ил. Вилдворъ, Костровничъ, полк. Смирновъ, кап. Яхонтвъ, нижн. Лаллеманъ, Домбровскій.

Въ разныхъ домахъ: Въ д. Красовскаго: пом. А. Монвилло, А. Орловскій, студентъ Петербур. универ. И. Крупицкій, Ю. Поплюнскій, В. Прокоповичъ, студентъ Москов. универ, И. Токаревичъ. — Въ д. Планта: графъ Ад. Пилтеръ, графъ Гуе. Пилтеръ, г-жа Ална Пилтерова. — Въ д. Каца: штабсъ-кап. Солтанъ. — Въ д. Пузыря: чинов. И. Станкевичъ, К. Доуваровичъ. Ксап. Подберезскій. — Въ д. Милчювскаго: нады. ссв. Фр. Штиллеръ. — Въ д. Муловскаго: Гроднен. гражд. губер. дѣйств. стат. со. Шпнеръ. Выходяще изъ Вильны, съ 2 по 5 октябрь. Начальникъ IV округа корпуса жандармовъ, генералъ-майоръ фонъ-Гильдебрандтъ. Пом. Саломоновичъ, Ядловскій, Журавскій, Самохваловъ, графъ Чапскій, Пав. и Стан. Ягминъ, кап. Яхонтвъ, полк. Смирновъ, нижн. Тоуницкый, Инке. Стридинскій, Меонъ, Трацъ, Гейнрихъ, Батавъ, де-м. В. Гедройдъ, шт. ссв. Рачкевичъ, Ошмян, уезд. предъ, двор. Брохочкый, пом. М. Обрыляльскій, ротм. Лелаковъ.

artystów z wdzięcznością za te chwil kilka, któreśmy spędzili patrząc na ich grę poważną i uczuciową.

Dopiero rychło nastają wieczory długie; część naszej publiczności, nie mająca celu życia, wodząca raczej życie z dziś na jutro, zaopatrzona we wszystko nie tylko konieczne, ale i zbytkowe nawet — nie widzi nic prócz nud bez końca — gry kartowej, i marnotrawstwa darów bożych; druga część znacniejsza daleko widzi przed sobą cel, widzi potrzebę życia a więc pracuje nad sobą moralnie, ażeby się stać godnymi członkami społeczeństwa. Tam i ówdzie zdarzają się jeszcze drobnotki, szczegoly, dla których przedewszystkiem swoje ja i własna osoba największą; takie indywidualna odwracają uwagę towarzystwa od rzeczy poważniejszych; są to szkodliwe susy, które pośród poważnej ciszy stepu, wydają świst przykry i paraliżują świętą ciszę i harmonijny nastrój... (lg. D. ski).

Skarbiec

Diplomatów papieskich, cesarskich, królewskich, książęcych; uchwał narodowych, postanowień różnych władz i urzędów, posługujących do krytycznego wyjaśnienia dziejów Litwy, Rusi litewskiej i ościennych im krajów. Zebrał i w treści opisał Ignacy Daniłowicz. (Nakład Jana Sidorowicza). Cena za dwa tomy in 4 rs. 6. (Tom 1 opuścił prasse; druk tomu 2 ukończony będzie przed nowym rokiem).

Opisanie

Hydrograficzno statystyczne Dźwiny zachodniej, oraz ryb w niej żyjących, przez Adama hr. Platera, z mapą. Cena kop. 50.

Pismo zbiorowe Wilenskie

Składające się z artykułów: Deotymy, Sowińskiego, Syrokomi, Wojcickiego, ks. Biskupa Krasińskiego, s. p. Jaroszewicza, Bartoszewicza, S. Jundziła, J. Przyborowskiego, A. Tyszyńskiego i t. d. Wydał Jan ze Śliwina. Dwa tomy w jednym. Cena zmniejsza rs. 2. Dla Prenumeratorów Kurjera rs. 1 k. 50.

Pismo zbiorowe Wilenskie

(Na rok 1862) (Opuścił prasse przed nowym rokiem). Cena r. 2.

Przeznaczenie

czyli BADACZ NAUK PRZYRODZONYCH, i Szkice Obyczajowe przez L. hr. Potockiego. Cena kop. 50.

Gawęd i Rymów ulotnych

Wł. Syrokomi poczet 6. Cena kop. 50.

Taras Szewczenko.

Studjum Leonarda Sowińskiego, z dołączeniem przekładu Hajdamaków. Cena rs. 1.

WIADOMOŚĆ HISTORYCZNA

o zamkach, horodyszczach i okopaliskach starożytnych na Litwie i Rusi litewskiej, przez Konstantego hr. Tyszkiewicza. Cena kop. 30.

Jednocześnie też mogą być wypisane:

Żywoty Biskupów Wilenskich. przez ks. Przyałgowskiego, 3 tomy w jednym. Cena rs. 2.

Wybor dzieł Kalderona

tom I — Kochankowie nieba, przez Balińskiego. Cena kop. 75.

Prenumeratorowie Kurjera Wileńskiego kosztów przesyłki nie ponoszą. — Nie prenumeratorowie dołączęj raczą do każdego tomu kop. 10; wszakże wypisujący jednorazowie najmnięj na rs. 10, podobnie kosztów przesyłki nie ponoszą.

DZIENNIK WILEŃSKI.

Przyjechali do Wilna od 2 do 5-go października. HOTEL NISZKOWSKI. Ob. Salomowicz, Orwid, Januskiewicz, Piotuch, Stesicki, Balficki, Jan Bialozor, Kostrowicki, polk. Smirnow, kap. Jachontow, inż. Lallemand, Dombrowski.

W różnych domach: W domu Krassowskiego: ob. A. Mntwilo, A. Orłowski, studenci Petersburg. uniw.: J. Pruszyński, T. Popłowski, W. Prokopowicz, student moskwie. uniw.: J. Tokarzewicz. — W d. Platara: hr. Adam Platara, hr. G. Platara, hrabina Alina Platara. — W d. Kaasa: szt. kap. Soltan. — W d. Puzyry: urzęd. Jan Stankiewicz, K. Downarowicz, ks. Podbereski. — W d. Myszowskiego: radca dw. Styljer. — W d. Puslowskiego: Grodzien. cywil. gubern. radca stanu Szpejer.

Wyjechali z Wilna, od 2-go do 5-go października. Naczelnik IV okręgu korpusu żandarмовъ, generał-major von-Hildebrandt.

Ob. Salomowicz, Jawłowski, Żurawski, Samochołow, hr. Czapecki, Pawel i Stanisław Jagminowie, kap. Jachontow, polk. Smirnow, inżyn. Townson, Piquet, Stridwie, Meon, Traz, Hejnrich, Batal, ob. Wit-Grodzień, radca hon. Raczkievicz, marsz. szlach. pow. Oszmiań, Wit-hoeki, ob. M. Obrapalski, rotm. Lelakow.

КАЗЕННЫЕ ОБЪЯВЛЕНИЯ.

ДОПОЛНИТЕЛЬНАЯ ВЪДОМОСТЬ

КЪ ТОРГАМЪ НА КАЗЕННЫЯ ФЕРМЫ ПО ВИЛЕНСКОЙ ГУБЕРНИИ, НАЗНАЧЕННЫМЪ НА 22 НОЯБРЯ СЕГО ГОДА.

Количество удобной земли ФЕРМЕРНЫХЪ ИСЧИСЛЕННЫЙ ДОХОДЪ.

Table with columns for land area (Десятины) and revenue (Рубли) for various farms in the Vilnius province.

Table with columns for land area (Десятины) and revenue (Рубли) for various farms in the Vilnius province, continuing from the previous table.

ИМЪННІЙ ПО УЪЗДАМЪ. ОШМІАНСКАГО УЪЗДА. СВЕЦІАНСКАГО УЪЗДА. МАЈАТКУ ВЪ ПОВІЄСІ. І ПОВІЄСІ ОСЗМІАНСКІМЪ. І ПОВІЄСІ СВЕЦІАНСКІМЪ.

За Советника А. Кореса. Директоръ Д. Славовичскій. Столоначальникъ Пшонинскій. СПИС ДОДАТКОВОУ. І Лошчъ земли сѣдзібовей. І БИДЫНКОВЪ ФЕРМЪ. ДОХОДЪ ВЪЫЛІЧОНЪ.

2. Москвская сохранныя казна по положенію своему сѣмъ объявляетъ, что въ оной будеть продаваться съ аукціоннаго торга просроченное имѣніе поручика Александра Ивановича Краевскаго, заложное 1841 г. апрѣля 10 дня, Могилевской губерніи, Климовицкаго уѣзда въ дер. Ковалевскѣ, въ коемъ поселено крестьянъ по 9 ревизіи 49, и на коемъ долга сохранныя казны числится 7,066 руб. Имѣніе это, будеть продаваться со всею принадлежашею къ нему землею и всякимъ на оной строеніемъ, и съ переводомъ долга, если кто пожелаетъ на оствальной срокъ; для чего и называється торгъ 23, а переторжка 26 числа января мѣсяца 1862 г.; почему желающие купить благоволятъ явиться въ сохранныя казну въ назначенный день въ 11 часовъ утра и подписаться къ торгу; а рассматривать бумаги, до производства продажи относящіяся, могутъ во всякое время, въ присутствіеные дни. Но имѣеть сѣ сѣмъ добавляется, что торгъ начнеться будеть съ той суммы, какая сохранныя казны за означенное имѣніе причитається. 1861 года сентября 5 дня. (626)

2. Канцелярія попечителя Виленскаго учебнаго округа, по приказанію его сіятельства г. попечителя округа, сѣмъ извѣщаетъ, что 10 числа октября мѣсяца, въ оной канцелярії будеть производиться торги, съ узаконенною чрезъ три дня переторжкою, на отдачу сѣмъ подряда постройки отхожихъ мѣствъ въ домѣ управленія Виленскаго учебнаго округа, на что по составленной сметѣ исчислено 250 руб. 52 к.; поему желающие участвовать въ торгахъ, могутъ явиться въ канцелярію попечителя съ благонадежными залогами. Правитель канцелярії Осипъ Романкевичъ. За Столоначальника Россіинъ. (646)

2. Комитетъ экономическаго Виленскаго округа, по приказанію его сіятельства г. председателя комитета, сѣмъ извѣщаетъ, что 10 числа октября мѣсяца, въ оной канцелярії будеть производиться торги, съ узаконенною чрезъ три дня переторжкою, на отдачу сѣмъ подряда постройки отхожихъ мѣствъ въ домѣ управленія Виленскаго учебнаго округа, на что по составленной сметѣ исчислено 250 руб. 52 к.; поему желающие участвовать въ торгахъ, могутъ явиться въ канцелярію попечителя съ благонадежными залогами. Правитель канцелярії Осипъ Романкевичъ. За Столоначальника Россіинъ. (646)

2. Отъ Виленскаго губернскаго правленія объявляется, что въ сѣмъ постановленіи отъ 9 августа 1861 года состоявшегося, на предметъ прекращенія недолжного по закону существованія традиціоннаго владѣнія помещицы Клары Засимовской фольваркомъ Ленковичина и участкомъ Озембловщина покойнаго дворянина Игнатія Маркевича и удовлетворенія Засимовскую съдѣваемыи ей суммами по традиціонному акту 935 руб. 67 к., и по рѣшенію Омшанскаго уѣзднаго суда 1379 р. 85 к., утвержденъ въ публичную продажу сказанный фольварокъ, Ленковичина съ участкомъ Озембловщина наследниковъ упомянутаго Маркевича, состоящіе Омшанскаго уѣзда во 2 ставѣ, объявленные по 10-ти лѣтней сложности чистаго годоваго дохода въ 845 руб., и для произведенія таковой продажи назначенъ въ присутствіи Омшанскаго уѣзднаго суда торгъ 24 числа апрѣля мѣсяца 1862 года, съ узаконенною послѣ оного чрезъ три дня переторжкою; желающие рассматривать бумаги, относящіяся къ этой публикаціи и продажѣ, могутъ найти оныя въ упомянутомъ уѣздномъ судѣ. Сентября 13 дня 1861 года. Советникъ Гецодъ. Секретаръ Комаръ. Столоначальникъ Кодзь. (634)

ВИЛЕНСКИЙ КУНЕЦЬ

Kupiec m. Wilna

A. МУХИՆЪ,

A. MUCHIN,

1. Отъ Виленскаго губернскаго правленія объявляется, что въ свѣдѣніи постановленія его, 28 июля 1861 г. состоявшагося, на удовлетвореніе претензіи помѣщика Антона Піотровича къ одноподворцу Флоріану Чичину Эйгирду по вошедшему въ законную силу рѣшенію Омшянскаго уѣзднаго суда въ 85 руб. съ 1/2% съ 28 августа 1841 года и особо за издержки 12 руб. 3 к. сер. простираемой, подверженъ въ публичную продажу участокъ земли упоманутаго Эйгирда Селещеннта называемый, Омшянскаго уѣзда въ 3 станѣ состоящій заключающій земли 11 1/2 дес. оцѣненный въ 85 руб. сер., и для произведенія таковой продажи, назначенъ въ присутствіи Омшянскаго уѣзднаго суда срокъ торгамъ 16 числа ноября мѣсяца сего 1861 г., съ 11 часовъ утра, съ узаконенно послѣ него чрезъ три дня переторжкою; желающіе разсматривать бумаги, относящіяся къ этой продажѣ, могутъ найти оныя въ упоманутомъ уѣздномъ судѣ. Сентября 25 дня 1861 г.

Совѣтникъ Гецолдъ.

Секретарь Комаръ.

Столоначальникъ Кодзь.

(656)

1. Канцелярія г. Виленскаго военнаго, Гродненскаго и Ковенскаго генералъ-губернатора объявляетъ: что слѣдующіе лица отправляются за границу: 1) двѣдствительный статскій совѣтникъ, камергеръ князь Іреній Ошинецкій, 2) камеръ-юнкеръ графъ Михаилъ Тышкевичъ съ супругою Мартиномъ Валейнисомъ, 3) князь Николай Радзивиллъ, 4) графъ Станиславъ Оскаровскій, 5) графиня Антонина Чапска, 6) графъ Викторъ Платеръ, 7) баронъ Антонъ Ренне, 8) гр. Эрардъ де-Шуазель-Шуаффе съ женою Антониною, дѣтми Алоредомъ и Вандою и дворникомъ Розадіею Беневичъ, 9) жена генералъ-майора Екатерина Кохъ съ дочерью: Татьяною, Александрою, Екатериною и Ольгою, 10) дочери стат. сов. Александра и Ольга Карль, помѣщицы: 11) Марія Хавинская, 12) Марія-Стефанія Колесинская съ дочерью Марією, 13) Вероника Корвинъ-Милевская съ дѣтми: Игнатіемъ, Иполитомъ и Марією, дворнякою Феофилою Свѣтоскою и служителями Викторомъ Иваномъ Коциномъ, дворяне: 14) Эмилианъ Буткевичъ и 15) Альбертъ Умястовскій.

Колл. асс. Зубовичъ.

(658)

3. Отъ Виленскаго приказа общественнаго призвія объявляется, что для вырчки суднаго долга и прочихъ казенныхъ недоимокъ, согласно постановленію 18 августа 1861 г. состоявшемуся, будетъ производиться въ присутствіи онаго торгъ, 24 числа будущаго ноября мѣсяца, съ узаконенно чрезъ три дня переторжкою, на продажу имѣнія Чедобаны, помѣщика Виленскаго уѣзда, Алонвія Деревянскаго, съ 2 мужескаго пола душами, 214 десят. 1100 саж. разнаго рода земли со всѣми къ оному принадлежностямъ, оцѣненного по 10-лѣтней сложности дохода въ 4.860 руб. сер. А потому желающіе участвовать благоволитъ явиться къ означеннымъ торгамъ съ благонадежными залогами въ приказъ, гдѣ могутъ видѣть и предъ наступленіемъ сроковъ торговъ, относящіяся къ тому имѣнію документы. Августа дня 1861 г.

Ис. д. непрѣмннаго члена Нагловскій.

Секретарь Хорошевскій.

Столоначальникъ Косалецкій.

(603)

3. Отъ Виленскаго губернскаго правленія объявляется, что въ свѣдѣніи постановленія его 7 июля 1861 года состоявшагося, на удовлетвореніе долговъ: а) Доминика Римкивича, дворянамъ Антонию и его женѣ Агатѣ Змигровскимъ, по рѣшенію Лидскаго уѣзднаго суда 31 декабря 1846 г., послѣдовавшему 50 р. съ процентами и дворянину Киприану Крагельскому по роспискѣ 15 р., и б) Сигизмунда Римкивича дворянину Киприану Крагельскому по заемному письму выданному совместно съ женою Устиною Римкевичевою на 15 руб. съ процентами, а также для пополненія казенныхъ высканій, какія по собраннымъ справкамъ окажутся на двухъ третяхъ частяхъ участка земли упоманутого Римкевичей, Лидскаго уѣзда 5 стана въ оклицѣ Михокемѣ состоящаго, подверженъ въ публичную продажу таковой участокъ заключающій земли 40 десятинъ, оцѣненный по десяти-лѣтней сложности средняго чистаго годоваго дохода въ 210 р., и для произведенія таковой продажи, назначенъ въ присутствіи Лидскаго уѣзднаго суда срокъ торгамъ 5 числа октября мѣсяца сего 1861 г., съ 11 часовъ утра, съ узаконенно послѣ него чрезъ три дня переторжкою; желающіе разсматривать бумаги, относящіяся къ этой публикаціи и продажѣ, могутъ найти оныя въ упоманутомъ уѣздномъ судѣ. Сентября 5 дня 1861 года.

Совѣтникъ Гецолдъ.

Секретарь Комаръ.

Столоначальникъ Кодзь.

(615)

1. Виленскій рѣдъ губернальній оглаша, въ skutek постановленія его, в днѣ 28 лїца тер. року nastaleго, на за-pokojenie pretensji obyvatela Antoniego Piotrowicza do jednodworca Florjana Ejdirda za weszlym в moc prawna wyrokem Ozzmiańskiego sadu powiatowego на 85 rub. з procentami од 28 sierpnia 1841 r. i osobno за wydatki 12 rubli 3 kop. sr. rozszconej, wystawiony zostaje на publiczną sprzedaż kawał ziemi rzeczconego Ejdirda Sieleszczenety nazywany, в Oszmiańskim powiecie в 3-m stanie polożony, zawierający 11 1/2 dzies, ziemi, oceniony 85 rubli sr., i dla uskutecznienia tej przedazy, в Oszmiańskim sãdzie powiatowym naznaczonej zostal termin targu dnia 16 listopada ter. 1861 roku, од godz. 11 z rana, ze zwyklym we trzy dni przetargiem; zyczący rozprawy papiery tej przedazy tyczące się, mogą je znalezc в rzeczonym sãdzie powiatowym. Dnia 25 wrzesnia 1861 roku.

Radzca Giecold.

Sekretarz Komar.

Nacz. Stolu Kodz.

(656)

1. Kancelaria p. Wilenskiego wojennego, Grodzienkiego i Kowienkiego general-gubernatora ogłasza, iż osoby następujące wyjeżdżają za granicę: 1) rzeczywisty radzca stanu szambelan księże Ireny Ogiński, 2) kamer-junkier hrabia Michał Tyшкевич, ze służącym Marcinem Walejniseм, 3) księże Mikołaj Radziwiłł, 4) hrabia Stanisław Oszarowski, 5) hr. Antonina Czapska, 6) hr. Wiktor Plater, 7) baron Antoni Renne, 8) hr. Edward de Choiseul Gouffier z żoną Antonina, dziećmi Alfredem i Wandą i ze szlachcianką Rozalją Bieniewiczową, 9) żona jenerał-majora Koch z córkami: Taciańa, Aleksandra, Katarzyną i Olga, 10) córki radczy stanu Aleksandra i Olga Karp, obywatelki: 11) Marja Chlewińska, 12) Marja-Stefania Kolesińska z córką Marją, 13) Weronika Korwin-Milewska z dziećmi: Ignacym Hippolitem, i Marją, ze szlachcianką Teofilą Świątkowską i służącym Wiktorem-Janem Koszczycem, szlachta: 14) Emiljan Butkiewicz i 15) Albert Umiastowski.

Ass. koll. Zubowicz.

(658)

3. Wilenski urząd powszechnego opatrzenia ogłasza, iż dla wyręczenia długu pożyczkowego i innych zaległości skarbowych, stosownie do postanowienia 18 sierpnia ter. 1861 roku nastaleго, będzie się odbywał в tym urzędzie targ d. 24 listopada ter. r., ze zwyklym we trzy dni przetargiem, на sprzedaż majątku Czebodany obywatela Wilejskiego pow., Alojzego Derewińskiego, з 8 włoscianami płci męskiej, 214 dzies. 1100 sаж. różnego gatunku ziemi i ze wszystkimi przynależnościami, ocenionego в stosunku dochodu dziesięcioletniego 4860 rub. sr.; przeto zyczący uczestniczyć в tych targach, zechcą przybyć з pewnemi ewikjami do urzędu, gdzie i przed terminem targów mogą być rozpatrywane dokumenta tego majątku tyczące się. Dnia sierpnia 1861 roku.

Peł. ob. członka ciągleго Nagłowski.

Sekretarza Choroszewski.

Nacz. Stolu Kowalewski.

(603)

3. Wilenski rѣdъ губернальній ogłasza, въ skutek постановленія его, в днѣ 7 лїца 1861 roku nastaleго, на zaspokojenie długów: a) Dominika Rymkiewicza, należnych szlachcie Antoniemu i jego żonie Agacie Znamirówskim, за wyrokem Lidskiego sadu powiatowego з dnia 31 grudnia 1846 r., 50 rubli з procentami i szlachcicowi Cyprianowi Krabelskiemu за reverseм 15 rub., i b) Zygmunta Rymkiewicza szlachcicowi Cyprianowi Krabelskiemu за obliegim łącznie з żoną Justyną Rymkiewiczową wydanym на 15 rubli з procentami, oraz dla uzyskania należności skarbowych, jakie się в skutek zabierających się sprawek okazały на dwóch третяхъ częściachъ kawałki ziemi rzeczconych Rymkiewiczów, в Lidskim powiecie в 5 stanie в okolicy Michnokiemiach polożonego, wystawiony zostaje на publiczną sprzedaż rzeczony kawał ziemi з 40 dziesięcin składający się, oceniony в stosunku dziesięcioletnim średniego rocznego dochodu 210 rub., i dla uskutecznienia tej przedazy в Lidskim sãdzie powiatowym będzie się odbywał targ d. 5 października ter. 1861 g., од godz. 11 z rana, ze zwyklym we trzy dni przetargiem; zyczący rozprawy papiery tej przedazy tyczące się, mogą je znalezc в rzeczonym sãdzie powiatowym. Dnia 5 wrzesnia 1861 r.

Radca Giecold.

Sekretarz Komar.

Nacz. Stolu Kodz.

(615)

получивъ цѣнѣ съ Нижегородской ярмарки транспортъ различныхъ товаровъ, въ томъ числѣ значительное количество МѢХОВЪ, для мужеской и женской теплой одежды, и въ особенности МѢХОВЪ ЛИСЬИХЪ, а равно готовой дорожной теплой одежды, какъ то: ТУЛУПОВЪ, ПОЛУШУБОВЪ и прочаго, а при томъ теплыхъ САПОГОВЪ мужескихъ и женскихъ, долгомъ считать извѣстить о семъ почтеннѣйшую публику и присовокупить, что продажа означенныхъ товаровъ будетъ производиться по цѣнамъ самымъ умѣреннымъ; а потому имѣющие надобность въ мѣховыхъ товарахъ, благоволятъ пожаловать въ лавку Мухина, находящуюся на Имбарахъ въ домѣ г. Кражижановской, подлѣ Кафедральнаго св. Николая Собора, противъ Рагуши.

Афанасій Мухинъ.

(663)

Nakładem R. Friedleina, księgarza в Warszawie wyszła

SZKOŁA NA FORTEPIAN Jozefa Nowakowskiego

(professora instytutu muzycznego).

Wydanie nowe, zupełnie poprawione i ćwiczeniami znamenitych autorów pomnożone. Dzieło przyjęte przez instytut muzyczny Warszawski. Cena rs. 3. Sprzedaje się в значniejszychъ magazynachъ нут в kraju i за granicą. 3. (642)

L. G. Tissen.

Ogrodnik в majątku Kalkonen przy Dynaburgu ma honor zalecić wszystkie gatunki najlepszych fruktowych drzew, krzewów i rozmaitych roślin, — tróskawek, szparagów, — wielką ilość Crataegus (prawdziwe Syberijskie) Akacje do ogrodków. — Wszystkie gatunki dwu letnich krzewów, (pen-reurende Stauden), najnowsze oranżerijne i pokojowe rośliny i kwiaty, (remontante Rosen), wszystkie gatunki holenderskiej kwiatowej cebuli i t. d. i t. d. Ceny jak tylko można najniższe oznaczone, а также rozporządzenie do wypełnienia wszystkich obstarunków, uczyniono; dla miasta Dynaburga i okolic przyjmują się obstarunki в sklepie pp. Neymanna i komp. L. G. TISSEN. 2. (643)

Nakładem księgarni CELSA LEWICKIEGO, в Warszawie в gmachu teatru, N. 476 wyszło dzieło traktujące о nadzwyczajnie ważnej instytucji nowszych czasów, на wykształcenie młodeго поколения ludu ogromny wpływ wyrzeć mogącej

Ochronki wiejskie

przez Adama Goltza członka komitetu b. Towarzystwa Rolniczego в Król. Pols. wyd. 2-e przez autora przejrzane i dopełnione zlp. 1 gr. 45. Nakładem tejże księgarni hymn pogrzebowy

Dies irae dies illa

з textem polskim — muzyka ułożona do spiewu на jeden i на cztery głosy, przez Adama Grossa zlp. 3.

Księgarnia powyższa dostarcza wszelkichъ dzieł polskich; ustępując на większychъ ilościachъ rabat. Nabywający нут на 6 r. st. otrzymują przesyłkę franco.

TOŁOCZKO nauczyciel tańców mieszka в domu Duksztowej ulicy Wilenska N. 703. 1. (664)

Doniesienia.

PIGUŁKI Z ROŚLIN PANA CAUVIN.

aptekarza-chemisty, ucznia szkoły wyższej

в Paryżu,

на плаcu Tryumfalnej bramy N. 40.

Pigułki te pomagają trawieniu pokarmów, są toniczne i krew czyszczące. Użycie ich łatwe, а skuteczność niezawodna. Są jedynym środkiem przeciw niestrawności, złym humorom, ostryści krwi, а najlepszym lekarstwem на powrocenie do normalnego stanu funkcji żywotnych. Przy gotowane wyłącznie з roślinnychъ substancji, wzmacniają kiszki i trzewa, czyszczą, nie utrudzając żołądka i nie osłabiając żadnego з organów ciała.

po otrzymaniu з jarmaku Nizegorodzkiego transportu з rozmaitymi towarami, в ogóle których znaczna ilość FUTRZANYCH, tak dla męzkich jako i żeńskich osób, а mianowicie FUTER LISOW, tudzież gotowej i ciepłej odzieży drożnej, jako to: KOZUCHÓW, POŁKOZUCHÓW i t. d., а przy tym ciepłych BÓTÓW męzkich i żeńskich, за honor i за powinność przyjmując oznajmić о тѣмъ prześwietnej publiczności; dołączając do tego, że sprzedaż wyżej wspomnianychъ товарów będzie uskuteczniана по cenachъ umiarkowanych. Wige mający potrzebę tychъ товарów, raczą zachodzić do magazynu Muchina, mającego swoje pomieszczenie на Imbarach в domu p. Krzyżanowskiej, obok Katedralnego kościoła św. Mikołaja, naprzeciw Ratusza.

Afanasij Muchin.

(663)

Doniesienia.

Niniejszemu mam honor doniesić szanowny osobom interessowanym, aby się raczyły zgłaszać в moimъ kantorze przed 1-szym listopada по bilety Loteryjne do II kl. odd. III-go на DOBRA SZYMANÓW etc.

August Mrongowius.

SKŁAD OBIC I BORDUR.

Niniejszemu mam honor zawiadomić szanowną publiczność, że do MAGAZYNU mego przyłączyłem SKŁAD OBIC I BORDUR в znacznyмъ wyborze dessin, з lepszychъ fabryk zagranicznych i krajowych, на cenę od kop. 30 do rs. 3 за sztukę.

August Mrongowius.

Magazyn Augusta Mrongowiusa в Wilnie przy ulicy Wielkiej в domu JW. prezidenta Wolskiego otrzymał znowu świeży transport FORTEPIANÓW з wslawionej за granicą fabryki Ernesta Irmlera в Lipsku, których dobroć i trwałość, nie tylko że в niczemъ nie ustępuje dotąd а nas znanym zagranicznym, ale nawet przewyższa; за co sam fabrykant jako też i wspomniany magazyn zarcęzają. Cena od rs. 350 do 550 rs.

Pod firmą Irmlera kilka fabryk istnieje, lecz fabryka patentowana, з którą ja jestem в stosunkach, istnieje pod firmą Ernest Irmler в Leipzig, на co uprasza się zwracać uwagę.

August Mrongowius.

(666)

OGŁOSZENIE.

I. Rozmaite maszyny rolnicze з najskuteczniejszychъ fabryk zagranicznych poleca по cenie umiarkowanej.

J. Swiejkowski в Kownie przy ulicy Niemieckiej в domu Masłowskiego.

II. WAŻNE DLA POSIADACZY BROWARÓW. W skutek zawiązanychъ stosunków wprost з Bawarją uskuteczniана jak najakuratniej polecenia на sprowadzenie prawdziwego bawarskiego chmielu.

J. Swiejkowski в Kownie. 2. (653)

Użycie ich nie wymaga ani diety, ani osobnego napoju, pod tymъ względem, są one jedynym з najdogodniejszychъ i najskuteczniejszychъ środkówъ czyszczących, dotądъ znanych; i dla tego в słabosciachъ gwałtownych, а zwłaszcza chronicznych, jak: zapalenie kiszek, zamulenie żołądka, astma, mocny katar, liszaj, migrena, ból głowy, szkarfule i t. p., pożądanymъ sprawują skutek.

Wartość pigulek Cauvin, в dwóchъ słowachъ da się streścić: przywracają one i utrzymują zdrowie. Cena pudełka 2 franki, з metoda użycia в pięciu językach. 7. (576)

WAŻNY ARTYKUL DLA WIĘKSZYCH POSIADACZY DÓBR ZIEMSKICH.

Częstokroć podobne ogłoszenia dają się widzieć в różnychъ pismachъ krajowych, на które ktoś з nichcienя zwróci może uwagę jaką, jednakową osnowa niniejszego objawu niechъ posłuży за podstawę dla tych, którzy posiadając znaczne majątki ziemskie takowe przez zmianę stosunków з włoscianami nastąpić mających, postawią nie jednego з właścicieli ziemskich в koniecznemъ położeniu przere-staurowania i pod każdymъ względem zupełnego uregulowania.

Nie i bliżając wcale tutejszymъ gospodarzom i rolnikom, jednakowoż jest wielu bardzo dalekim od właściwego celu gdzie przez to на okropne straty narażeni być muszą, — aby więc uchronić i pokazać drogę jak jeszcze wiele zyskać mogą на czasie, to przybyły з zagranicy posiadając języki tutejszymъ prowincjomъ odpowiednio, który по ukończeniu в różnychъ instytutachъ zgłębionj teorii i praktyki będącъ ознаjomiony з najlepszymъ gospodarstwachъ niemieckich, а potemъ przy nowejъ przemianie в roku 1848 в Austrii по zniesieniu pańszczyzny nowymi sposobami wydzwignął wiele majątków i przyprowadził do porządku błęgu urządzając oszczędne parobkowe gospodarstwo, obecnie zajmuje się zarządem stu tysięcy dziesięcin ziemi, gdzie przy małychъ nakładachъ urządził domową fabrykę najpożyteczniejszychъ narzędzi rolniczych, wycywiwszy użycia tychъ miejscowychъ ludzi, jednakowoż dla przyczynъ że mającъ prawie jak związane ręce в dalszemъ postępowemъ działaniu, niechęcъ daremnie marnować czasu mogącъ być użyteczniejszy potrzebny, szuka przemiany miejsca, з obecnego zaś lokumъ chociażъ krótkiego rocznego tylko

zajęcia wykazać się jest в stanie temъ czymъ tylko jako fachowy i sumienny jest в stanie, również jak potrzeba rekomendacją kilku wiarogodnychъ obywateli, — słowemъ podjęmy się najgorzej upadłe gospodarstwo в krótkimъ nawet czasie podnieść i przyprowadzić do postępu а przez to i dochodów, zyczący więc który з obywateli Wienskigo w stosunekъ zechce się zgłosić do Redakcji Kurjera Wilenskigo lub do dzierżawcy wsi Mużyłowice в powiecie Nowograd-Wołyńskim, ostatnia poczta Korzec, gdzie о właściwymъ adresie stosowną otrzymać może informacją. 2. (637)

PRZEDAJE SIĘ в Mińskiej gubernji, в powiecie Nowogrodzkim, о 5 werst od Nowogrodka, majątekъ BASIN Z POLWARRIEM DOBRO-POLEM, mający 2,220 dzies. ziemi, в тѣй liczbie: pola oromeго 386 dz.; sianożęci 154 dz.; lasu 600 dz.; wydzielono dla włoscian nadawczymъ listemъ (ust. gramot) 516 dz.; oromeго, i 80 dz. wygonu. Zabudowanie i dom mieszkalny nowe i в dobrymъ stanie. Majątekъ sprzedaje się з inwentarzemъ, meblami, pojazdami, i wszelkąъ gospodarczą ruchomością. Po obliczeniu 8 letnichъ dochodów, majątekъ daje, rocznie, cztery tysięcy N. 4,000 rs. intraty. Kto by ten majątekъ zyczyłъ nabyć zgłosić się może do właściciela mieszkającego в Basinie. 2. (638)

RTO potrzebuje pomocnika в czynnościachъ kasowych, domowychъ lub gospodarskich, uzdatnionego i opatrzoneго chlubnymъ świadectwami, raczy się zgłosić на ulicę Zarzeczce pod N. 1775 do fortepianisty, за domemъ Przytulku. 3. (654)

3. SPRZEDAJĄ SIĘ MEBLE

przy ulicy Skopówka, в domu dawniej Bartoszewicza, później Wagnerowej, а dzisiaj Zabawy, — Kanapa mahoniowa, 6 foteliów, 6 krzeselъ na sprężynachъ galwanizowanych, jedwabnychъ materjaj kryte, stół przedъ kanapą 2 zwierzciadła i 2 stoliki do kart, przedъ kilka laty з Petersburga sprowadzone. (648)

1. W Lidskimъ powiecie parafji Zablockiej jest do sprzedania majątekъ Kapciowszczyzna з awulsem Plantą, zawierający obszarъ wlok około sześć dzies.; в тѣй liczbie chat ostadlychъ 19 nadzielonychъ по 20 dzies. i pastoszy dwie. Kto by zyczyłъ nabyć, bliższą wiadomośćъ otrzyma на miejscu. (665)

PRODAJĘ SIĘ KOŁYSKA

съ паркою лошадей и английскою упряжью. Спробовать въ квартирѣ вилеискій.

Sprzedaje się kocz

warszawski i para koni rosłychъ wraz з uprzęzą angielską. Bliższą wiadomośćъ można powziąć в mieszkaniu pp. Charlamowich, в d. Glücksberga przy ulicy Wilenskiej. 3. (655)

Redakcja Kurjera Wilenskigo otrzymała в kantorze swoimъ wyszła, jużъ numer 3-go i з początku 4-go kwartału

Jutrzenki,

które zyczący, nabyć, а dalsze numera prenumerować mogą в kantorze Redakcji. Cena kwartału 2. (652)

PRZEDAJE SIĘ в wolnej ręki folwarkъ Mazuryski в gubernji i powiecie Wilenskim, о 12 wiorst od miasta Wilna, 4 wiorst od kolei żelaznej nad rzeką Wilją polożenie mający, osiedlony włoscianami i czynszowemi з propinacją, з dostateczną ilością budowlanego lasu, mający obszarъ на ogół 1180 dziesięcin. Kto by zyczyłъ nabyć, wiadomośćъ szczegółową może mieć у dziedzica tego majątku. 2. (652)